



ПЛАН ЗАШТИТЕ
ПРИРОДНИХ ДОБАРА
за период од 2022. до 2024. године

ПЛАН ЗАШТИТЕ ПРИРОДНИХ ДОБАРА за период од 2022. до 2024. године

У складу са стратешким опредељењима и циљевима Републике Србије за очување и заштиту природе и природних вредности, а у складу са обавезама које проистичу из чл. 103. и 104, а у вези са чл. 102. Закона о заштити природе Србије, Завод за заштиту природе Србије је, у сарадњи са Покрајинским заводом за заштиту природе, припремио План заштите природних добара за период од 2022. до 2024. године.

в.д. директора Завода

Марина Шибалић

Београд, децембар 2023. године

ПЛАН ЗАШТИТЕ ПРИРОДНИХ ДОБАРА
ЗА ПЕРИОД 2022 – 2024. ГОДИНА
ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ СРБИЈЕ
ПОКРАЈИНСКИ ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ

<i>Пословно име</i>	ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ СРБИЈЕ
<i>Седиште</i>	Јапанска 35, Нови Београд
<i>Радна јединица Ниш</i>	Ул. Вожда Карађорђа 14/II, Ниш
<i>Шифра делатности</i>	9104
<i>Матични број</i>	17798561
<i>ПИБ</i>	106844260
<i>Датум оснивања</i>	04.11.2010. године
<i>ЈББК</i>	59019
<i>e-mail</i>	beograd@zzps.rs
<i>Надлежно министарство</i>	Министарство заштите животне средине

<i>Пословно име</i>	ПОКРАЈИНСКИ ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ
<i>Седиште</i>	Радничка 20а, Нови Сад
<i>Шифра делатности:</i>	9104
<i>Матични број</i>	08916918
<i>ПИБ</i>	106611566
<i>Датум оснивања</i>	04.11.2010. године
<i>ЈББК</i>	80822
<i>e-mail</i>	novi.sad@pzzp.rs
<i>Надлежни секретаријат</i>	Покрајински секретаријат за урбанизам и заштиту животне средине
<i>Надлежно министарство</i>	Министарство заштите животне средине

САДРЖАЈ

УВОД	7
ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ	11
ОПШТИ ЦИЉЕВИ ЗАВОДА ЗА ПЕРИОД 2022-2024.	13
ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ ЗАВОДА ЗА ПЕРИОД 2022-2024.	14
ДЕЛАТНОСТ ЗАВОДА	17
УНУТРАШЊА ОРГАНИЗАЦИЈА И КАДРОВСКА СТРУКТУРА	19
ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ СРБИЈЕ	19
ПОКРАЈИНСКИ ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ.....	20
КАДРОВСКА СТРУКТУРА	20
ЗАШТИТА ПРИРОДНИХ ДОБАРА	25
ЗАШТИЋЕНА ПОДРУЧЈА	25
Заштита нових подручја	29
Ревизије заштите	33
Заштита у АПВ – нова заштита и ревизије заштите	35
Престанак заштите подручја	42
Подручја у поступку заштите	45
Рад на номинацијама подручја за међународни статус заштите	50
Заштита кроз успостављање еколошке мреже	50
ЗАШТИЋЕНЕ ВРСТЕ	51
ПОКРЕТНА ЗАШТИЋЕНА ПРИРОДНА ДОКУМЕНТА	52
ЦЕНТРАЛНИ РЕГИСТАР ЗАШТИЋЕНИХ ПРИРОДНИХ ДОБАРА	53
ПОКРАЈИНСКИ РЕГИСТАР ЗАШТИЋЕНИХ ПРИРОДНИХ ДОБАРА	54
СТРУЧНИ НАДЗОР, САРАДЊА СА ИНСПЕКЦИЈСКИМ СЛУЖБАМА И УПРАВЉАЧИМА ПРИРОДНИХ ДОБАРА	55
ЗАШТИТА ГЕОДИВЕРЗИТЕТА	58
ЗАШТИТА ГЕОДИВЕРЗИТЕТА АПВ	62
ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	63
Очување и унапређење квалитета животне средине	64
Очување и заштита природних ресурса.....	64
ЗАШТИТА БИОДИВЕРЗИТЕТА, РАЗВОЈ ЕКОЛОШКЕ МРЕЖЕ И ОДРЖИВО КОРИШЋЕЊЕ БИОЛОШКИХ РЕСУРСА ЗАВОДА ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ СРБИЈЕ	66

Еколошка мрежа Републике Србије.....	68
Црвене листе и Црвене књиге.....	71
Прихват и збрињавање повређених, напуштених и одузетих дивљих животиња.....	71
Одрживо коришћење биолошких ресурса.....	72
ЗАШТИТА БИОДИВЕРЗИТЕТА, РАЗВОЈ ЕКОЛОШКЕ МРЕЖЕ И ОДРЖИВО КОРИШЋЕЊЕ БИОЛОШКИХ РЕСУРСА ПОКРАЈИНСКОГ ЗАВОДА ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ	74
Очување и унапређење врста и станишта.....	74
Врсте.....	74
СТАНИШТА	78
БИОМОНИТОРИНГ	83
ЗАШТИТА ПРЕДЕОНИХ ВРЕДНОСТИ	85
УСЛОВИ, МИШЉЕЊА И ПЛАНСКА ДОКУМЕНТАЦИЈА	85
КАРТОГРАФИЈА И ИНФОРМАЦИОНИ СИСТЕМ	88
ИНТЕГРАЛНИ ИНФОРМАЦИОНИ СИСТЕМ (ИИС) ПОКРАЈИНСКОГ ЗАВОДА ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ	89
МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА	97
ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ СРБИЈЕ	97
САРАДЊА СА ОРГАНИЗАЦИЈОМ UNESCO.....	97
Конвенција о очувању светске природне и културне баштине (World Heritage Convention)	98
Програм „Човек и биосфера“ (МАВ) и Резервати биосфере	98
Програм „Геопаркови“	99
САРАДЊА СА СВЕТСКОМ УНИЈОМ ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ (IUCN).....	99
САРАДЊА У ОКВИРУ ЕУРОПАРК ФЕДЕРАЦИЈЕ (EUROPARC FEDERATION)	101
САРАДЊА СА ЕВРОПСКОМ АСОЦИЈАЦИЈОМ ЗА КОНЗЕРВАЦИЈУ ГЕОЛОШКОГ НАСЛЕЂА PROGEO	101
АКТИВНОСТИ У ОДНОСУ НА КОНВЕНЦИЈУ САВЕТА ЕВРОПЕ О ОЧУВАЊУ ЕВРОПСКЕ ДИВЉЕ ФЛОРЕ И ФАУНЕ И ПРИРОДНИХ СТАНИШТА (БЕРНСКА КОНВЕНЦИЈА).....	101
АКТИВНОСТИ У ОДНОСУ НА КОНВЕНЦИЈУ О МЕЂУНАРОДНО ЗНАЧАЈНИМ ВЛАЖНИМ СТАНИШТИМА (РАМСАРСКА КОНВЕНЦИЈА)	102
АКТИВНОСТИ УСКЛАЂЕНЕ СА ЕВРОПСКОМ КОНВЕНЦИЈОМ О ПРЕДЕЛУ (EUROPEAN LANDSCAPE CONVENTION)	102
РЕГИОНАЛНО ПОВЕЗИВАЊЕ СА СТРУЧНИМ ИНСТИТУЦИЈАМА	103
САРАДЊА СА ОРГАНИЗАЦИЈАМА НА НАЦИОНАЛНОМ НИВОУ.....	103
ПОКРАЈИНСКИ ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ.....	105
МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА И МЕЂУНАРОДНИ ПРОЈЕКТИ	105
ТЕМАТСКИ ОКВИР МЕЂУНАРОДНЕ САРАДЊЕ И МЕЂУНАРОДНИХ ПРОЈЕКТАТА.....	105
Тематска целина: врста и станиште	105

Тематска целина: човек и природа	106
Тематска целина: јавност и заштита природе	106
МЕЂУНАРОДНИ ПРОЈЕКТИ И НАЈВАЖНИЈИ ИЗВОРИ ЊИХОВОГ ФИНАНСИРАЊА	107
Програми претприступне помоћи у оквиру прекограничне сарадње	107
Транснационални програми	107
Прекогранични програми	108
ПРОГРАМИ LIFE-NATURE	108
ПРОГРАМИ МЕЂУРЕГИОНАЛНЕ САРАДЊЕ У КОЈИМА УЧЕСТВУЈЕ ВОЈВОДИНА	109
Програми међународне развојне помоћи	109
МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА	109
Сарадња са Светском унијом за заштиту природе (IUCN)	109
Сарадња са Светским фондом за природу (WWF)	110
Сарадња са Немачком агенцијом за сарадњу - GIZ	110
Сарадња са организацијом EURONATUR	110
Сарадња са Центром за еколошка истраживања Мађарске академије наука	111
Сарадња са Републичким заводом за заштиту културно-историјског и природног наслеђа Републике Српске	111
СПРОВОЂЕЊЕ МЕЂУНАРОДНИХ КОНВЕНЦИЈА	111
Активности на спровођењу Конвенције о заштити влажних станишта (Рамсарска конвенција)	111
Активности на спровођењу Међународне конвенције о заштити европске дивље флоре и фауне и природних станишта (Бернска конвенција)	112
Активности на спровођењу Конвенције о заштити миграторних врста дивљих животиња (Бонска конвенција)	112
Активности на спровођењу Међународне конвенције о трговини заштићеним врстама (CITES конвенција)	112
Међународна сарадња унутар преговарачког поглавља 27 и спровођења правних тековина Европске уније у области животне средине	112
Међународна сарадња на програмима међународно значајних подручја (ИВА, ИРА, РВА)	112
ПРОГРАМ UNESCO „ЧОВЕК И БИОСФЕРА“ (МАН)	113
Резерват биосфере „Мура-Драва-Дунав у пет држава“	113
Резерват биосфере „Бачко Подунавље“	114
КУЛТУРНИ ПРЕДЕО БАЧА	117
ИНФОРМИСАЊЕ ЈАВНОСТИ	119
ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ Србије	119
Промотивни програми и делатности односа с јавношћу	119
ПОКРАЈИНСКИ ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ	121
Промотивна делатност	121

ОБРАЗОВНО-ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ.....	125
ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ СРБИЈЕ	125
ОБРАЗОВНА ДЕЛАТНОСТ	125
Образовни програми	125
ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ	128
ПОСЛОВИ ПРЕВОЂЕЊА И ИНОКОРЕСПОНДЕНЦИЈЕ	128
МУЗЕЈСКА ПОСТАВКА	129
БИБЛИОТЕЧКА ДЕЛАТНОСТ ПОКРАЈИНСКОГ ЗАВОДА	129
ЕДУКАТИВНА ДЕЛАТНОСТ.....	131
ПОКРАЈИНСКИ ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ.....	131
ЕДУКАТИВНА ДЕЛАТНОСТ	131
ПРИРОДЊАЧКА ИЗЛОЖБА И ЗБИРКА	132
САРАДЊА СА ИНСТИТУЦИЈАМА, ОРГАНИЗАЦИЈАМА И АСОЦИЈАЦИЈАМА У СРБИЈИ	132
ПРИЛОЗИ.....	136
КАРТОГРАФСКИ ПРИКАЗ	137
ПРАТЕЋА ДЕЛАТНОСТ	138
ПОКРАЈИНСКОГ ЗАВОДА ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ	138
ПРАВНИ, ПЕРСОНАЛНИ И ОПШТИ ПОСЛОВИ	138
ПРАВНИ И ПЕРСОНАЛНИ ПОСЛОВИ	138
ПРОГРАМИ УСАВРШАВАЊА КАДРОВА ЗАВОДА.....	139
ФИНАНСИРАЊЕ И УПРАВЉАЊЕ ФИНАНСИЈАМА ПОКРАЈИНСКОГ ЗАВОДА	139

УВОД

Завод за заштиту природе Србије и Покрајински завод за заштиту природе су стручне установе у Републици Србији које обављају послове у области заштите природе и природних добара.

Од свог оснивања 1948. године Завод за заштиту природе Србије је имао више организационо статусних промена. Последња промена и статус су дефинисани Одлуком Владе Републике Србије (05 бр. 02-1952 од 18.03.2010. године; „Сл. гласник РС“, бр. 18/2010 и 97/2017) када је поново основана организација за обављање послова заштите природе и природних добара на територији Републике Србије, која послује под називом Завод за заштиту природе Србије.

Покрајински завод за заштиту природе основан је Покрајинском скупштинском одлуком о оснивању Покрајинског завода за заштиту природе („Сл. лист АПВ“, бр. 2/2010 и 23/2018). Први пут Завод је основан 1966. године, при чему је 1992. године постао саставни део Завода за заштиту природе Србије, као Одељење, а касније Радна јединица у Новом Саду, да би 1. априла 2010. године поново постао Покрајински завод за заштиту природе. У области заштите природе у Аутономној покрајини Војводини (у даљем тексту АПВ) остварен је континуитет у раду који траје 56 година. Завод је стручна установа која обавља послове заштите природе и природних добара која се у целости или већим делом своје површине налазе на територији АПВ.

Заводи послују као установе, у складу са прописима о јавним службама, и обављају делатност у складу са Законом о заштити природе („Сл. гласник РС“, бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010 - исправка, 14/2016, 95/2018-други закон и 71/2021), подзаконским актима донетим на основу закона, међународним обавезама Републике Србије које су преузете ратификованим конвенцијама, постојећим стратешким документима и општим актима завода.

Чланом 104. Закона о заштити природе утврђено је да се стручни послови Завода обављају на основу Плана за заштиту природних добара и годишњег плана за заштиту природних добара.

У складу са стратешким опредељењима и циљевима Републике Србије за очување и заштиту природе и природних вредности, а у складу са обавезама које проистичу из чл. 103. и 104, а у вези са чл. 102. Закона о заштити природе Србије, Завод за заштиту природе Србије је, у сарадњи са Покрајинским заводом за заштиту природе, припремио је План за заштиту природних добара за период од 2022. до 2024. године.¹

Претходни Средњорочни програм заштите природних добара за период 2011–2020. Завода за заштиту природе Србије (02 бр. 014-1475/2 од 20.06.2011.) израђен је 2011. године. Сагласност на тај Средњорочни програм дала је Влада Републике Србије (Решење о давању сагласности на Средњорочни програм заштите природних добара Завода за заштиту природе Србије, 05 бр. 353-8214/2011 од 03.11.2011. године, „Сл. гласник РС“, бр. 85/2011). Претходни Средњорочни програм заштите природних добара за период 2011–2020. године Покрајинског завода за заштиту природе израђен је 2011. године (бр. 02–133, од 28. 01. 2011. године). Сагласност на тај Средњорочни програм дала је Скупштина АПВ (Одлука о давању сагласности на Средњорочни програм заштите природних добара Покрајинског завода за заштиту природе за период 2011–2020. године, бр. 023-2/11 од 05.04.2011. године), као и Влада Републике Србије (Решење о давању сагласности на Средњорочни програм заштите природних добара Покрајинског завода за заштиту природе за период 2011–2020. бр. 353-5627/2011, од 14.07.2011. године, „Сл. гласник РС“, бр. 54/2011).

¹ Покрајински завод за заштиту природе доставља План за заштиту природних добара за период од три године и годишњи план за заштиту природних добара и извештај о њиховом остваривању Заводу за заштиту природе Србије (Члан 103.).

Полазећи од Средњорочног програма заштите природних добара за период 2011-2020. израђени су годишњи програми заштите природних добара Завода за заштиту природе Србије и Покрајинског завода за заштиту природе и извештаји о остварењу годишњих програма заштите природних добара, за које су добијене сагласности надлежног Министарства, а за територију АПВ и сагласности Покрајинске владе. Годишњи програми заштите природних добара представљају, уједно, и годишње програме рада завода. У претходном периоду Завод је са Покрајинским заводом израдио Извештај о стању природе у Републици Србији за период од 2010. од 2014. године, који је достављен надлежном Министарству на прибављање сагласности.

Према подацима Централног регистра заштићених природних добара РС, на територији Републике Србије заштићено је укупно 466 природних добара на површини од 691.333 ha, што чини 7,81% територије (Извор: Централни регистар заштићених природних добара, децембар 2021. године).

Додатно, 32 подручја налазе се у поступку заштите (ревизија заштите или нова заштита), односно сматрају се заштићеним, али за њих још увек формално није донет акт о заштити. Ова подручја обухватају 166.051 ha, односно 1,88% од укупне површине територије Републике Србије. Уколико би се формализовала заштита за наведена подручја, укупно учешће заштићених подручја би износило 9,69%².

У односу на укупан број природних добара, крајем 2021. године на подручју АПВ налазило се: 137 заштићених подручја на површини од 148.599 ha (6,91% АПВ); 32 подручја у поступку заштите, од чега у поступку прве заштите 26 подручја и у поступку ревизије постојеће заштите 8 подручја, са новом површином под заштитом од 52.150 ha (2,42% АПВ); 637 издвојених полигона са стаништима строго заштићених и заштићених дивљих врста површине 115.052 ha (5,35% АПВ), што све укупно износи 315.800 ha (14,68% АПВ).

У складу са наведеним, констатовано је да циљеви који су дефинисани стратешким документима до 2020. године нису остварени у смислу заштите 12% територије Републике Србије.

Заступљеност заштићених подручја на територији Републике Србије за која је донет акт о заштити приказана је у следећој табели³.

² Изведен податак закључно са 10.01.2022. године у складу са објавама на сајту Министарства заштите животне средине

³ Подаци у табели изведени закључно са 07.12.2021. године

(Извор: Централни регистар заштићених природних добара, ЗЗПС, 2021.)

Врста заштићеног подручја	Број заштићених подручја	Површина заштићених подручја (ha)
Национални парк	5	150.225
Парк природе ¹	18	298.088
Предео изузетних одлика ²	23	81.170
Строги и специјални резерват природе ³	27	145.589
Резервати ⁴	39	
Споменик природе ⁵	312	11.411
Подручја од културног и историјског значаја ⁶	36	2.119
Заштићено станиште	6	2.728
УКУПНО	466	691.333
<p>Напомена (врсте подручја дефинисаних законском регулативом пре ступања на снагу Закона из 2009)</p> <p>¹ Обухвата и врсту Регионални природни парк</p> <p>² Обухвата и врсту Предео нарочите природне лепоте</p> <p>³ Обухвата и врсте: Специјални природни резерват, Строги природни резерват, Научно истраживачки резерват, Општи резерват природе</p> <p>⁴ Обухвата и врсте: Специјални природни резерват и Строги природни резерват</p> <p>⁵ Обухвата Природни споменик</p> <p>⁶ Обухвата и врсте: Меморијални природни споменик и Природни простор око непокретног природног добра</p>		



ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ

Стручни послови Завода за заштиту природе Србије обављају се на основу трогодишњег Плана за заштиту природних добара, у складу са Програмом заштите природе Републике Србије.

Програм заштите природе Републике Србије за период од 2022. до 2024. године (претходно Стратегија заштите природе за десетогодишњи период) представља основни инструмент за спровођење потврђених међународних уговора у области заштите природе којим се одређују дугорочни циљеви и мере очувања биолошке и геолошке разноврсности и начин њиховог спровођења.

С обзиром на то да је област заштите природе у 2021. години претрпела промене у смислу измене назива и методологије стратешког документа у складу са Законом о планском систему Републике Србије⁴, као и периода за који се израђује, Завод је, у сарадњи са Покрајинским заводом за заштиту природе, израдио План за заштиту природних добара 2022-2024. на основу усвојеног Програма заштите природе Републике Србије за период од 2021. до 2023. године, у чијој изради је учествовао, узимајући у обзир и податке које је доставио за израду Просторног плана Републике Србије за период 2021-2035 и Регионални просторни план АПВ, за период 2021 - 2035. године.

Завод и Покрајински завод су првобитно израдили Средњорочни програм заштите природних добара за период 2021-2030. С обзиром на то да су годишњи планови за заштиту природних добара за 2021. године усвојени и реализовани, а сходно изменама Закона о заштити природе, заводи су припремили План заштите природних добара за период од 2022. до 2024. године.

ПРЕТХОДНО УТВРЂЕНЕ СТРАТЕШКЕ ОСНОВЕ

Полазећи од Просторног плана Републике Србије (1996–2010.), Миленијумских циљева Републике Србије усклађених са Миленијумском декларацијом UN из 2000. године и Националне стратегије одрживог развоја до 2010. године, као и препорука Светског конгреса о националним парковима (IUCN, Karakas, 1992), под заштитом је требало да се нађе око 10% територије Србије. Такође, Просторним планом Републике Србије (2010-2020.) утврђено је да би до 2020. године требало заштитити 12% територије Републике Србије. Полазећи од Аичи (Aichi) циљева (циљ 11.) Стратешког плана Конвенције о биолошкој разноврсности за период 2011-2020. године, до 2020. најмање 17% копнених вода и 10% обалних и морских подручја, нарочито подручја од посебног значаја за биолошку разноликости мреже екосистема, потребно је очувати кроз ефикасно и равноправно управљање, еколошки репрезентативне и добро повезане мреже заштићених подручја и кроз друге ефективне мере очувања одређених подручја, интегрисано у шире пределе и морске пејзаже.

⁴ Закон о планском систему Републике Србије („Сл. гласник РС“, бр. 30/2018)

Закон о заштити природе уређује заштиту и очување природе, биолошке, геолошке и предеоне разноврсности као делова животне средине. Природа, као добро од општег интереса за Републику Србију, ужива посебну заштиту у складу са овим законом и посебним законима. Законом су утврђени следећи циљеви:

Циљ 1.

заштита, очување и унапређење биолошке (генетичке, специјске и екосистемске), геолошке и предеоне разноврсности

Циљ 2.

усклађивање људских активности, економских и друштвених развојних планова, програма, основа и пројеката са одрживим коришћењем обновљивих и необновљивих природних ресурса и дугорочним очувањем природних екосистема и природне равнотеже

Циљ 3.

одрживо коришћење и/или управљање природним ресурсима и добрима, обезбеђивање њихове функције уз очување природних вредности и равнотеже природних екосистема

Циљ 4.

благовремено спречавање људских активности и делатности које могу довести до трајног осиромашења биолошке, геолошке и предеоне разноврсности, као и поремећаја са негативним последицама у природи

Циљ 5.

утврђивање и праћење стања у природи

Циљ 6.

унапређење стања нарушених делова природе и предела

План заштите природних добара заснован је на општим и посебним циљевима у области заштите природе.

ОПШТИ ЦИЉЕВИ ЗАВОДА ЗА ПЕРИОД 2022-2024.

- ПОВЕЋАЊЕ ПОВРШИНЕ ПОД ЗАШТИЋЕНИМ ПОДРУЧЈИМА НА 9% ДО 2024. ГОДИНЕ. ЗА ТЕРИТОРИЈУ АПВ ПРЕДВИЂЕНО ЈЕ ПОВЕЋАЊЕ ПОВРШИНЕ ПОД ЗАШТИЋЕНИМ ПОДРУЧЈИМА на око 16,50% до 2024. године
- ОЧУВАЊЕ И УНАПРЕЂЕЊЕ ПРИРОДНИХ ВРЕДНОСТИ У ПОСТОЈЕЋИМ ЗАШТИЋЕНИМ ПОДРУЧЈИМА, ИЗДВОЈЕНИМ СТАНИШТИМА И ЕКОЛОШКОЈ МРЕЖИ, ЗНАЧАЈНИМ ПОВЕЋАЊЕМ ПРИСУСТВА И КВАЛИТЕТА РАДА У ЊИМА КРОЗ СТРУЧНИ НАДЗОР САМОСТАЛНО ИЛИ У САРАДЊИ СА НАДЛЕЖНОМ ИНСПЕКЦИЈОМ И РЕАЛИЗАЦИЈУ ПРОЈЕКТНИХ И ДРУГИХ АКТИВНОСТИ;
- РЕВИЗИЈА, ОДРЖАВАЊЕ И УНАПРЕЂЕЊЕ ЕКОЛОШКЕ МРЕЖЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ, У ОКВИРУ ЊЕ ЕКОЛОШКЕ МРЕЖЕ АПВ. ОЧУВАЊЕ МРЕЖЕ ИЗДВОЈЕНИХ ПОЛИГОНА СА СТАНИШТИМА СТРОГО ЗАШТИЋЕНИХ И ЗАШТИЋЕНИХ ДИВЉИХ ВРСТА НА ОКО 5 % ПОВРШИНЕ АПВ
- ЗАШТИТА ДИВЉЕ ФЛОРЕ И ФАУНЕ, КАО И СТАНИШТА РЕТКИХ И УГРОЖЕНИХ БИЉНИХ И ЖИВОТИЊСКИХ ВРСТА И ТИПОВА СТАНИШТА. РАЗВИЈАЊЕ ПРИМЕНЕ МЕХАНИЗАМА (НАЧИНА, АКТИВНОСТИ) И МЕРА ЗА ОЧУВАЊЕ И УНАПРЕЂЕЊЕ ВРСТА, СТАНИШТА И ЗАШТИЋЕНИХ ПОДРУЧЈА, ПУТЕМ ПРОЈЕКТА УПРАВЉАЊА ПОПУЛАЦИЈАМА, САНАЦИЈЕ, РЕВИТАЛИЗАЦИЈЕ, РЕЛОКАЦИЈЕ И РЕИНТРОДУКЦИЈЕ
- САРАДЊА И УСПОСТАВЉАЊЕ ЕКОЛОШКЕ МРЕЖЕ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ NATURA 2000 КАО ДЕЛА ЕКОЛОШКЕ МРЕЖЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ, КРОЗ ИДЕНТИФИКАЦИЈУ ОДГОВАРАЈУЋИХ СТАНИШТА И ВРСТА И РЕАЛИЗАЦИЈУ МЕРА ЊИХОВЕ ЗАШТИТЕ, НА ПРОСТОРУ ПАНОНСКОГ БИОГЕОГРАФСКОГ РЕГИОНА У СРБИЈИ
- УНАПРЕЂЕЊЕ СТАЊА БИОЛОШКЕ, ГЕОЛОШКЕ И ПРЕДОНЕ РАЗНОВРСНОСТИ
- УНАПРЕЂЕЊЕ ЦЕНТРАЛНОГ РЕГИСТРА ЗАШТИЋЕНИХ ПРИРОДНИХ ДОБАРА И ИНФОРМАЦИОНОГ СИСТЕМА ЗАВОДА ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ СРБИЈЕ
- УНАПРЕЂЕЊЕ ПОКРАЈИНСКОГ РЕГИСТРА ЗАШТИЋЕНИХ ПРИРОДНИХ ДОБАРА И ИНТЕГРАЛНОГ ИНФОРМАЦИОНОГ СИСТЕМА (ИИС) ПОКРАЈИНСКОГ ЗАВОДА И ЊЕГОВО ПОВЕЗИВАЊЕ НА АДЕКВАТАН НАЧИН СА СЛИЧНИМ СИСТЕМИМА НА НАЦИОНАЛНОМ И МЕЂУНАРОДНОМ НИВОУ
- ПОВЕЋАЊЕ КВАЛИТЕТА И ЕФИКАСНОСТИ СПРОВОЂЕЊА МЕРА ЗАШТИТЕ И РЕЖИМА ЗАШТИТЕ, КАО И МОНИТОРИНГА СТАЊА ПРИРОДНИХ ВРЕДНОСТИ
- ПРИХВАТ И ЗБРИЊАВАЊЕ ПОВРЕЂЕНИХ, НАПУШТЕНИХ И ОДУЗЕТИХ ДИВЉИХ ЖИВОТИЊА
- УНАПРЕЂЕЊЕ САЗНАЊА И СВЕСТИ ЈАВНОСТИ О СТАЊУ ПРИРОДЕ И ПРОМЕНАМА У ПРИРОДИ, ОДНОСНО ЗНАЧАЈУ ОЧУВАЊА ПРИРОДЕ
- ЕДУКАЦИЈА И ПРОМОЦИЈА У ОБЛАСТИ ЗАШТИТЕ ПРИРОДЕ
- УНАПРЕЂЕЊЕ САРАДЊЕ СА СТРУЧНИМ И НАУЧНИМ ИНСТИТУЦИЈАМА И ОРГАНИЗАЦИЈАМА, УПРАВЉАЧИМА ЗАШТИЋЕНИХ ПОДРУЧЈА, ПРЕДСТАВНИЦИМА ДРУГИХ СЕКТОРСКИХ ПОЛИТИКА, УДРУЖЕЊИМА ГРАЂАНА И ЈЕДИНИЦАМА ЛОКАЛНИХ САМОУПРАВА, НА НАЦИОНАЛНОМ И МЕЂУНАРОДНОМ НИВОУ

- ЈАЧАЊЕ МЕЂУСЕКТОРСКЕ, ПРЕКОГРАНИЧНЕ И МЕЂУНАРОДНЕ САРАДЊЕ У ОБЛАСТИ ЗАШТИТЕ ПРИРОДЕ
- КАДРОВСКО И ТЕХНИЧКО ЈАЧАЊЕ ЗАВОДА И ПОВЕЋАЊЕ ОБИМА ФИНАНСИЈСКИХ СРЕДСТАВА
- УСКЛАЂИВАЊЕ ЗАШТИТЕ СА СТАНДАРДИМА МЕЂУНАРОДНЕ УНИЈЕ ЗА ОЧУВАЊЕ ПРИРОДЕ (IUCN)
- ОБЕЗБЕЂИВАЊЕ ДОСТУПНОСТИ ИНФОРМАЦИЈА О ПРИРОДИ У ЈАВНОСТИ;
- ИСПУЊАВАЊЕ ОБАВЕЗА СРБИЈЕ У СКЛАДУ СА ДИРЕКТИВАМА И МЕЂУНАРОДНИМ СПОРАЗУМИМА ИЗ ОБЛАСТИ ЗАШТИТЕ ПРИРОДЕ
- ПОВЕЋАЊЕ ОБИМА ФИНАНСИЈСКИХ СРЕДСТАВА У СКЛАДУ СА ВАЖЕЋОМ ЗАКОНСКОМ РЕГУЛАТИВОМ

Општи циљеви се остварују кроз Годишње планове за заштиту природних добара, односно, дефинисане посебне циљеве који се детаљније разрађују на годишњем нивоу.

ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ ЗАВОДА ЗА ПЕРИОД 2022-2024.

1. припрема Извештаја о стању природе Републике Србије за период од 2021. до 2023.
2. израда стручних основа за стратешка документа, у складу са Законом о заштити природе (чл. 111)
3. ревизија постојеће еколошке мреже Републике Србије и издвајање нових еколошки значајних подручја, регионалних и локалних еколошких коридора као делова националне еколошке мреже
4. израда стручних основа – студија заштите у циљу успостављања нове заштите подручја и ревизије постојећих заштићених подручја (проширење/смањење граница заштите или брисање заштићених подручја из евиденције заштићених природних добара)
5. издвајање и картирање станишта приоритетних за заштиту
6. развој Централног регистра заштићених природних добара и Информационог система Завода и ИИС Покрајинског завода
7. теренска истраживања за потребе утврђивање стања природе, прикупљања података, стручних надзора, збрињавања врста и др.
8. праћење стања и примена активних мера заштите на очувању врста и станишта
9. унапређење управљања заштићеним природним добрима (интензивирање стручног надзора и сарадња са надлежним институцијама, управљачима, заинтересованим странама, јединицама локалне самоуправе, невладиним организацијама и др.)
10. рад на подизању капацитета управљача заштићених подручја
11. развијање примене механизма (начина, активности) и мера за очување и унапређење врста, станишта и заштићених подручја, путем пројеката управљања популацијама, санације, ревитализације, релокације и реинтродукције
12. активности на истраживању и номинацији нових МАВ подручја, Рамсарских подручја и геопаркова
13. унапређење инвентара објеката геонаслеђа
14. активности прихвата, збрињавања и враћања у природу опорављених јединки дивљих врста животиња
15. активности на истраживању и валоризацији потенцијално нових ИРА, ИВА, РВА и РНА подручја

16. развој и вођење (GIS) базе података о заштићеним природним добрима, стаништима, заштићеним врстама, подручјима еколошке мреже у оквиру информационог система, фотодокументације и др.
17. рад на изради прописа и докумената везаних за заштиту природе
18. очувања и унапређења биолошке и геолошке разноврсности и одрживог коришћења природних ресурса, кроз издавање свеобухватних решења о условима заштите природе и мишљења
19. контрола и сузбијање инвазивних алохтоних и агресивних врста
20. континуирано присуство и рад са медијима, употребом савремених метода, техника и алата, ради едукације, подизања нивоа свести и промоције значаја, начина и мера заштите природе, посебно кроз присуство на интернету (веб страница), друштвеним мрежама, и другим медијима
21. континуиран, активан рад на доступности информација од јавног значаја у погледу заштите природе из делокруга рада Завода
22. повећање библиотечног фонда Завода штампаним и електронским публикацијама из области заштите природе
23. повећање броја реализованих домаћих и међународних пројеката
24. формирање партнерства и пријаве пројектних предлога за међународне пројекте
25. унапређење управљања Резерватом биосфере „Бачко Подунавље“
26. сарадња на управљању заједничким прекограничним Резерватом биосфере „Мура-Драва-Дунав“
27. кадровско, финансијско и техничко јачање завода.



ДЕЛАТНОСТ ЗАВОДА

Делатност завода дефинисана је чланом 102. Закона о заштити природе („Сл. гласник РС“, бр. 36/2009, 88/2010 и 91/2010 -исправка, 14/2016, 95/2018-други закон и 71/2021), тачком 4. Одлуке о оснивању Завода за заштиту природе Србије („Сл. гласник РС“, 18/2010), чланом 8. Статута Завода за заштиту природе Србије („Сл. гласник РС“, бр. 73/2010), Покрајинском скупштинском одлуком о оснивању Покрајинског завода за заштиту природе („Сл. лист АПВ“, бр. 2/2010 и 23/2018) и Статутом Покрајинског завода за заштиту природе („Сл. лист АПВ“, бр. 9/2010, 22/2018, 48/2018 и 40/2021).

Стручни послови завода обухватају прикупљање и обраду података о природи и природним вредностима; праћење стања и оцену очуваности природе и степен угрожености објеката геонаслеђа, дивљих врста и њихових станишта, станишних типова, екосистема, еколошки значајних подручја, заштићених подручја, еколошких коридора, еколошке мреже и предела; израду студија заштите којима се утврђују вредности подручја предложених за заштиту и начин управљања тим подручјима; израду предлога аката о престанку заштите подручја и израду нацрта аката о заштити као помоћ локалној самоуправи; израду предлога – студије, односно стручне основе за претходну заштиту подручја; давање решења о условима заштите природе за радове у и изван заштићених подручја; издавање решења о условима заштите природе и мишљења на планове управљања заштићеним подручјима; вршење стручног надзора на заштићеним подручјима са предлогом мера; пружање стручне помоћи управљачима заштићених подручја, органима локалне самоуправе, удружењима грађана, групама грађана и појединцима на заштити природе, предела и природних добара; утврђивање услова и мера заштите природе и природних вредности у поступку израде и спровођења просторних и урбанистичких планова, пројектне документације, основа (шумских, ловних, риболовних, водопривредних и др.), програма и стратегија у свим делатностима које утичу на природу; обављање стручних послова у поступку израде оцене прихватљивости радова и активности у природи; припремања и спровођења пројеката и програма на заштићеном подручју; предлагање обима и садржаја студија изводљивости и процене утицаја на животну средину у поступку реинтродукције и насељавања дивљих врста у слободну природу; вођење евиденције о начину и обиму коришћења, као и факторима угрожавања заштићених и строго заштићених дивљих врста ради утврђивања и праћења стања њихових популација; учествовање у поступку јавног увида ради проглашавања заштићених подручја; организовање и спровођење васпитно-образовних и промотивних активности у заштити природе; учешће у спровођењу ратификованих међународних уговора о заштити природе; вођење регистра заштићених природних добара и других података од значаја за заштиту природе; инвентаризацију појединачних елемената геолошке, биолошке и предеоне разноврсности са статистичким анализама и извештајима о њиховом стању; вођење базе података у области заштите природе као дела јединственог информационог система Агенције за заштиту животне средине; обавештавање јавности о природним вредностима, заштити природе, њеној очуваности и примени мера заштите, факторима и последицама угрожавања, као и обављање других послова утврђених законом.

ТАБЕЛА ПОКРАЈИНСКОГ ЗАВОДА ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ

Назив институције	Покрајински завод за заштиту природе
Година и акт оснивања	16. 02. 2010., Покрајинска скупштинска одлука о оснивању Покрајинског завода за заштиту природе („Сл. лист АПВ“, бр. 2/2010, 23/2018)
Почетак рада	01. 04. 2010.
Седиште	Радничка 20а, Нови Сад
Површина канцеларијског простора по запосленом	14,33 m ²
Управни одбор	1. Милена Недељков, председник; 2. Мирослав Гаврић, члан; 3. Крум Васев, члан; 4. др Жељка Јеличић Маринковић, члан из редова запослених; 5. Илија Миљковић, члан из редова запослених.
Надзорни одбор	1. Клара Валтер, председник; 2. Миа Јаворац, члан; 3. Славица Николић, члан из редова запослених.
ВД ДИРЕКТОРА	Наташа Сарић, професор биологије
Број запослених и попуњеност планираних капацитета	Систематизовано укупно 29 радних места, са 48 извршиоца који могу засновати радни однос, и то 47 на неодређено време и једно именовано лице. Четири (4) радна места су непопуњена. Укупно је попуњено 91,7% капацитета предвиђених Правилником о унутрашњој организацији и систематизацији радних места у ПЗЗП (бр. 04-314 од 08.02.2022. године)
Стручна спрема	доктор наука (12%), магистар наука/мастер (20%), ВСС (48%), ВС (7%), ССС (18%)
Просечна старост	45 године
Полна структура	Жене (52%): Мушкарци (48%)

УНУТРАШЊА ОРГАНИЗАЦИЈА И КАДРОВСКА СТРУКТУРА

ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ СРБИЈЕ

Послови из делокруга рада Завода обављају се у седишту Завода које се налази у Новом Београду, у улици Јапанска бр. 35, као и ван седишта Завода – у Канцеларији у Нишу, ул. Војда Карађорђа бр. 14.

Организациону структуру Завода чине: Кабинет директора (који сачињавају директор Завода, извршни директор и секретар директора) и Канцеларије у Нишу и Приштини, као и одељења, одсеци и група, и то:

- Одељење за природна добра, предеоне вредности и просторно-планску документацију
- Одељење за биодиверзитет, еколошке мреже и одрживи развој у оквиру којег је оформљен Одсек за биодиверзитет
- Одељење за геодиверзитет
- Одељење за правне, кадровске и опште послове
- Одељење за финансијско-материјалне послове
- Одсек за информациони систем и картографију
- Група за образовно-издавачку делатност и комуникације

Послови из делокруга рада Завода се обављају координираним радом и међусобном сарадњом свих организационих делова Завода.

Радам одељења руководи начелник одељења, одсеком руководи шеф одсека, а групом руководицац групе.

Канцеларија у Нишу нема посебна овлашћења у правном промету. Организацију послова у Канцеларији у Нишу спроводи руководицац Канцеларије.

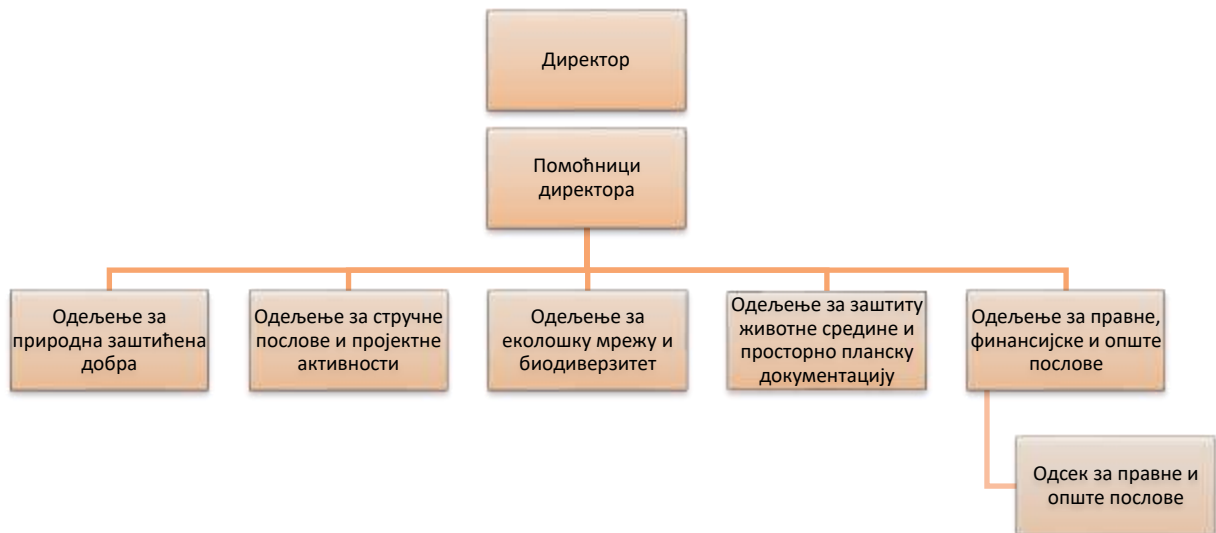
У Заводу је запослено укупно 65 запослена лица, од којих је 55 распоређено у седишту Завода у Београду, а 10 у Канцеларији у Нишу. Од укупног броја запослених, 61 лице запослено је на неодређено време (1 запослени се налази на мировању радног односа), 3 лица су у радном односу на одређено време, док је 12 лица ангажовано по уговору о привременим и повременим пословима. Закључен је и један уговор о правима и дужностима директора, затим један уговор о допунском раду и један уговор о волонтерском-стручном усавршавању.

Профил стручних сарадника и саветника је разноврстан: биолози, инжењери шумарства, пејзажне архитектуре, геологије, хидрогеологије, агрономије, технологије, машинства, затим географи, просторни планери, андрагог, филолог, аналитичар заштите животне средине, правници, економисти. Оваква разноврсност кадрова омогућава мултидисциплинарност у раду и свеобухватно прилажење проблему очувања природе.

ПОКРАЈИНСКИ ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ

Полазећи од Правилника о унутрашњој организацији и систематизацији радних места у Покрајинском заводу за заштиту природе бр. 04-314 од 08.02.2022. године утврђена је следећа организациона шема:

У Покрајинском заводу је систематизовано укупно 29 радних места, са 48 извршиоца који могу



засновати радни однос, и то 47 на неодређено време и једно именовано лице. Четири (4) радна места су непопуњена. На привременим и повременим пословима ангажована су два (2) лица, а једно радно (1) ангажовано по Уговору о допунском раду.

КАДРОВСКА СТРУКТУРА

Бројно стање и попуњеност људских капацитета у Покрајинском заводу за заштиту природе (стање на дан 08.02.2022. године)

ПОКРАЈИНСКИ ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ	Број систематизованих радних места према Правилнику о систематизацији	Број запослених на неодређено време	Број запослених на одређено време	Број запослених чији је радни однос у мировању
Директор	1	/	1	/
Помоћник директора	2	2	/	/

ПОКРАЈИНСКИ ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ	Број систематизованих радних места према Правилнику о систематизацији	Број запослених на неодређено време	Број запослених на одређено време	Број запослених чији је радни однос у мировању
Одељење за природна заштићена добра	7	6	/	/
Одељење за стручне послове и пројектне активности	7	7	/	/
Одељење за еколошку мрежу и биодиверзитет	11	10	/	/
Одељење за заштиту животне средине и просторно планску документацију	6	5	/	/
Одељење за правне, финансијске и опште послове у чијем саставу се налази и Одсек за правне и опште послове	14	14	/	/
Одсек за правне и опште послове	11	10	1	1 (радно место шеф Одсека)
УКУПНО	48	43	2	1

ОПРЕМЉЕНОСТ

Покрајински завод је од августа 1994. године смештен у наменски изграђеном објекту у Новом Саду, у Радничкој улици бр. 20а. Укупна површина простора зграде је 2.850 m², што са двориштем у којем се налази арборетум, износи 3.850 m². Објекат се састоји из три нивоа, од чега се у сутерену налазе депои, радионице и лабораторије, у приземљу је природњачка поставка на 850 m² и амфитеатар (109 места), а канцеларије су на спрату.

За потребе обављања основних делатности, током 2020. године, Завод је имао на располагању шест теренских возила („форд“ 1, „дачија дастер“ 2, „лада нива“ 2, „опел комбо“ 1), просечне старости 8 година и ауто приколицу „кандли“ КТ23. Возило „опел комбо“ добијено је на коришћење, на основу уговора са Министарством пољопривреде и заштите животне средине, а за потребе збрињавања животиња (СИТЕС возило), као донација ЕУ.

Већи део планских активности у Заводу је аутоматизован кроз интегрални Информациони систем (иИС). Архитектура система је сервер-клијент, модуларни информациони систем (ИС), GIS подсистем, повезани у функционалну целину (иИС), са дељеним ресурсима. Системски, безбедносни и процеси иИС се реализују путем три физичка и два виртуелна сервера, старости пет, седам и 10 година. За стабилан рад је неопходно заменити Дата сервер (руковање подацима) и домен контролер (организација повезаног аутоматизованог система) сервер.

Централни део иИС-а је смештен у серверску собу, обезбеђену од физичких неповољних утицаја. Клијентски део чини 50 радних станица (рачунари), лаптопови, таблети, ГПС уређаји, штампачи, скенери, копири, плотер (није у власништву Завода), пројектори, фотоапарати. Већина периферних уређаја су дељени (мрежни) ресурси. Око 30% рачунарске опреме је ван амортизационог периода. Обезбеђени су лиценцирани оперативни системи, системски софтвер и програми за рад.

Сталну интернет везу Завод остварује преко оптичког провода. У оквиру сарадње са изабраним провајдером постављена је телекомуникациона опрема у простору природњачке изложбе за пружање услуге бежичног приступа интернету посетиоцима. Локална рачунарска мрежа је проширена бежичним сегментом, са шест приступних тачака које покривају простор пословне зграде.

ЈАЧАЊЕ ОПРЕМЉЕНОСТИ

У планском периоду потребно је одржавати, обнављати и унапређивати возни парк Завода, у складу са функционалном амортизацијом, законском регулативом и финансијским планом. Посебну пажњу треба посветити избору адекватних превозних средстава која се користе за теренски рад.

У циљу очувања постигнутог и унапређења нивоа аутоматизације пословних процеса, дигитализације и систематизације података, те обраде, анализе и међуинституционалне размене истих, неопходно је заменити сервере (уређаје) и унапредити и/или заменити сегменте локалне рачунарске мреже. Из истих разлога и очувања безбедности и стабилности рада, неопходно је одржавати савременост рачунарске опреме, системских и апликативних софтвера и алата за администрацију пословног система.

ПЛАН КАДРОВСКОГ ЈАЧАЊА

У складу са систематизацијом радних места, њиховом попуњеношћу и одлукама о максималном броју запослених у Заводу, у планском периоду се не планира значајније повећање броја запослених. Имајући у виду разгранате послове дефинисане овим документом, потребно је ипак планирати кадровско јачање Завода.

С обзиром на активности везане за процес прикључивања ЕУ и процењене обавезе на идентификацији и каснијем праћењу и очувању мреже NATURA 2000, као и обавезе које процес прикључивања ЕУ успоставља у области финансија и права, потребно је обезбедити стално стручно јачање кадрова. Завод ће тиме лакше испунити наведене обавезе везане за очување и унапређења природне баштине и за друге аспекте рада Завода.

Потребно је обезбедити стручну особу у Заводу која ће се бавити просторним планирањем, с обзиром на велики број захтева за издавање услова и мера за просторно планску документацију, као и стручну особу, биолошке струке са познавањем информационих технологија, администратора података и стручне сараднике посебних профила у зависности од потреба, ради стручне и ефикасне реализације посла из надлежности Завода.

С обзиром на активности везане за процес прикључивања ЕУ и процењене обавезе на успостављању, праћењу и очувању мреже NATURA 2000, као и обавезе које процес прикључивања ЕУ успоставља у области финансија и права, потребно је обезбедити стално стручно јачање кадрова. Завод ће тиме лакше испунити наведене будуће обавезе везане за очување и унапређења природне баштине и друге аспекте рада Завода.

У планском периоду, за очекивати је, полазећи од тренутне старосне структуре запослених, природни одлив као и други вид флукуације тренутно запослених, који ће се у складу са законском регулативом решавати.



ЗАШТИТА ПРИРОДНИХ ДОБАРА

Заштићена подручја, заштићене врсте и покретна заштићена природна документа законом су дефинисани као заштићена природна добра.

Заштита природе и природних добара, као основна делатност Завода, обухвата истраживање природних и предеоних одлика, анализу и вредновање појава, процеса, објеката, подручја, ресурса и амбијенталних целина, њихову валоризацију и израду студија заштите као стручно – документационе основе за успостављање законске заштите природних вредности.

Послови заштите природе спроводе се и кроз стручни надзор и помоћ управљачима заштићених подручја, дефинисање, усмеравање и спровођење мера активне заштите у заштићеним подручјима или другим деловима еколошке мреже, као и путем издавања услова и мишљења за активности у поступку израде просторно-планске и инвестиционо-техничке документације. Овако бројни и сложени послови захтевају учестало присуство стручњака на терену, без обзира на то који сегмент делатности Завода је у питању.

Наставак рада на одржавању и унапређењу еколошке мреже, издвајању и очувању еколошки значајних подручја, приоритетних типова станишта за заштиту, полигона са стаништима строго заштићених и заштићених дивљих врста и подручја EMERALD и NATURA 2000, као делова еколошке мреже и еколошких коридора локалног, регионалног и међународног значаја, представљају приоритетне активности Завода у наредном периоду.

Планска активност заштите природе и природних добара на територији АП Војводине, представља најважнију област рада Завода. У односу на послове које треба реализовати у периоду 2022 – 2024. године, идентификовани су одговарајући циљеви и индикатори. Међу циљевима се издвајају заштита подручја, станишта, врста и других компоненти животне средине везаних за природу, затим унапређење природних вредности и одрживи развој, као и едукација, промоција, односи са јавношћу и међународна сарадња.

ЗАШТИЋЕНА ПОДРУЧЈА

На територији Републике Србије тренутно је заштићено 466 подручја на површини од 691.333 ha (7,81%), као и 1784 строго заштићених и 865 заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива.

Планом заштите природних добара за период 2022-2024. предвиђено је повећање површине под заштитом на око 9% до 2024. године, са пројекцијом заштите на 15% до 2035⁵. За територију АПВ предвиђено је повећање површине под заштићеним подручјима на територији АПВ на око 16,50% до 2024. године. Акциони план за теренска истраживања и израду студија заштите – динамика рада завода дата је у прилогу.

С тим у вези, на територији Централне Србије планирано је следеће:

- заштита 42 нова подручја
- ревизија заштите 12 заштићених подручја

⁵ Извор: Нацрт просторног плана Републике Србије 2021-2035.

- очекивана формална заштита за 32 подручја која се налазе у поступку заштите (заштићена су по основу члана 42. став 8. Закона о заштити природе)
- прелиминарна валоризација подручја за заштиту.

На територији АП Војводина, планирано је следеће:

- заштита 8 нових подручја
- ревизија заштите 7 заштићених подручја
- очекивана формална заштита за 24 подручја која се налазе у поступку заштите (заштићена су по основу члана 42. став 8. Закона о заштити природе).

Заштићена подручја у Републици Србији, која по својим природним вредностима, биогеографским и другим карактеристикама представљају подручја од изузетног значаја као екосистеми и предели посебних вредности у погледу изворности, разноврсности вегетације, флоре и фауне, репрезентативних геоморфолошких, геолошких, хидролошких и других појава и процеса, као и у погледу културно-историјске вредности и антропофеномена насталих у интеракцији човека и природе, налазе се под заштитом државе. Законом о заштити природе („Сл. гласник РС”, бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010-испр., 14/2016, 95/2018 - други закон и 71/2021) и актима о проглашењу заштићених подручја стављају се у функцију спровођења укупне заштите и развоја природних ресурса и свих осталих вредности, специфичности и феномена, као добра од општег интереса.

Вредновање, односно утврђивање вредности и значаја заштићеног подручја, према Правилнику о критеријумима вредновања и поступку категоризације заштићених подручја („Сл. гласник РС“, бр. 97/2015) врши се у односу на израженост главних природних обележја, појава и процеса од интереса за заштиту подручја, као и функције и намене подручја. Сходно томе, заштићена подручја се сврставају у три категорије: од изузетног (међународног, националног), великог (покрајинског/регионалног) и локалног значаја.

Преглед врста заштићених подручја (Извор: Закон о заштити природе)

Заштићено подручје (скраћеница)	Карактеристике подручја
Строги резерват природе (СтРП)	Подручје неизмењених природних одлика са репрезентативним природним екосистемима
Специјални резерват природе (СпРП)	Подручје са неизмењеном или незнатно измењеном природом, од нарочитог значаја због јединствености, реткости или репрезентативности
Национални парк (НП)	Подручје са већим бројем разноврсних природних екосистема од националног значаја, истакнутих предеоних одлика и културног наслеђа, у коме човек живи усклађено са природом
Споменик природе (СП)	Мања неизмењена или делимично измењена природна просторна целина, објекат или појава, физички јасно изражена, препознатљива и/или јединствена, репрезентативних геоморфолошких, геолошких, хидрографских, ботаничких и/или других обележја
Заштићено станиште (ЗС)	Подручје које обухвата један или више типова природних станишта значајних за очување једне или више популација дивљих врста и њихових заједница
Предео изузетних одлика (ПОО)	Подручје препознатљивог изгледа са значајним природним, биолошко-еколошким, естетским и културно-историјским вредностима
Парк природе (ПП)	Подручје добро очуваних природних вредности са претежно очуваним природним екосистемима и живописним пејсажима, намењено очувању укупне геолошке, биолошке и предеоне разноврсности

На основу израђене научне и/или стручне основе Завода за заштиту природе Србије, проглашење заштите се врши у односу на категорију и врсту подручја за заштиту. Народна скупштина Републике Србије законом проглашава националне паркове (НП), док Влада на предлог надлежног министарства проглашава подручја I (прве) категорије. Подручја II (друге) категорије проглашава Влада, односно надлежни орган аутономне покрајине, док подручја III категорије проглашава надлежни орган јединице локалне самоуправе.

Дефинисање категорија заштићених подручја и начин управљања на националном нивоу још увек није законски спроведено и усклађено са широко прихваћеним критеријумима и стандардима Међународне уније за очување природе (IUCN). Усклађивање и категоризација по IUCN-у је неопходно и ради приказивања података у бази Светске комисије за заштићена подручја (WCPA), односно, то је предуслов за извештавање Европске агенције за заштиту животне средине (ЕЕА) и достављање података за базу CDDA.

IUCN (Водич за примену IUCN категорија управљања за заштићена подручја, WCPA, IUCN, 2008, Гланд, Швајцарска) дефинише 6 главних категорија и 2 подкатегије заштићених подручја у односу на циљеве управљања заштићеним подручјем, док се заштићена подручја у Републици Србији вреднују у односу на карактеристике подручја.

Рад на заштити природних добара обухвата следеће:

- заштиту нових подручја
- ревизије заштите
- процедуру престанка заштите
- подручја у поступку заштите
- рад на номинацијама за међународни статус заштите
- заштиту кроз успостављање еколошке мреже.

У односу на укупну површину територије Републике Србије, која износи 8.849.900 ha (Извор: <http://www.srbija.gov.rs/pages/article.php?id=59>), у наредној табели дат је приказ броја, површина и процентуалне заступљености подручја која су предмет рада заштите природе у периоду важења Плана.

Статус подручја	Број подручја	Површина (ha)	Процент заштите територије РС (%)
Заштита нових подручја	42	сва 158.550,06	1,79
Ревизија заштите	12	4.539,02	0,66
У поступку заштите	32	325.290,02	1,28

Активности везане за заштиту подручја у АПВ

Индикатор активности	Планирано 2022- 2024.	Носиоци посла
Број подручја на којима ће бити валоризоване природне вредности и израђене студије прве заштите	8	Сарадници свих унутрашњих организационих јединица Завода, кроз мултидисциплинарни приступ истраживања и рад
Број постојећих заштићених подручја на којима ће бити валоризоване природне вредности и израђене студије ревизије заштите	7	
Очекивано повећање површине под заштићеним подручјима (ha и % територије)	25.360 ha + 11.380 ha (1,69 % АПВ)	

Заштита нових подручја

У оквиру спровођења послова основне делатности завода, предвиђају се бројне теренске активности и истраживања. Теренске активности и истраживања подразумевају валоризацију, утврђивање елемената за заштиту и подручја еколошке мреже, праћење стања елемената биодиверзитета и геодиверзитета, стручни надзор, сарадњу са инспекцијским службама (министарстава и органа локалне самоуправе), сарадњу са управљачима и заинтересованим странама, реализацију интервентних непланских активности и друге стручне послове Завода.

У табели је дат план динамике теренских истраживања и израде студија заштите Завода за заштиту природе Србије за нова заштићена подручја. Обим теренских истраживања прилагођен је могућностима реализације плана на годишњем нивоу, расположивом кадру и пројектованим финансијским средствима.

Укупан број нових подручја која су предвиђена за теренска истраживања је 42. Од тог броја, 10 подручја је пренето из претходног Средњорочног програма за период 2011-2020. (у табели СПЗПД 2011-2020.).

Редни број	Подручје	Општина/е	Површина (ha)	Напомена/Коментар
1	Горњачка клисура	Петровац на Млави, Жагубица	1380,00	
2	Барско и мочварно станиште на локалитету Ливаде	Прешево, Бујановац	/	локалитети Левосоје и Ливаде
3	Планина Јелица	Чачак, Лучани	6.556,00	
4	Река Лопатница	Краљево	/	иницијатива за заштиту
5	Кањон Пањице	Ариље	/	
6	Храстова шума у Раденковцу	Сокобања	/	
7	Бела Река	Београд-Вождовац, Рипањ	/	
8	Два стабла бора у Јајинцима	Београд - Вождовац	/	

Редни број	Подручје	Општина/е	Површина (ha)	Напомена/Коментар
9	Глинара	Београд, Палилула	/	Односи се на профил „вишњичких глина“ са обиљем карактеристичних фосила баденске старости
10	Бара Рева	Београд	/	
11	Стабло храста у селу Ресник	Крагујевац	/	
12	Кањон Вучјанске реке	Лесковац	46,00	наставак истраживања
13	Златар	Пријепоље, Нова Варош	13.751,00	СПЗПД 2011-2020
14	Парк у дворишту Основне школе „Академик Миленко Шушић“ у Гучи	Лучани	/	
15	Таорска врела	Ваљево	58,00	претходно Бигар Таорског врела
16	Локалитет Маргум	Пожаревац	/	иницијатива за заштиту, локација старо корито Велике Мораве и археолошко налазиште
17	Семетешко језеро са тресетним острвом и стаништем барске папрати (<i>Thelypteris palustris</i>)	Рашка	2,00	
18	Профил са фауном мекушаца ценоман-турон – Бурма брдо код Косјерића	Косјерић	57,00	
19	Профил горњокредног спруда – (село Скрапеж код Косјерића)	Косјерић		
20	Рудник	Крагујевац, Топола, Кнић, Горњи Милановац	9.900,00	
21	Троглав-Чемерно	Краљево	/	
22	Планине Велики и Мали Јастребац	Алексинач, Ниш, Меровина Прокупље, Блаце, Крушевац, Брус	52.230,00	СПЗПД 2011-2020

Редни број	Подручје	Општина/е	Површина (ha)	Напомена/Коментар
23	Клисура Сврљишког Тимока	Сврљиг, Књажевац	1.410,00	СПЗПД 2011-2020
24	Озрен Девица	Сокобања Сврљиг, Алексинац, Књажевац	11.789,00	
25	Влажна станишта код Параћина	Параћин	/	СПЗПД 2011-2020
26	Ушће Велике Мораве	Ковин, Смедерево, Пожаревац	1.163,00	СПЗПД 2011-2020
27	Томина пећина (на Рготском камену)	Бор	0,58	СПЗПД 2011-2020
28	Лапоровито глиновити слојеви доње креде – Грујина страна на Јулином брду	Београд, Чукарица	/	
29	Старо корито Језаве	Смедерево	/	
30	Тресибаба	Књажевац, Сврљиг	11.143,00	теренска истраживања, студија 2025.
31	Сврљишке планине	Сврљиг, Бела Паланка, Нишка Бања, Ниш	22.109,00	теренска истраживања, студија 2025.
32	Повлен	Ваљево, Косјерић, Бајина Башта	5.417,00	СПЗПД 2011-2020 теренска истраживања, студија 2025.
33	Делови планина Карадак и Рујан са котлином Моравице	Прешево, Бујановац	/	иницијатива за заштиту, теренска истраживања, студија 2025.
34	Клисура реке Витовнице	Петровац на Млави	972,00	СПЗПД 2011-2020, теренска истраживања, студија 2025.
35	Планина Гиљева	Прибој, Пријепоље	14.745,00	СПЗПД 2011-2020 теренска истраживања, студија 2025.
36	Појава андезита са стубастим лучењем (село Шумник код Рашке)	Рашка	273,00	теренска истраживања, студија 2025.

Редни број	Подручје	Општина/е	Површина (ha)	Напомена/Коментар
37	Изданци албитских гранита (село Милатковићи код Новог Пазара)	Рашка	40,00	теренска истраживања, студија 2025.
38	Планина Бесна кобила	Врање, Босилеград	2.602,00	СПЗПД 2011-2020 теренска истраживања, студија 2025.
39	Влажна станишта код Прешева	Прешево, Бујановац	2.878,00	теренска истраживања, студија 2025.
40	Профил стратотипа горњег панона, сербиана (долина потока Карагача)	Београд, Гроцка	0,03	теренска истраживања, студија 2025.
41	Профил доње креде – Стражевица	Београд, Раковица	24,00	теренска истраживања, студија 2025.
42	Поток Рамадан у Вишњици	Београд, Палилула	4,45	теренска истраживања, студија 2025.

Напомена 1:

- У табели су посебно назначена подручја која нису реализована Средњорочним програмом за период 2011-2020, те се рад на њиховој заштити преноси у нови трогодишњи програм (колона Напомена - СПЗПД 2011-2020).

Напомена 2 (означено *):

- Подручја која у табели немају изражене површине, нису приказана на карти у Прилогу 3. За наведена подручја ће се у току истраживања утврђивати граница и површина.

Напомена 3 (означено као иницијатива):

- У оквиру рада на заштити у табели су приказана подручја за која ће се излазити по *ИНИЦИЈАТИВАМА* субјеката заштите природе за заштиту, а за која ће се вршити прелиминарна истраживања. На пример, Делови планина Карадак и Рујан са котлином Моравице, Старо корито Језаве, Локалитет Маргум, Река Лопатница и планина Чемерно, и др.

ПРЕЛИМИНАРНА ИСТРАЖИВАЊА имају за циљ процену и утврђивање основних природних вредности подручја ради изводљивости и могућности заштите узимајући у обзир социо-економске прилике. На основу добијених резултата, процењује се испуњеност услова за заштиту, покретање поступка за заштиту, као и врста заштите.

Прелиминарна истраживања Завода за заштиту природе Србије за која је достављена иницијатива за заштиту, а са којима ће се започети 2022. године и наставити у оквиру планског периода су:

Бурма брдо - профил горњокредног спруда са фауном мекушаца – с. Скрапеж, код Косјерића, Профил стратотипа горњег панона за Европу – долина потока Карагача, код Врчина, Стабло храста у дворишту ОШ „Димитрије Туцовић” и Средње угоститељско-туристичке школе у Чајетини, Стабло храста у насељу Подбаре, општина Коцељева, Стабло храста у Горњем Милановцу, Стабло храста у селу Батњик, месна заједница Милатковиће, општина Рашка, Стабло оскоруше у селу Чумић, град Крагујевац, Планина Треска на територији општине Горњи Милановац, Доње Потамишје, део на територији општине Палилула, Природно станишта барских корњача у селу Велика Крушевица, Миљаковачки извор, Београд, Влажно станиште у селу Драчић (Ваљево), Подручје Дивчибара (Ваљево); Станиште заштићене биљна врста крвавац (*Hypericum androsaemum*) (Ваљево), Повлен, Извор реке Скрапеж, Косјерић, Спомен парк шуме „Краљевица”, Зајечар; Језеро Кореница између села Бусур и Везичево, Петровац на Млави; Миљковако-крављанска клисура; Велики и Мали Крш у близини Бора; Поток Станци, слив Власине, слапови и водопади у шкриљцима палеозојске старости; влажне ливаде – станишта птица у атару села Стајковца; Картографска анализа целокупног подручја Града Београда, ради валоризације подручја која нису заштићена и планирање динамике истраживања с циљем повећања процентуалне заступљености заштићених подручја на територији града Београда; Планински масив Троглав–Чемерно (град Краљево); Локалитет Маргум (старо корито Велике Мораве и археолошко налазиште), Пожаревац; Семетешко језеро с тресетним острвом и стаништем барске папрати (*Thelypteris palustris*), општина Рашка; Делови планина Карадак и Рујан с котлином Моравице, Прешево, Бујановац.

За подручје за које се утврди да завређује заштиту, биће предвиђена динамика даљих истраживања и израда предлога студије заштите. Уколико се утврди да подручје не поседује природне вредности од значаја за заштиту, констатоваће се да се неће радити даља истраживања и предметно подручје више неће бити део средњорочног, нити годишњег програма. Сви прикупљени подаци биће део Информационог система Завода.

Ревизије заштите

Известан број заштићених подручја је, на основу теренских истраживања и праксе заштите, предвиђен за поновно вредновање, односно утврђивање стања заштите.

У оквиру теренских истраживања, заштићена подручја ће поново бити разматрана у контексту стања темељних вредности након спроведене заштите, затим усаглашавања са Законом о заштити природе, као и потребом евентуалног проширења заштите на основу нових знања. Такође, предмет разматрања су и подручја са интегралном заштитом, која садрже значајне аспекте културног и природног наслеђа.

Приоритет у разматрању ревизије заштите имаће подручја за које је студија заштите достављена надлежном органу ради проглашења заштите, али заштита није формализована, као и подручја која су обухваћена већим простором заштићених подручја (заштита у заштити). Ово се пре свега односи на заштићена подручја Меморијални природни споменици и природни простори око непокретних културних добара. С обзиром на обим посла и бројност оваквих простора, ревизија меморијалних споменика представља континуирани рад.

У даљем тексту дат је преглед 12 заштићених подручја за која је планирана РЕВИЗИЈА ЗАШТИТЕ у планском периоду:

Врста заштићеног подручја	Назив заштићеног подручја	Општина/е	Категорија заштите	Режими заштите	Површина (ha)	Година заштите	Управљач
Предео изузетних одлика	Клисура реке Градац	Ваљево	II	III	1.268,06	2001.	Еколошко друштво Градац, Ваљево
Специјални резерват природе	Пештерско поље	Сјеница, Тутин	I	II, III	3.117,97	2015.	Туристичка организација Сјенице, Сјеница
Меморијални природни споменик	Опленац	Топола	/	/	86,00	1967.	Природним спомеником управља комунална радна организација коју именује СО Топола - чл.5. Закона о проглашењу
Меморијални природни споменик	Део подручја села Орашац	Аранђеловац		/	39,37	1970.	
Меморијални природни споменик	Љубић	Чачак		/	2,13	1973.	
Споменик природе	Шалиначки луг	Смедерево		II	19,22	2007.	ЈКП „Зеленило и гробља“ Смедерево
Споменик природе	Бигрена акумулација Бели изворац	Мајданпек	III	II, III	6,02	2006.	Туристичка организација општине Мајданпек
Споменик природе	Стабло храста цера - Почеча	Пожега	III	III	0,04	1995.	ЈП „Србијашуме“
Споменик природе	Стабло храста лужњака – Љутице	Пожега	III	III	0,05	1995.	ЈП „Србијашуме“
Споменик природе	Стабло храста лужњака – Беле воде	Пожега	III	III	0,05	1995.	ЈП „Србијашуме“

Врста заштићеног подручја	Назив заштићеног подручја	Општина/е	Категорија заштите	Режими заштите	Површина (ha)	Година заштите	Управљач
Споменик природе	Висибаба – стабло лужњака	Пожега	III	III	0,11	2004.	ЛП Дирекција за изградњу Пожега
Природни споменик	Група од пет стабала храста лужњака у селу Расни, на месту званом „Драгановац“	Пожега			/	1976.	Ршумовић Зоран из села Расне
Укупно					4.539,02		

Укупна површина подручја чија заштита и стање природе су предмет поновног разматрања износи око 4.539,02 ha, што чини 0,66% од укупне заштићене површине у Републици Србији.

Заштита у АПВ – нова заштита и ревизије заштите

Покрајински завод ће у периоду 2022 – 2024. године вршити теренска истраживања на валоризацији природних вредности постојећих заштићених подручја – ревизија, за укупно 7 просторних целина. Приликом израде нових студија заштите, ради ревизије постојеће заштите подручја, вршиће и усклађивање постојећих студија и нових аката о заштити са Законом о заштити природе и другим нормативима и добијеним резултатима и подацима са теренских истраживања, и то:

- за 2 веће просторне целине, ради израде студије ревизије заштите подручја (СРП „Делиблатска пешчара“ и СРП „Краљевац“)
- за још 5 паркова, појединачних стабала и дрвореда, за које ћи и бити израђене студије ревизије постојеће заштите у планском периоду.

Укупан број нових подручја која су предвиђена за теренска истраживања на територији АПВ је 10.

Редни број	Подручје	Општина/потез	Површина сса ha	Коментар
1	Пашњаци и долине код Алибунара	потез од Иланце до Алибунара	1.900	Теренска истраживања, студија 2023.
2	Слатине Моравице	код Ватина и Маргите, укључујући локалитете Рит и Селиште	1.162	Теренска истраживања, студија 2023.
3	Стари Бегеј	Подручје уз Стари бегеј, од Банатског Двора до Јанковог Моста	4.300	Теренска истраживања, студија 2024.
4	Травна станишта уз Брзаву	Уз реку Брзаву у Банату, између Добрице, Банатске Дубице, Конака, Старог Леца и Хајдучице	4.000	Теренска истраживања, студија 2024.
5	Лесни одсеци и сурдуци Дунава	између Старог Сланкамена, преко Сурдука, до Белегиша, укључујући форланд Дунава између Белегиша и Старих Бановаца	800	Теренска истраживања, студија 2025.
6	Долина Караша од Куштиља до Дупљаје	од државне границе са Румунијом код Куштиља до Дупљаје	2.500	Теренска истраживања, студија 2026.
7	Народна башта у Панчеву	Панчево	/	Теренска истраживања, студија 2024.
8	Храст код железничке станице у Кикинди	Кикинда	/	Теренска истраживања, студија 2022.
9	Стабла у центру Апатина	Апатин	/	Теренска истраживања, студија 2022.
10	Дуд у Трешњевцу	Кањижа	/	Теренска истраживања, студија 2024.

У различитим фазама процедуре доношења акта о заштити на простору АПВ издвојене су 33 студије заштите. Укупно очекивано повећање површине под заштићеним подручјима и подручјима у поступку заштите (24 студије чије се web презентације се налазе на интернет страници Министарства) у АПВ, у периоду 2022 – 2024. године, износиће око 25.360 ha (1,17% површине АПВ). Овоме се може додати и покретање поступка заштите подручја наведеног у оквиру студије ПИО „Слатине Шајкашке“ (2.600 ha, 0,12% АПВ). Поред наведених, још 9 студија заштите мањих простора, чије студије заштите се усклађују са изменама Закона у циљу слања локалним самоуправама, односно стављања на интернет страницу Министарства, налазе се у различитим фазама процедуре доношења акта о заштити (око 11.380 ha). Укупно, то је повећање до краја 2024. године од око 1,69%, са садашњих 9,33 % на око 11,02 % територије АПВ. Могуће је очекивати да у периоду од три године већина буде проглашена, што ће свакако повећати површину под заштитом у АПВ. То указује да је процес идентификације, валоризације и израде студија заштите нових подручја у већем обиму завршен закључно са 2020. годином и да у наредном трогодишњем периоду тај процес треба довршити, као и да се фокус рада Завода са успостављања нових заштићених подручја треба пребацити на ревизију заштите где је

неопходно и на очување и унапређење постојећих заштићених подручја, еколошке мреже и мреже полигона са стаништима строго заштићених и заштићених дивљих врста. Постоји могућност да се у план накнадно укључе и неке друге мање просторне целине за заштиту, уколико се појави образложена иницијатива. Будуће студије заштите биће сажете

Врста заштићеног подручја	Назив заштићеног подручја	Општина/е	Категорија заштите	Режим заштите	Површина (ha)	Година заштите	Управљач
Специјални резерват природе	Делиблатска пешчара	Алибунар, Вршац, Бела Црква, Ковин, Пожаревац	I	I, II, III	34.829,32	2002.	ЈП „Војводинашуме“ Петроварадин
Специјални резерват природе	Краљевац	Ковин	I	I, II, III	264,30	2009.	Удружење спортских риболоваца „Делиблатско језеро“
Споменик природе	Парк дворца у Конаку	Сечањ	III	II	2,0275	2001.	ОШ „Вук Караџић“
Споменик природе	Парк у Бландашу	Кикинда	III	II	2,3189	2006.	ЈП Дирекција за изградњу града, Кикинда
Споменик природе	Парк Челаревског дворца	Бачка Паланка	III	II	7,3323	2003.	„CARLSBERG SRBIJA“ DOO ČELAREVO
Споменик вртне архитектуре	Вршачки парк	Вршац	/	/	6,4468	1973.	Саобраћајно, туристичко и услужно предузеће 2. октобар
Природни споменик	Стабло шимшира у Плавни	Бач	/	/	0,0009	1978.	/
Укупно					35.111,75		

Укупна површина подручја на територији АПВ чија заштита и стање природе су предмет поновног разматрања износи око 35.111,75 ha, што чини 5,08% од укупне заштићене површине у Републици Србији.

Динамика рада на ревизији заштите заштићених подручја представљена је у табели Акциони план, која се налази у Прилогу.



Градац

ДИНАМИКА ТЕРЕНСКИХ ИСТРАЖИВАЊА И ИЗРАДЕ СТУДИЈА ЗАШТИТЕ ЗА ПЕРИОД 2022-2024.

У даљем тексту наведена је динамика теренских истраживања и година израде студија заштите. У Прилогу бр. 1 дат је табеларни приказ Акционог плана за подручја која су предмет истраживања и нове заштите, затим ревизије заштите и подручја за која ће се по иницијативи вршити прелиминарна истраживања.

Година израде студије и обављање финалних теренских истраживања утврђени су за извршан број подручја, док се за нека подручја студија заштите израђује у наредној години по завршетку теренских истраживања. У односу на капацитете и обим свих послова Завода, прилагођаваће се и термини истраживања и израде студија заштите утврђени годишњим програмима рада завода.

АКЦИОНИ ПЛАН ЗАВОДА ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ СРБИЈЕ

Акциони план - 2022. година

Теренска истраживања и израда студије заштите

1. Горњачка клисура
2. Барско и мочварно станиште на локалитету Ливаде
3. Планина Јелица
4. Река Лопатница
5. Кањон Пањице
6. СП Шалиначки луг
7. СП Бигрена акумулација Бели изворац
8. СП Стабло храста цера – Почеча
9. СП Стабло храста лужњака – Љутице
10. СП Стабло храста лужњака – Беле воде
11. СП Висибаба – стабло лужњака
12. Група од пет стабала храста лужњака у селу Расни, на месту званом „Драгановац“
13. Храстова шума у Раденковцу
14. Бела Река
15. Два стабла бора у Јајинцима
16. Глинара
17. Бара Рева
18. Стабло храста у селу Ресник

Теренска истраживања

1. Кањон Вучјанске реке
2. Златар
3. Парк у дворишту Основне школе „Академик Миленко Шушић“ у Гучи
4. СРП Пештерско поље
5. Таорска врела
6. Локалитет Маргум
7. Семетешко језеро са тресетним острвом и стаништем барске папрати (*Thelypteris palustris*)
8. Профил са фауном мекушаца ценоман-турон – Бурма брдо код Косјерића
9. Профил горњокредног спруда – (село Скрапеж код Косјерића)
10. Рудник
11. Троглав-Чемерно
12. Планине Велики и Мали Јастребац
13. Клисура Сврљишког Тимока
14. Озрен Девица
15. Влажна станишта код Параћина

Акциони план - 2023. година

Теренска истраживања и израда студије заштите

1. Кањон Вучјанске реке
2. Златар
3. Парк у дворишту Основне школе „Академик Миленко Шушић” у Гучи
4. СРП Пештерско поље
5. МПС Оплепац
6. Таорска врела
7. Локалитет Маргум
8. Семетешко језеро са тресетним острвом и стаништем барске папрати (*Thelypteris palustris*)
9. Профил са фауном мекушаца ценоман-турон – Бурма брдо код Косјерића
10. Профил горњокредног спруда – (село Скрапеж код Косјерића)
11. Рудник
12. Троглав-Чемерно

Теренска истраживања

1. Планине Велики и Мали Јастребац
2. Клисура Сврљишког Тимока
3. Озрен Девица
4. Влажна станишта код Параћина
5. Ушће Велике Мораве
6. Томина пећина (на Рготском камену)
7. МПС Оплепац
8. МПС Део подручја села Орашац
9. Лапоровито глиновити слојеви доње креде – Грујина страна на Јулином брду
10. Старо корито Језаве
11. Тресибаба
12. Сврљишке планине
13. Повлен
14. Делови планина Карадак и Рујан са котлином Моравице

Акциони план - 2024. година

Теренска истраживања и израда студије заштите

1. Планине Велики и Мали Јастребац
2. Клисура Сврљишког Тимока
3. Озрен Девица
4. МПС Оплепац
5. Влажна станишта код Параћина
6. Ушће Велике Мораве
7. Томина пећина (на Рготском камену)
8. МПС Део подручја села Орашац
9. Лапоровито глиновити слојеви доње креде – Грујина страна на Јулином брду
10. Старо корито Језаве

Теренска истраживања

1. Тресибаба
2. Сврљишке планине
3. Повлен
4. Делови планина Карадак и Рујан са котлином Моравице
5. Клисура реке Витовнице
6. Планина Гиљева
7. Појава андезита са стубастим лучењем (село Шумник код Рашке)
8. Изданци албитских гранита (село Милатковићи код Новог Пазара)
9. Планина Бесна кобила
10. Влажна станишта код Прешева
11. МПС Љубић
12. Профил стратотипа горњег панона, сербиана (долина потока Карагача)
13. Профил доње креде – Стражевица
14. Поток Рамадан у Вишњици
15. ПИО Клисура реке Градац

АКЦИОНИ ПЛАН ПОКРАЈИНСКОГ ЗАВОДА ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ

Акциони план - 2022. година

Теренска истраживања и израда студије заштите

11. Пашњаци и долине код Алибунара
12. Слатине Моравице
13. Стари Бегеј
14. Травна станишта уз Брзаву
15. Храст код железничке станице у Кикинди
16. Стабла у центру Апатина
17. СРП „Делиблатска пешчара“
18. СП „Парк дворца у Конаку“
19. СП „Парк Бландаш“
20. СП „Парк Челаревског дворца“
21. СВА „Вршачки парк“

Акциони план - 2023. година

Теренска истраживања и израда студије заштите

1. Пашњаци и долине код Алибунара
2. Слатине Моравице
3. Стари Бегеј
4. Травна станишта уз Брзаву
5. Лесни одсеци и сурдуци Дунава
6. Народна башта у Панчеву
7. СРП „Делиблатска пешчара“
8. СРП „Краљевац“
9. СП „Парк Челаревског дворца“
10. СВА „Вршачки парк“
11. СП „Стабло шимшира у Плавни“

Акциони план - 2024. година

Теренска истраживања и израда студије заштите

1. Стари Бегеј
2. Травна станишта уз Брзаву
3. Лесни одсеци и сурдуци Дунава
4. Долина Караша од Куштиља до Дупљаје
5. Народна башта у Панчеву
6. Дуд у Трешњевцу
7. СРП „Делиблатска пешчара“
8. СРП „Краљевац“

Престанак заштите подручја

У поступку ревизије података Централног регистра заштићених природних добара, завод утврђује статус и усклађеност података са законском регулативом. У том смислу, а након извршених стручних надзора и анализе података, за подручја за која се утврди да немају својства заштићених подручја, предлаже се престанак заштите у складу са установљеном процедуром. Разлози за покретање поступака престанка заштите неких од тих заштићених подручја односе се, пре свега, на нарушавање или потпуно нестајање природних вредности због којих је проглашена заштита или накнадно укључивање површина тих заштићених подручја у друга већа заштићена подручја у складу са важећом законском регулативом.

У том смислу, завод се додатно ангажује у смислу техничке обраде и одржавања неопходних састанака са надлежним министарством и јединицама локалних самоуправа.

У оквиру иИС Покрајинског завода, закључно са 2021. годином, констатовано је укупно 94 заштићена подручја у оквиру врсте „Споменик природе“. Њима су углавном обухваћена појединачна стабла, дрвореди, паркови, локалитети вртне архитектуре, геолошки профили и сл., који су проглашени у другој половини 19. века старим актима о заштити. Сва та подручја заједно захватају до 500 ha (0,02% АПВ). За многа стабла површина заштите није ни дефинисана у акту о проглашењу.

Разлози за покретање поступака престанка заштите за нека од тих заштићених подручја, пре свега, су драстично нарушавање или потпуно нестајање природних вредности због којих је проглашена заштита или накнадно укључивање површина тих заштићених подручја у друга већа заштићена подручја у складу са важећом законском регулативом.

У планском периоду вршиће се теренски обилазак свих споменика природе наведених у табели б., и уколико се утврди да испуњавају предходно наведене критеријуме, покренуће се званична иницијатива (за нека подручја понављање раније иницијативе) да надлежни орган који је донео акт о заштити, донесе и акт о престанку заштите, на основу чега ће ти споменици природе бити избрисани из евиденције, односно из иИС Завода и регистра заштићених добара.

У следећој табели дат је преглед заштићених појединачних стабала и група стабала за разматрање покретања поступка престанка заштите. У табели су коришћене следеће ознаке: СП – Споменик природе, ПС – Природни споменик; нп- не постоји податак у акту о заштити о површини; А – претпоставка/сазнање да више не постоји или је драстично оштећено; Б – укључено у веће заштићено подручје проглашено у новијем периоду.

Појединачна стабла и групе стабала							
ИС Бр.	Тип	Назив	Површина м ²	Акт о заштити	Објава акта о заштити	Напомена	
						А	Б
158	СП	Два стабла беле тополе (<i>Populus alba</i> L.) у шуми Јасенска	нп	Решење о стављању под заштиту два стабла беле тополе у шуми Јасенска код Купинова Бр. 02/1-3663/1-65 СО Пећинци, 24.05.1965.	Сремске новине - службени део Бр. 3 од 31.01.1966.	*	
128	ПС	Стабло црне тополе (<i>Populus nigra</i>) код Челарева	нп	Решење Завода за заштиту природе и научно проучавање природних реткости НР Србије, Бр. 01-328	Сл. гласник НРС Бр. 39 од 23.09.1961.	*	
116	СП	Стабло низијског бреста (<i>Ulmus campestris</i> L.)	нп	Решење о стављању под заштиту стабла низинског бреста у Зрењанину, насеље Грандулица, локација Манастир, Бр. 01-400 од 26.09.1960. Завод за заштиту природе и научно проучавање природних реткости НР Србије	Сл. гласник НРС Бр. 50/1960.	*	
366	СП	Пирамидални храст у Дунавском парку	133	Решење СГ Новог Сада Бр. 501-157/94- I-7-9 1995	Сл. лист Града Новог Сада		*
194	СП	Четири стабла платана	700	Одлука СО Бачка Паланка Бр. I-011-23/1997	Сл. лист општине Бачка Паланка бр. 3/97		*
181	СП	Вештачка састојина мочварног чемпреса	2200	Одлука СО Бачка Паланка Бр. I-011-22/1997	Сл. лист општине Бачка Паланка бр. 3/97		*
367	СП	Три стабла мочварног чемпреса у Футошком парку	427	Решење СГ Новог Сада Бр. 501-157/94-I-3-9 1995			*
107	ПС	Стабло тополе (<i>Populus nigra</i> L)	нп	Решење о стављању под заштиту државе стабла тополе на обали горњопаланачке аде, на рибарском насељу званом Тиквара - Завода за заштиту природе и научно проучавање природних реткости НР Србије, број 01-584 од 9.11.1959.			*
216	ПС	Четири стабла црне и једно стабло беле тополе	нп	Решење Бр. 03-633/6-68	Сл. лист општине Нови Сад бр. 4/70		*

Појединачна стабла и групе стабала							
нИС Бр.	Тип	Назив	Површина m ²	Акт о заштити	Објава акта о заштити	Напомена	
						А	Б
302	ПС	Црнограбић (<i>Ostrya carpinifolia</i>)	нп	Решење СО Нови Сад Бр. 03- 6/23-74 из 1974.			*
304	ПС	Бела топола са висећим гранама (<i>Populus alba pendula</i>)	нп	Решење СО Нови Сад Бр. 03-6/27-74		*	
349	ПС	Група стабала црног бора код манастира Хоново	500	Решење СО Ириг 63-2/76-III	Сл. лист општина Срема Бр. 12/76		*
368	ПС	Бела топола у Петроварадину	нп	Решење СО Новог Сада 01- 633/3-76		*	
378	СП	Храст китњак на гребенском путу код Змајевца	452	Одлука о заштити споменика природе Храст китњак на Гребенском путу код Змајевца Бр. 01-501-31/97	Сл. лист општина Срема 6/97		*
382	ПС	Два стабла храста лужњака (<i>Quercus robur</i> L.)	нп	Решење Бр. 011-56/78-02 из 1978.	Сл. лист општина Срема Бр. 9/78		*
383	СП	Три стабла црног ораха на пределу Косача	500	Одлука о заштити споменика природе Три стала црног ораха на пределу Косача Бр.011-33/97-02 - СО Шид	Сл. лист општина Срема 12/97		*
384	СП	Стабло букве код предела Бања	201	Одлука о заштити споменика природе Стабло букве код предела Бања Бр. 011 - 33/97- 02	Сл. лист општина Срема 12/97		*
386	ПС	Копривић (<i>Celtis australis</i> L.)	нп	Решење СО Ковин Бр. 322- 15/78-01 из 1978.			*
388	ПС	Петокрака липа на потезу плетена анта	нп	Решење СО Нови Сад Бр. 01- 61/22			*
141	СП	Стабло црне тополе (<i>Populus nigra</i>) у Уљми	нп	Решење о стављању под заштиту стабла црне тополе у Уљми Бр. 02-53/1-63 - Орган Народног одбора општине Уљма		*	

Укупан број идентификованих споменика природе, односно појединачних стабала и група стабала, за које је потребно проверити статус и вероватно покренути поступак престанка заштите је 20. Уколико се током планског периода утврди да још неко појединачно дрвеће и дрвореди, који нису наведени у табели, спадају у категорије А или Б, такође ће се и за њих покренути формална процедура престанка заштите код надлежног органа.

Подручја у поступку заштите

Послови на заштити подручја обухватају и активности у току јавног увида и јавне расправе за студије заштите које су предате надлежном органу за заштиту – Министарству заштите животне средине или јединици локалне самоуправе. У складу са примедбама на акт о заштити, односно студију заштите, Завод може бити додатно ангажован на изменама и допунама предложених мера у односу на дефинисане режиме заштите, или да поново изврши вредновање подручја.

У тренутку израде Плана заштите природних добара, на сајту Министарства заштите животне средине наведена су 32 подручја на територији Централне Србије у надлежности Завода за заштиту природе Србије, за која је јавност обавештена о поступку покретања заштите. Сходно члану 42. став 8. Закона о заштити природе, наведена подручја се сматрају заштићеним. У наредној табели је дат сумарни приказ подручја чији се статус ревидира, као и подручја нове заштите са основним информацијама, закључно са даном 21.12.2021. године.

	Назив добра	Општина/е	Категорија	Површина под заштитом (ha)	Разлика површина – ревизија заштите (ha)	Датум покретања поступка заштите	Напомена
1	ЗС Толинци	Београд-Сурчин	II (друга)	700,83	700,83	27.12.2016.	
2	ЗС Венерина падина	Бабушница	I (прва)	0,30	+0,02	06.02.2017.	Венерина падина је 2001. године први пут стављена под заштиту са статусом претходне заштите. Након тога, донета је Уредба о заштити Специјалног резервата природе „Венерина падина 2005. године.
3	СП Машин мајдан	Београд – Савски венац	II (друга)	4,29	4,29	13.03.2017.	Морски спруд „Машин мајдан“ првобитно је заштићен 1969. године као природни споменик геолошког карактера Решењем СО Савски венац.
4	СП Петрлашке пећине	Димитровград	II (друга)	19,00	19,00	15.06.2017.	Петрлашка пећина је заштићена први пут 1969. године Решењем СО Димитровград као Природни споменик.
5	ПП Шарган – Мокра гора	Ужице, Чајетина	I (прва)	11379,78	566,05	15.06.2017.	Решење о претходној заштити било је на снази до 2005. године, а затим је заштићен као Предео изузетних одлика I категорије 2005. године.. Изменом Уредбе 2008. године, површина овог природног добра повећана.

	Назив добра	Општина/е	Категорија	Површина под заштитом (ha)	Разлика површина – ревизија заштите (ha)	Датум покретања поступка заштите	Напомена
6	ПИО Жељин	Краљево, Александравац, Рашка	II (друга)	6379,10	6.379,10	15.06.2017.	
7	СРП Зелениче	Лесковац, Црна Трава	I (прва)	38,81	- 9,89	14.08.2017.	Природно добро први пут је заштићено 1948. године Решењем Министарства шумарства.
8	СП Хидролошки комплекс Калипоље - Буковик	Нова Варош	II (друга)	139,21	139,21	13.10.2017.	Природни споменик „Пећина Буковик“ стављена је под заштиту 1975. године.
9	ПИО Клисура Ђетиње	Ужице, Чајетина	III (трећа)	856,25	856,25	19.01.2018.	
10	ПИО Столови	Краљево	II (друга)	9932,10	9.932,10	06.08.2018.	
11	СП Парк Бања Ковиљача	Лозница	II (друга)	27,25	27,25	28.08.2018.	
12	СРП Косаница – Ђавоља варош	Куршумлија	I (прва)	2241,27	2174,27	28.09.2018.	Део издвојеног простора на којем су формиран ретки денудациони микрооблици земљане пирамиде или главуци као природне реткости под заштитом је од 1959. године, а затим као СП Ђавоља варош од 1995. године.
13	ПИО Варденик	Сурдулица	III (трећа)	11.012,04	11.012,04	03.07.2019.	
14	ПИО Рајац	Љиг, Горњи Милановац	II (друга)	1771,58	+571,58	12.07.2019.	
15	ПИО „Планина Цер“	Лозница, Шабац	I (прва)	6259,62	6259,62	15.07.2019.	
16	СП Стабло храста сладуна код изворишта Кисељаја	Крушевац	III (трећа)	0,04	0,04	15.08.2019.	Природно добро први пут је заштићено 1991. године, као природни споменик ботаничког карактера. Ревизијом заштите утврђено је да се ради о стаблу храста сладуна (<i>Quercus frainetto</i> Ten.), а не лужњака како је детерминисано у време прве заштите.

	Назив добра	Општина/е	Категорија	Површина под заштитом (ha)	Разлика површина – ревизија заштите (ha)	Датум покретања поступка заштите	Напомена
17	СП Група стабала храста лужњака и цера	Крушевац	III (трећа)	0,23	0,23	15.08.2019.	Природно добро први пут је заштићено 1981. године, као природни споменик ботаничког карактера.
18	СП Стабло храста лужњака у Великом Шиљеговцу	Крушевац	III (трећа)	0,04	0,04	15.08.2019.	
19	СРП Крупачко блато	Пирот	II (друга)	42,57	42,57	24.09.2019.	
20	ПИО Долина Пчиње	Бујановац, Трговиште	I (прва)	4228,22	+1622,20	24.09.2019.	Уредба о заштити Долине Пчиње, односно Уредба о изменама и допунама Уредбе о заштити Предела изузетних одлика Долина Пчиње донете су 1996. и 2003. године.
21	СП Вражји камен - Просечник	Трговиште	II (друга)	39,70	39,70	24.09.2019.	
22	СРП Парк шума Ивље	Нова Варош	II (друга)	78,16	+13,16	25.09.2019.	Ревизија заштите ПнПЛ Парк шума Ивље из 1958. године.
23	ПП Мојстирско-Драшке планине	Тутин	I (прва)	10822,36	10822,36	26.09.2019.	На предметном подручју налазе се проглашена природна подручја Резерват природе „Белег“ (заштићен 1980. године), Резерват природе „Поглед“ (заштићен 1980. године) и Резерват природе „Каљавица“, на подручју општине Мојстир (заштићен 1954. године).
24	ПИО Долина Малог Рзава	Ивањица, Ариље	II (друга)	3409,69	3409,69	26.09.2019.	Након ревизије која је завршена 2006. године, донета је Одлука о заштити Споменика природе „Бјелушка потајница“, која је сврстана у III категорију заштите – Значајно природно добро.
25	СП Дубочка пећина – Гаура Марс	Кучево	II (друга)	15,96	15,96	18.10.2019.	Дубочка пећина заштићена је 1949. године Решењем Завода за заштиту и научно проучавање природних реткости НР Србије.

	Назив добра	Општина/е	Категорија	Површина под заштитом (ha)	Разлика површина – ревизија заштите (ha)	Датум покретања поступка заштите	Напомена
26	СРП Увац	Нова Варош, Сјеница, Прибој	I (прва)	11746,19	4203,19	21.10.2019.	Ревизија заштите - Уредба о заштити Специјалног резервата природе „Увац“ (2006. године)
27	СП Каменички вис	Ниш	III (трећа)	21,53	+1,88	11.06.2020.	Прва заштита из 1990. године се односила на шуму са посебном наменом, под називом „Парк шума на Каменичком вису I”.
28	НП Кучај-Бељаница	Деспотовац, Жагубица, Бор, Бољевац, Параћин	I (прва)	45371,62	45371,62	05.01.2022.	
29	ПП Голија	Ивањица, Краљево, Рашка, Сјеница	I (прва)	75838,94	+655,94	18.08.2020.	Први пут је проглашена за парк природе 2001. године а затим 2009. године као Парк природе „Голија”
30	СП Мркоњски вис	Медвеђа	III (трећа)	144,63	144,63	20.05.2021.	
31	ПИО Форланд леве обале код Дунава	Београд-Земун, Београд-Палилула	III (трећа)	1858,05	1858,05	20.07.2021.	
32	НП Стара планина	Пирот, Димитровград, Књажевац, Зајечар	I (прва)	120908,20	6576,20	05.01.2022.	Године 1997. Влада Републике Србије донела је Уредбу о заштити парка природе „Стара планина“.
	Укупно			325.287,56	113.409,18		

Укупна површина која има статус „у поступку заштите“ износи око 325.287,56 ha. Доношењем аката о заштити за наведена подручја, укупна површина заштите од 691.333,00 ha (7,81%) ће се увећати за 113.409,18 ha (1,28%). То значи да ће формализовањем укупне заштите, **процент заштићене територије Републике Србије износити 9,09%**.

Напомена:

Обједињене табеле Завода и Покрајинског завода са динамиком активности за период 2022-2024. – Акциони план налазе се у Прилогу број 1. Динамика рада из Акционог плана је подложна изменама и прерасподелама сходно доступности финансијских и материјалних средстава, као и бројности и расположивости стручних сарадника за рад на терену.

Такође, у тренутку израде Плана заштите природних добара, на сајту Министарства заштите животне средине наведено је 7 подручја на територији АПВ у надлежности Покрајинског завода, за која је јавност обавештена о поступку покретања заштите. Сходно члану 42. став 8. Закона о заштити природе, наведена подручја се сматрају заштићеним. У наредној табели је дат

сумарни приказ подручја чији се статус ревидира, као и подручја нове заштите са основним информацијама, закључно са даном 21.12.2021. године.

	Назив добра	Општина/е	Категорија	Површина под заштитом (ha)	Разлика површина – ревизија заштите (ha)	Датум покретања поступка заштите	Напомена
1	СРП „Карађорђево“	Бач, Бачка Паланка	I (прва)	4.309,98	+1.354,00	02.03.2017.	
2	ПП „Стара Тиса код Бисерног острва“	Бечеј, Нови Бечеј, Жабаљ	II (друга)	959,69	+579,00	10.02.2017.	
3	ПИО „Вршачке планине“	Вршац	II (друга)	5.328,60	-15,00	01.10.2019.	Студијом су обједињена два заштићена подручја (ПИО „Вршачке планине“ и ЗС „Мали вршачки рит“)
4	ПП „Јегричка“	Врбас, Темерин, Жабаљ	II (друга)	1.193,20	+48,00	08.11.2017.	
5	ПИО „Потамишје“	Сечањ, Опово, Зрењанин, Ковачица	I (прва)	23.989,79	+23.989,79	03.10.2019.	У оквиру ПИО ревизијом су обухваћена подручја Регионални парк „Уздинске шуме“, Резерват за одржавање генетског фонда ретких и угрожених биљних и животињских врста и њихових заједница, првенствено аутохтоних „Уздинске шуме, одељење 17, одсек 1“ и Природни споменик „Уздинске шуме, одељење 17к“
6	СП „Футошки парк у Новом Саду“	Нови Сад	III (трећа)	9,27	+1,13	21.01.2022.	
7	СП „Каменички парк“	Нови Сад	III (трећа)	32,83	-0,82	26.11.2021.	
	Укупно			35.823,36	25.956,10		

Укупна површина која на територији АПВ има статус „у поступку заштите“ износи око 35.823,36 ha. Доношењем аката о заштити за наведена подручја, укупна површина заштите територије Републике Србије од 691.333,00 ha (7,81%) ће се увећати за 25.956,10 ha (0,29%).

То значи да ће формализовањем укупне заштите, проценат заштићене територије Републике Србије износити 9,38%.

Рад на номинацијама подручја за међународни статус заштите

Заштићена подручја за која ће се у наредном периоду предложити стицање међународног статуса заштите су следећа:

- РАМСАР - Дунав (930–845 km) (Неготинска крајина), Дрина у Мачви (од Лешнице до ушћа), СРП „Увац“, Шарпланинска језера и тресаве, Проклетијска језера и тресаве, Стара планина (тресаве и потоци) и Копаоник (тресаве и потоци)
- МАВ програм - Листа резервата биосфере –РБ „Тара-Дрина“ (НП „Тара“, ПП „Шарган-Мокра Гора“), ПП „Стара планина“ и Проклетије
- Европска и светска мрежа геопаркова - Стара планина, Ђавоља варош
- UNESCO Листа светске баштине на основу Конвенције о заштити светског културног и природног наслеђа – Ђердап, Делиблатска пешчара, Ђавоља варош, Тара са кањоном Дрине, Шар-планина и Проклетије⁶.

Завод као стручна установа припрема материјал и обавља додатна теренска истраживања у сарадњи са надлежним институцијама на припреми номинација, што изискује додатно ангажовање свих служби. Динамика рада ће се установљавати на годишњем нивоу сходно приоритетима номинација.

Заштита кроз успостављање еколошке мреже

Уколико се у току валоризације подручја утврди да подручје не поседује природне вредности које га квалификују за заштићено подручје, а представља подручје од значаја за очување одређених типова станишта и станишта дивљих врста, у складу са националним и међународним прописима, размотриће се заштита у оквиру еколошке мреже Републике Србије. У случају да подручје не испуњава услове за успостављање еколошке мреже, одустаће се од даљих истраживања, и предметно подручје више неће бити део средњорочног, нити годишњег програма. Сви прикупљени подаци биће део Информационог система Завода.

⁶ Шар планина и Проклетије нису на тентативној листи.

ЗАШТИЋЕНЕ ВРСТЕ

Заштићене врсте се штите као строго заштићене дивље врсте или заштићене дивље врсте. Заштићене врсте представљају дивље врсте које су угрожене или могу постати угрожене, које имају посебан значај са генетичког, еколошког, екосистемског, научног, здравственог, економског и другог аспекта.

На територији Републике Србије заштићено је 1784 строго заштићених и 865 заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива, као и рогови срндаћа (*Capreolus capreolus*) одстреленог у шуми Рогот код Лапова, који су стављени под заштиту као природна реткост (Извор: Централни регистар заштићених природних добара, 2021.).

Преглед категорија заштићених дивљих врста (Извор: Закон о заштити природе)

Категорија заштићене врсте	Карактеристике заштићене врсте
Строго заштићене дивље врсте	<ul style="list-style-type: none"> • врста ишчезла у Републици Србији и враћена програмом реинтродукције • крајње угрожена дивља врста • угрожена дивља врста • реликтна врста • локални ендемит • стеноендемит • међународно значајна и заштићена дивља врста • врста којој је из других разлога потребна строга заштита
Заштићене дивље врсте	<ul style="list-style-type: none"> • рањива дивља врста • ендемична врста • индикаторска • кључна и кишобран врста • реликтна врста • међународно значајна и заштићена дивља врста • врста која није угрожена, али се због њеног изгледа може лако заменити са угроженом врстом

ПОКРЕТНА ЗАШТИЋЕНА ПРИРОДНА ДОКУМЕНТА

Осим заштићених подручја и заштићених врста, заштићена природна добра су и покретна заштићена природна документа која представљају делове геолошког и палеонтолошког наслеђа, као и биолошка документа која имају изузетан научни, образовни и културни значај (одређени фосили, минерали, кристали и минералне друзе, миколошке, ботаничке и зоолошке збирке и појединачни конзервирани препарати органских врста).

Законом је забрањено сакупљање и/или уништавање покретних природних докумената, као и уништавање, или наношење штете њиховим налазима.

Преглед покретних заштићених природних докумената (Извор: Закон о заштити природе)

Категорија заштићених природних докумената	
1.	Сви примерци холотипова, синтипова и генотипова фосила, као и типске врсте фосила
2.	Сви појединачни минерали и/или кристали и минералне друзе на лежишту
3.	Сви холотипови и синтипови фосила, типске врсте фосила појединачних минерала и кристала
4.	Миколошке, ботаничке и зоолошке збирке, као и појединачни конзервирани препарати органских врста, њихови холотипови и синтипови

ЦЕНТРАЛНИ РЕГИСТАР ЗАШТИЋЕНИХ ПРИРОДНИХ ДОБАРА

Централни регистар заштићених природних добара води се у складу са Законом о заштити природе и Правилником о садржају и начину вођења регистра заштићених природних добара („Сл. гласник РС“, број 81/ 2010). Законом је прописано да Завод за заштиту природе Србије води Централни регистар заштићених природних добара који садржи податке о заштићеним подручјима, подручјима под претходном заштитом, заштићеним врстама и покретним заштићеним природним документима за целокупну територију Републике Србије.

Регистар чине главна књига и збирка исправа које имају статус јавног документа. Главна књига се води у папирном и електронском облику кроз модул *Централни регистар* у оквиру информационог система Завода за заштиту природе Србије.

Збирка исправа на основу које се подаци уписују у главну књигу се чува у засебним, нумерисаним омотима за свако регистровано заштићено природно добро посебно. Збирка се микрофилмује једанпут годишње, те се један примерак микрофилма доставља надлежном министарству.

Послови у вези са Централним регистром подразумевају:

- Благовремено уношење и ажурирање података које се врши на основу донетих аката о стављању подручја под заштиту, измену или допуну аката о заштити и аката о стављању ван снаге аката о заштити (престанку заштите)
- Вођење евиденције о природним добрима под претходном заштитом (Акта о претходној заштити природних добара чувају се са актима о заштити, а имају и своју засебну евиденцију)
- Периодичну проверу података
- Комплетирање збирке исправа за свако заштићено природно добро
- Допуњавање збирке исправа извештајима, стручним надзорима, актима, подацима (архивским, картографским, катастарским) и другим релевантним документима
- Редован процес микрофилмовања података на годишњем нивоу
- Анализу и ревизију података из Централног регистра природних добара.

Подаци о заштићеним природним добрима из Централног регистра достављају се на увид правним и физичким лицима на основу захтева.

У оквиру редовних активности, подаци Централног регистра се достављају следећим институцијама:

Агенцији за заштиту животне средине

- *Извештај о стању животне средине за претходну годину*. Подаци се односе на промену површина заштићених подручја по категоријама природних добара, строго заштићене и заштићене дивље врсте и контролу сакупљања заштићених врста дивље флоре, фауне и гљива у комерцијалне сврхе;
- *CDDA базу* – базу о заштићеним природним добрима на нивоу европских земаља, коју води Европска агенција за заштиту животне средине. Завод прослеђује податке о заштићеним природним добрима у Републици Србији у виду табеларних и просторних података.

Републичком заводу за статистику

- *Статистички годишњак Републике Србије* за претходну годину. Подаци су у вези са статистиком заштићених природних добара по националној легислативи и у вези са заштићеним подручјима која су вреднована као међународно значајна на основу међународних докумената које је ратификовала Република Србија. Подаци се објављују у поглављу Животна средина, док се извори и методологија прикупљања података објављују у поглављу Заштићена природна баштина;
- *Петогодишњи статистички програм*. Завод доставља податке у оквиру статистичке области Животна средина, Статистика заштите природе, а који се односе на податке о заштићеним природним добрима (заштићена подручја, заштићене врсте и покретна заштићена природна документа), подручјима предложеним за заштиту и подручјима која су у поступку заштите, као и податке о дистрибуцији дивљих врста биљака, животиња и гљива и приоритетних типова станишта за потребе успостављања еколошке мреже Републике Србије.
- *Републичку DevInfo базу*. База података садржи податке само на нивоу Републике Србије и замисао је да се прате глобални Миленијумски циљеви развоја и национални Миленијумски циљеви развоја. Индикатор за који Завод доставља податке носи назив Процент површине заштићених природних добара у односу на укупну површину Републике Србије.

Републичком секретаријату за јавне политике

- Административни поступак Централни регистар заштићених природних добара. Подаци су потребни ради реализације активности „Анализа трансформације административних поступака за грађане”, у оквиру којег се као наредна фаза идентификације административних поступака за грађане и привреду спроводи анализа свих званичних Регистара. Завод има обавезу да мења и ажурира на Порталу еПАПИР (Програм Владе за смањење административног оптерећења привреде) сваку промену у вези са Централним регистром, а која произилази из промене законских и подзаконских аката.

Министарству заштите животне средине

- *Полугодишњи и годишњи извештај за програмске активности Завода*. Подршка раду Завода за заштиту природе Србије (у оквиру програма – Заштита природе и климатске промене), Циљ 1: Вредновање природних вредности и припрема стручне основе за заштиту, Индикатори „Број подручја вреднованих за заштиту” и „Број стручних надзора”;
- Обављање послова инспекцијског надзора: доставља се ажурирани Централни регистар заштићених природних добара у електронском облику;
- Испуњење законских обавеза достављања копије микрофилмоване документације заштићених природних добара. На основу члана 14. Правилника о садржају и начину вођења регистра заштићених природних добара („Службени гласник РС”, бр. 81/2010).

ПОКРАЈИНСКИ РЕГИСТАР ЗАШТИЋЕНИХ ПРИРОДНИХ ДОБАРА

На основу чл. 50 Закона о заштити природе Покрајински регистар заштићених природних добара за територију АПВ води Покрајински завод за заштиту природе.

Покрајински регистар заштићених природних добара се води у складу са Правилником о садржају и начину вођења регистра заштићених природних добара („Сл. гласник РС“, бр. 81/2010). Регистар чине главна књига и збирка исправа и имају статус јавног документа.

Послови вођења Покрајинског регистра у планском периоду обављаће се континуирано кроз редовно уношење и ажурирање података у папирном и дигиталном облику кроз посебни модуо ИС Завода. Уписивање података у Покрајински регистар вршиће се на основу аката о стављању под заштиту, измена или допуна аката о заштити и аката о стављању ван снаге акта о заштити (брисању из евиденције заштићених природних добара) и података из израђених студија заштите.

СТРУЧНИ НАДЗОР, САРАДЊА СА ИНСПЕКЦИЈСКИМ СЛУЖБАМА И УПРАВЉАЧИМА ПРИРОДНИХ ДОБАРА

Законом утврђена делатност завода је и стручни надзор над стањем и спровођењем мера заштите у природним добрима, као и стручна помоћ управљачима и корисницима заштићених природних добара. Стручни надзори су усмерени ка редовном праћењу стања природних добара, процеса, антропогеног утицаја и радова који би могли представљати факторе угрожавања.

Организовање стручног надзора представља перманентну активност, чији обим зависи од више фактора (приспелих захтева, прикупљања података, издавања обавештења, обезбеђених финансијских средстава, врсте и обима нарушавања природних вредности, ангажованости стручних сарадника и оспособљености и ангажованости управљача, поштовања законом прописаних режима и др.). Очекује се да ће се кроз стручни надзор и помоћ на очувању природних вредности и ресурса, као и њиховом очувању и одрживом коришћењу, побољшати сарадња са управљачима природних добара, локалним заједницама, органима локалне самоуправе, корисницима простора и ресурса, са невладиним организацијама и заинтересованим појединцима.

Стручни надзор и помоћ управљачима биће усмерени ка редовном праћењу стања природе и природних добара, праћењу стања у ситуацијама када се предузимају различите активности, посебно оне за које се оцени да би могле угрозити или уништити природно добро.

Заводи ће у обављању стручног надзора сарађивати са Министарством заштите животне средине, Покрајинским секретаријатом за заштиту животне средине и одрживи развој Војводине, Републичком и покрајинском инспекцијом на спровођењу Конвенције о међународном промету угрожених врста дивље фауне и флоре - CITES конвенције и другим релевантним институцијама.

Посебан стручни надзор односи се на непланске интервентне активности и спровођење мера заштите (нелегална градња, поплаве, бесправне сече, пожари, снеголоми, ветроломи, обиласци продавница кућних љубимаца - pet shops, одгајивачница и зоо вртова, стручни надзори у случају илегалног брања заштићених врста биљака, држања и лова дивљих животиња, збрињавање заштићених врста). Обим наведених активности зависи од броја пријава физичких лица и надлежног министарства.

Стручни надзор који заводи у складу са Законом спроводе у заштићеним подручјима и подручјима у поступку заштите, која се по закону, такође, сматрају заштићеним, један је од основних механизма којима се обезбеђује успешна заштита и управљање. Иако проглашена заштићена подручја имају управљача и планове и програме управљања, показало се у пракси да

је веома важно да заводи, као једине стручне установе за послове заштите природе у Србији, буду стално присутне на тим подручјима и као помоћ управљачу да се управљање спроводи на одржив, односно прописан начин. У том смислу, важно је да заводи издају одговарајуће, што прецизније услове заштите природе за израду и реализацију средњорочних планова и годишњих програма управљања/рада управљача, чију имплементацију током стручног надзора могу усмеравати и предлагати адекватне мере заштите у сарадњи са надлежном инспекцијом, а у зависности од затеченог стања и актуелних природних процеса и антропогених утицаја.

Стручни надзор на подручјима која су у поступку заштите, такође, је од значаја уколико се зна да та подручја у тој фази успостављања институционалне/правне заштите још увек немају управљача, нити план управљања. Заводи својим поступањем, у сарадњи са инспекцијом и другим субјектима на локалном и регионалном/националном нивоу, могу спречити деградацију тих подручја, али и унапредити постојеће природне вредности.

Овај обиман и веома важан сегмент рада завода постаје један од приоритета рада у наредном програмском периоду и реализоваће се на свим заштићеним природним добрима. Односи се на послове дефинисања и усмеравања активних мера заштите, усклађивања условно изводљивих активности, као и уочавања, спречавања и ублажавања недозвољених активности и негативних процеса.

Планирање броја стручних надзора и њихово распоређивање током појединих година биће утврђено у складу са осталим активностима завода на заштићеним подручјима, према приоритетима, на основу уочених проблема које имају управљачи у спровођењу мера и режима заштите на терену, на позив инспекције за заштиту животне средине и у случајевима ванредних, непредвиђених ситуација.

У наредном периоду планирани стручни надзори Завода за заштиту природе Србије обухватају следећа подручја:

Заштићено подручје	Управљач
НП „Бердап“	ЈП НП „Бердап“, Доњи Милановац
СП „Лазарев кањон“	ЈП „Србијашуме“, Нови Београд
СП „Бледерија“	Туристичка организација општине Кладово
СтРП „Фелешана“	Шумарски факултет Универзитета у Београду, Београд
СтРП „Мустафа“	ЈП „Србијашуме“, Нови Београд
СП „Прераст Шупља стена“	Туристичка организација општине Мајданпек
СП „Бигрена акумулација код манастира Тумане“	Туристичка организација Голубац, Голубац
СП „Врело Млаве“	ЈКП „Белосавац“, Жагубица
СП „Хомолска потајница“	ЈКП „Белосавац“, Жагубица
СП „Крупајско врело“	ЈКП „Белосавац“, Жагубица
СП „Клисура Осаничке реке“	ЈКП „Белосавац“, Жагубица
СРП „Ртањ“	Заштићено актом ЈП „Србијашуме“, Нови Београд
НП „Стара планина“	ЈП „Србијашуме“, Нови Београд
СП „Тупижничка леденица“	ЈП „Србијашуме“, Нови Београд
СП „Рипалка“	Дирекција за урбанизам и изградњу Сокобања НП „Тара“ ЈП НП „Тара“, Бајина Башта
СП „Бјелушка потајница“	Општинска управа општине Ариље
ПП „Шарган – Мокра Гора“	Друштво са ограниченом одговорношћу „Парк природе Мокра Гора“

Заштићено подручје	Управљач
СП „Слапови Сопотнице”	Планинарско друштво „Камена гора”
ПИО „Камена Гора”	ЈП „Србијашуме”, Нови Београд
ПИО „Озрен – Јадовник”	ЈП „Србијашуме”, Нови Београд
СРП „Клисура реке Милешевке”	ЈП „Србијашуме”, Нови Београд
СРП „Увац”	Друштво с ограниченом одговорношћу „Резерват Увац”, Нова Варош
СРП „Гутавица”	Мецлиса Исламске заједнице Сјенице, тј. Ријасет Исламске заједнице Србије
СРП „Паљевине”	ЈП „Србијашуме”, Нови Београд
СП „Стопића пећина”	Туристичка организација Златибор
ПП „Радан”	ЈП „Србијашуме”, Нови Београд
ПИО „Власина”	Туристичка организације општине Сурдулица
ОРП „Данилова коса”	ЈП „Србијашуме”, Нови Београд
СП Ковачевића пећина	Туристичко-спортска организација општине Крупањ
ПИО „Културни предео Тршић – Трноша”	Центар за културу “Вук Караџић”
ПИО „Овчарско–Кабларска клисура”	Јавна установа „Туристичка организација Чачка”
СП „Рханске пећине”	Туристичка организација општине Лучани
СРП „Сува планина”	ЈП „Србијашуме”, Нови Београд
СРП „Јелашничка клисура”	ЈП „Србијашуме”, Нови Београд
ПП „Сићевачка клисура”	ЈП „Србијашуме”, Нови Београд
СП „Крупачко врело”	ЈКП за водовод и канализацију „Наисус”, Сектор за производњу и дистрибуцију воде, Ниш
СтРП „Јарешник”	ЈП „Србијашуме”, Шумско газдинство Врање
ПИО „Долина Пчиње”	Српска православна црква – Православна епархија Врањска, Врање
СП „Јовачка језера”	Центар за културне делатности, туризам и библиотекарство општине Владичин Хан – Одсек за туризам
СтРП „Кукавица”	ЈП „Србијашуме”, Нови Београд
НП „Копаоник”	ЈП НП „Копаоник”
ПП „Голија”	ЈП „Србијашуме”, Нови Београд
СРП „Гоч-Гвоздац	Шумарски факултет Универзитета у Београду, Београд
СП „Липовичка шума – Дуги рт	ЈП „Србијашуме”, Шумско газдинство Београд, Београд
СП „Бојчинска шума”	ЈП „Србијашуме”, Шумско газдинство Београд, Београд
ПИО „Авала”	ЈП „Србијашуме”, Нови Београд”
СП „Бајфордова шума”	ЈКП „Зеленило Београд”, Нови Београд
СП „Звездарска шума”	ЈКП „Зеленило Београд”, Нови Београд
ПИО „Велико ратно острво	ЈКП „Зеленило Београд”, Нови Београд
СП „Земунски лесни профил”	Удружење Еколошки покрет Земун, Зем ун
СП „Лесни профил Капела у Батајници”	Удружење Еколошки покрет Земун, Земун
ПИО „Космај”	ЈП „Србијашуме”, Нови Београд

Покрајински завод констатује да се кроз стручни надзор побољшава сарадња са управљачима природних добара, локалним заједницама, корисницима простора, удружењима грађана и заинтересованим појединцима и групама. У том смислу ће сарадњу са управљачима и осталим заинтересованим странама додатно усмерити ка развијању заједничких пројеката.

У оквиру рада на стручним надзорима, Покрајински завод је издвојио посебну групу заштићених подручја, за коју су урађене студије ревизије постојеће заштите, за које је надлежно

Министарство на сајту објавило покретање поступка ревизије заштите, чиме се у складу са Законом о заштити природе то подручје сматра заштићеним. С обзиром на то да се готово увек ради о проширењу подручја под заштитом у односу на постојеће стање, током стручног надзора ће се обилазити и заштићени простор и проширени простор у поступку заштите. Та подручја су:

Заштићено подручје	Управљач
СРП „Карађорђево“	Војна установа „Карађорђево“, Бачка Паланка
ПП „Стара Тиса код Бисерног острва“	Јавно предузеће за комуналне делатности Комуналац
ПАО „Вршачке планине“	Јавно комунално предузеће Други октобар
ПП „Јегричка“	Јавно водопривредно предузеће „Воде Војводине“, Нови Сад
ПАО „Потамишје“ – нова заштита	/
СП „Футошки парк у Новом Саду“	ЈКП Градско Зеленило Нови Сад, Нови Сад
СП „Каменички парк“	ЈКП Градско Зеленило Нови Сад, Нови Сад

Организација стручног надзора Покрајинског завода подразумева следеће обавезе: а) теренски рад, кроз обилазак што већег дела заштићеног подручја или најважнијих просторних целина, уз прикупљање свих релевантних/доступних података; б) канцеларијски рад, кроз анализу прикупљених података и писање текстуалног дела извештаја са стручног надзора уз предлагање мера заштите уколико за то има потребе, завођење документа у писарници, слање на потребне адресе; в) канцеларијски рад, кроз унос прикупљених теренских података у ИИС Завода. Организацију и реализацију стручног надзора на терену, као и писање извештаја, уз предлагање мера заштите природе, спроводиће координатор и поткоординатор за свако подручје заједно са осталим стручним сарадницима.

ЗАШТИТА ГЕОДИВЕРЗИТЕТА

Заштита геолошке разноврсности⁷ при коришћењу и уређењу простора остварује се спровођењем мера очувања природе, геолошких и палеонтолошких докумената, као и објеката геонаслеђа у условима *in-situ* и *ex-situ* заштите (Закон о заштити природе).

Заштита геодиверзитета обухвата рад на утврђивању вредности, очувању и одрживом коришћењу геодиверзитета као интегралног дела природе. Одрживо коришћење геодиверзитета подразумева бригу и поступање на начин којим неће бити угрожене функције геодиверзитета условљене његовом разноврсношћу и квалитетом. Геосистемске услуге, кроз коришћење минералних сировина, водних ресурса, земљишта, обновљивих извора енергије и слично могу да допринесу развоју и одрживости различитих привредних грана. Такође, саставни су део природних станишта и станишта врста као и предела, и њихов губитак/оштећење представља фактор који доприноси губитку биодиверзитета.

Геодиверзитет Србије је изложен различитим антропогеним притисцима који доводе до његове трајне деградације. Најзначајније антропогене активности које утичу на промену или доводе до

⁷ Термини геолошка разноврсност и геодиверзитет се у документу користе равноправно и односе се на скуп геолошких формација и структура, појава и облика геолошке грађе и геоморфолошких карактеристика различитог састава и начина постанка и разноврсних палеоекосистема мењаних у простору под утицајима унутрашњих и спољашњих геодинамичких чинилаца током геолошког времена.

нестанка сегмената геодиверзитета су: рударење (нарочито површинско), изградња инфраструктуре, изградња индустријских постројења, енергетика, урбанизација простора, шумарство, пољопривреда и друго. Посебно су угрожени објекти геонаслеђа.

Стручни послови Завода за заштиту природе Србије из области заштите и очувања геодиверзитета Републике Србије биће усмерени на:

- Спровођење активности којима се обезбеђује очување природних вредности свих елемената геодиверзитета (геолошких, геоморфолошких, палеонтолошких, хидролошких и педолошких)
- Заштиту нових објеката геонаслеђа из Инвентара геонаслеђа Србије, као и бројних репрезентативних геообјеката који се не налазе у Инвентару геонаслеђа Србије (појединачно или у оквиру већих заштићених подручја)
- Ревизију раније заштићених природних добара
- Стручни надзор на заштићеним природним добрима са предлогом мера
- Истраживање и израду студија заштите којима се утврђују вредности подручја предложених за заштиту
- Праћење стања и оцену очуваности природе и степена угрожености објеката геонаслеђа
- Истраживање и валоризацију објеката геодиверзитета/геонаслеђа од међународног значај (европског и балканског), без обзира да ли се налазе у Инвентару геонаслеђа Србије или не
- Спречавање активности и радњи на, и у непосредној близини евидентираних и потенцијалних објеката геонаслеђа и других елемената геодиверзитета, којима се угрожавају њихове основне природне вредности
- Усклађивање елемената геодиверзитета који спадају у категорију обновљивих активности са условима који обезбеђују њихову трајну и ефикасну обнову и стално унапређивање квалитета
- Идентификацију потенцијалних подручја у оквиру објеката геонаслеђа за развој геотуризма и увођење мера за развој одрживог туризма у планове управљања објектима геонаслеђа

С тим у вези, активности у овој области ће у трогодишњем периоду, између осталог, обухватити следеће:

- Рад на **ИНВЕНТАРУ ГЕОНАСЛЕЂА СРБИЈЕ** који обухвата: заштиту нових локалитета/подручја, појединачно или у оквиру заштићених подручја; у сарадњи са свим релевантним стручним институцијама и појединцима ажурирање Инвентара објеката геонаслеђа Србије у смислу праћења стања и ревизије појединих листа Инвентара; наставак идентификовања нових (потенцијалних) објеката геонаслеђа; израде ГИС базе објеката који се налазе у Инвентару итд.

Инвентар објеката геонаслеђа Републике Србије је завршен 2005. године и обухвата око 650 геолошких, палеонтолошких, геоморфолошких, спелеолошких и неотектонских објеката, односно 130 објеката историјско-геолошког и стратиграфског наслеђа, 58 објеката петролошког наслеђа, 192 објекта геоморфолошког наслеђа, 42 објекта неотектонске активности и геофичког наслеђа, 80 објеката спелеолошког наслеђа, 19 објеката хидрогеолошког наслеђа, 18 објеката педолошког и георхеолошког наслеђа, 13 група објеката са климатским специфичностима, као и 99 објеката *ex-situ* геонаслеђа. Поред наведеног, извршено је и формирање инвентара хидрогеолошког наслеђа Србије (2008.), у оквиру кога је издвојено 212 објеката хидрогеолошког наслеђа, односно 51 објекат у Унутрашњим Динаридима, 62 у Вардарској зони, 32 у Српско-македонској маси, 39 у Карпато-балканидима, 12 у Дакијском басену и 16 у Панонском басену.

- **МЕЂУНАРОДНА АКТИВНОСТ** подразумева наставак рада на јачању сарадње са међународним институцијама и организацијама у области заштите геодиверзитета и геонаслеђа, посебно у односу на номинацију и одрживо коришћење међународно заштићених подручја у оквиру UNESCO-ових програма Светска баштина (World Heritage - WH) и Геопаркови (Global Geoparks). Планира се наставак и унапређење сарадње са Европском асоцијацијом за конзервацију геолошког наслеђа (ProGEO). Вредновање геонаслеђа према јединственом концепту је усвојено од стране ове асоцијације 1996. године, чиме је започета јединствена политика заштите геонаслеђа, када је и усвојена подела геообјеката-репрезентата. Такође, међу приоритетним активностима биће сарадња са International Union for Conservation of Nature (IUCN) посебно IUCN WCPA Geoheritage Specialist Group (GSG).
- У оквиру **НАЦИОНАЛНИХ АКТИВНОСТИ** планира се наставак активности које се односе на:
 - Интеграцију очувања геодиверзитета у просторним, секторским и развојним плановима, програмима и пројектима на локалном и државном нивоу
 - Учешће у изради и реализацији стратешких докумената из области заштите природе, као и докумената који се односе на одрживо коришћење елемената геодиверзитета као што су воде, земљиште, геолошки ресурси итд.
 - Формулисање Националне стратегије за очување и одрживо коришћење геодиверзитета у Републици Србији
 - Усвајање система подстицаја за очување рањивих елемената геодиверзитета и објеката геонаслеђа
 - Увођење и спровођење одговарајућих казни за непоштовање законских прописа у области заштите и коришћења геодиверзитета
 - Усклађивање политике очувања геодиверзитета и геонаслеђа са савременим међународним искуствима и развој међународне сарадње у овој области
 - Деловање Националне асоцијације управљача туристичких спелеолошких објеката Србије, чији је суоснивач Завод (2020. године)
- Успостављање мреже **ГЕОПАРКОВА** – Након проглашења Геопарка Ђердап (2020.) и активног учешћа Завода кроз пружање стручне подршке у номинацији, наставља се учествовање кроз стручну и техничку подршку у свим активностима на успостављању и припреми номинације будућих геопаркова у Србији и њиховом укључивању у међународне мреже геопаркова као што су UNESCO Global Geoparks Network и European Geoparks Network, као и на успостављању веза са геопарковима у окружењу и размени искустава по питању вредновања објеката геонаслеђа. Планира се наставак активности:
 - Кроз рад у оквиру Радне групе за израду Предлога националне стратегије за очување и одрживо коришћење геодиверзитета, објеката геонаслеђа и формирање националне мреже геопаркова у Републици Србији. Радна група за успостављање геопаркова у Републици Србији формирана је 2014. године са циљем дефинисања и издвајања подручја са израженим геодиверзитетом, која у синергији са биодиверзитетом и културно – историјским наслеђем, представљају перспективна подручја за успостављање геопаркова.
 - Израду националних критеријума за издвајање геопаркова и успостављање националне мреже геопаркова у Србији. Нека од потенцијалних подручја за успостављање геопаркова су: Стара планина, Фрушка гора са Леслендом, Авала, Косаница – Ђавоља варош, Кучај – Бељаница, Стари влах итд.
 - Рад на укључивању појма геопарк као категорије заштите геодиверзитета и објеката геонаслеђа у релевантно национално законодавство у складу са законодавством ЕУ и међународним иницијативама.

- У оквиру управљања **ЗБИРКОМ СТЕНА И МИНЕРАЛА ЗАВОДА** планирају се активности на заштити и иновирању поставке о геодиверзитету и геонаслеђу Србије у изложбеном простору Завода за заштиту природе Србије.
- Руковођење и учешће у **ПРОЈЕКТНИМ ТЕМАМА** које се односе на ревалоризацију заштићених подручја, као и на очување и унапређење геодиверзитета/геонаслеђа у циљу промоције геонаслеђа и наглашавања значаја геодиверзитета за очување и унапређење биодиверзитета.
- Наставак **САРАДЊЕ** са организацијама из области науке, културе, образовања, васпитања и других области у циљу подизања нивоа свести о заштити геонаслеђа и одрживом коришћењу геодиверзитета. Настављају се активности на:
 - Сарадњи са управљачима природних добара усмерене на уређење, конзервацију и презентацију објеката геонаслеђа у већим природним целинама (национални парк, парк природе и друго), успостављање гео-стаза као модела презентације историје стварања датог терена/природног добра, пројекте санације и заштиту темељног феномена услед природних или антропогених фактора угрожавања, контролисање свих активности које се планирају преко издавања услова заштите природе, истраживање и остале активности у складу са Законом о заштити природе
 - Унапређењу сарадње са стручним и научним институцијама у земљи, као што су Природњачки музеј у Београду, Природњачки центар Србије у Свилајнцу, Географски факултет Универзитета у Београду, Рударско-геолошки факултет Универзитета у Београду, Географски институт „Јован Цвијић“ САНУ, Природно-математички факултет Универзитета у Новом Саду, Природно-математички факултет Универзитета у Нишу, Природно-математички факултет Универзитета у Крагујевцу, Природно-математички факултет из Приштине са привременим седиштем у Косовској Митровици, Српско геолошко друштво, Српско географско друштво, Друштво геоморфолога Србије, Национална асоцијација заштићених спелеолошких објеката Србије, Археолошки институт „Виминацијум“, Јавно водопривредно предузеће „Србијаводе“, Републички геодетски завод и друге институције, привредна друштва и организације у земљи. Сарадња са регионалним и домаћим научним и стручним институцијама спроводиће се кроз учешће и организацију научних и стручних скупова, семинара, панел дискусија, округлих столова, конференција и слично.
- **ПОПУЛАРИЗАЦИЈА И ПРОМОЦИЈА** подразумевају:
 - Активно учествовање на промоцији, заштити и очувању вредности геодиверзитета/геонаслеђа које доприноси приближавању рада Завода јавности у овој области
 - Популаризацију геодиверзитета, и посебно геонаслеђа, као његових репрезентативних објеката, кроз активности као што су објављивање научног - популарног материјала о објектима геонаслеђа намењеног различитим заинтересованим странама, активности на едукацији ученика основних и средњих школа и слично.
- **КЛИМАТСКЕ ПРОМЕНЕ**
Рад на дефинисању мера за ублажавање последица од климатских промена на све елементе геодиверзитета и објекте, појаве и процесе геонаслеђа, посебно последица високих вода и поплава, екстремних температура и суша као и других последица елементарних непогода.
- **ИНОВИРАЊЕ ГЕОБАЗЕ ПОДАТАКА**
Потреба побољшања процеса рада у области геодиверзитета захтева иновирање картографских подлога, набавке нових софтверских пакета, ажурирање теренске карте у

оквиру Информационог система Завода итд. У односу на захтеве за спровођење активности у области рударства и енергетике (изградња малих хидроелектрана, геолошка и хидрогеолошка истраживања, експлоатација минералних сировина, изградња хидроакумулација итд.), просторног планирања, туризма и пољопривреде, Завод ће посебно разматрати наведене активности у смислу утицаја на обновљиве и необновљиве природне ресурсе. У том смислу, а у циљу свеобухватног сагледавања и унапређења процеса рада, планирана је израда базе података Завода о потенцијалним претњама по геонаслеђе и смањење геодиверзитета у циљу одрживог коришћења (мале хидроелектране, шљункаре, депоније, локалитети експлоатације и примарне прераде минералних сировина итд.).

- **СТРУЧНО УСАВРШАВАЊЕ** запослених кроз учешће на стручним и научним конференцијама у земљи и иностранству, студијске посете природним добрима у иностранству у циљу сагледавања примера добре праксе, посете геопарковима у земљама у региону, учешће на радионицама/семинарима са тематиком заштите природе и томе слично.

ЗАШТИТА ГЕОДИВЕРЗИТЕТА АПВ

Геодиверзитет у АПВ одликује се присуством великог броја вредних и значајних локалитета који су битни за сагледавање геолошке грађе и историјско-геолошког развоја литосфере у Панонској регији и Подунављу. У оквиру Инвентара објеката геонаслеђа Србије налази се 31 геолокалитет који су на подручју АПВ. Успостављање заштићених подручја представља једну од основних мера за ефикасну заштиту и очување геодиверзитета и објеката геонаслеђа. И поред значајног броја идентификованих објеката геонаслеђа од националног и међународног значаја само мали број геолокалитета је самостално заштићен, углавном као споменици природе, док се велики део геолошког наслеђа налази унутар просторно већих заштићених подручја (национални паркови, паркови природе и резервати природе).

У планском периоду реализоваће се следеће активности у области заштите и унапређења стања геонаслеђа:

- наставак активности на заштити појединачних објеката геонаслеђа;
- наставак активности на реализацији пројекта Завода „Израда инвентара објеката геонаслеђа у АП Војводини“. Радиће се на прикупљању елемената неопходних за израду библиографије о геонаслеђу АПВ, инвентаризацији објеката геонаслеђа у заштићеним и подручјима у поступку заштите, као и прављењу списка објеката геонаслеђа на основу постојећих инвентара (Инвентар објеката геонаслеђа Србије, списак објеката геонаслеђа Војводине (архива Завода), друга научна и стручна документација);
- наставити истраживања потенцијалних подручја за формирање геопаркова и израдити документацију за номинацију изабраних подручја у Европску мрежу геопаркова;
- ревизија заштите објеката геонаслеђа заштићених пре две и више деценија, уколико се за то укаже потреба;
- наставак сарадње са надлежним институцијама у области заштите и очувања геодиверзитета и објеката геонаслеђа: Завод за заштиту природе Србије, Природњачки музеј, управљачи заштићених подручја и различите научне и стручне институције (Рударско геолошки факултет Универзитета у Београду, Географски факултет Универзитета у Београду, Природно-математички факултет Универзитета у Новом Саду, Географски институт Јован Цвијић, САНУ и Геолошки институт Србије) које се баве овом тематиком;

- заштита објеката који имају међународни значај и њихов упис у листу међународних значајних објеката у оквиру Европске асоцијације за конзервацију гео-наслеђа – ProGEO;
- успостављање гео-стаза као модела презентације историје стварања терена;
- пружање помоћи и усмеравање активности управљача природних добара на уређењу, конзервацији и презентацији објеката геонаслеђа;
- израда и реализација програма за едукацију и подизање свести јавности, посебно школског узраста у погледу геонаслеђа и његовог значаја у контексту одрживог развоја;
- успостављање сарадње са институцијама из окружења у циљу сарадње и размене искустава (нпр. Национални парк Крка, Геопарк Папук, Геопарк Балатон, Геопарк Идрија идр.).
- Стручни сарадници Завода пружаће стручну помоћ управљачима и учествоваће у раду радних група именованих од стране надлежног Министарства у циљу израде законских, подзаконских аката, као и стратегија које за циљ имају заштиту и очување геодиверзитета и објеката геонаслеђа.
- За праћење активности на заштити геодиверзитета и геонаслеђа користиће се следећи индикатори: 1) укупан број подручја или локалитета значајних за заштиту геонаслеђа која су стављена под заштиту на основу националне легислативе; 2) број идентификованих локалитета од значаја за заштиту геонаслеђа који се налазе на подручју АПВ; 3) укупна површина подручја значајних за заштиту објеката геодиверзитета у земљи која су стављена под заштиту на основу међународних уговора и иницијатива (Европска мрежа геопаркова, UNESCO Глобална мрежа геопаркова);

ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Заштита животне средине у даљем тексту се односи на сегмент рада Покрајинског завода.

Задаци Покрајинског завода у области заштите животне средине биће усмерени током планског периода на прикупљање и анализу података о угрожавајућим факторима, као и на обављање других послова у очувању биодиверзитета, функционалности екосистема и квалитета екосистемских услуга, што доприноси ефикаснијем управљању заштићеним и осталим еколошки значајним подручјима, односно помаже у спречавању процеса деградације преосталих фрагмената природних и полуприродних површина еколошке мреже у АПВ. У том смислу, један од задатака у планском периоду представља даљи развој најбољих доступних решења за формирање и организацију функционалних заштитних зона, на начин који је прилагођен специфичним потребама одређених типова станишта, постојећим условима и околностима насталим као резултат антропогених утицаја.

Током претходног периода, вршено је прикупљање и рађена је анализа доступних података о стању животне средине у области утицаја на подручја која су значајна за очување биодиверзитета и развијане су методе истраживања којима би се планском периоду на најбољи могући начин одговорило еколошким, социо-економским и другим потребама одрживог развоја у окружењу еколошки значајних подручја.

У планском периоду, задаци у овој области биће усмерени на даље интегрисање принципа заштите и очувања природних вредности простора у стратешку, секторску, планску, пројектну и другу документацију, као и на проналажење одговарајућег компромиса између заштите подручја и социо-економског развоја. Распоред садржаја и обављање радова и активности у оквиру области потенцијалног утицаја угрожавајућих фактора на еколошки значајна подручја врши се на начин који је истовремено примерен потребама заштите природних вредности од антропогених утицаја и потенцијалима за одрживи развој на подручју коме припада еколошка

мрежа. У оквиру послова заштите животне средине на простору еколошке мреже и заштићених подручја неопходно је решавање бројних задатака, међу којима су: очување и унапређење квалитета животне средине; очување и заштита природних ресурса; заштита природних вредности од акцидента; израда процедуре поступања у случају удесних (акцидентних) ситуација ради спровођење мера превенције, приправности и одговора на удес.

Очување и унапређење квалитета животне средине

Развој базе података о угрожавајућим факторима у области непосредног и посредног утицаја на подручја значајна за очување биодиверзитета подручја еколошке мреже и мреже полигона. Праћење стања животне средине у областима могућег утицаја угрожавајућих фактора на подручја еколошке мреже и мреже полигона, са проценом угрожености станишта и ефеката промена природних карактеристика. Одређивање статуса угрожене животне средине на посебно утврђеним локалитетима.



Угрожавајући фактори у области непосредног и посредног утицаја на заштићена и друга еколошки значајна подручја.

Очување и заштита природних ресурса

Заштита и стратешко, регионално и локално планирање

Интеграција заштите пределе и биолошке разноврсности у изради регулативе, стратегија, просторних и урбанистичких планова, у процедури процене утицаја на животну средину и сл. Развој одговарајућих заштитних зона.

Учешће у изради планова озелењавања ради очувања и заштите биодиверзитета, квалитета ваздуха, воде и земљишта, ограничавања процеса водне и еолске ерозије.

Учешће у изради планова/програма очувања биодиверзитета аграрних система, традиционалних пољопривредних система и добре пољопривредне праксе.

Унапређење мера за развој одрживих видова туризма у плановима управљања заштићеним подручјима и друге активности усмерене на примену принципа одрживог развоја.
Израда програма едукације и учешће у примени добре праксе одрживих видова коришћења простора.

Заштита и коришћење земљишта

Унапређење и ажурирање базе података о намени и коришћењу земљишта у зони непосредног и посредног утицаја на заштићена подручја и примена аналитичких техника у њиховој обради.
Унапређење географског информационог система за потребе управљања еколошки значајним подручјима.

Израда програма едукације, са приоритетом на корисницима земљишта, у циљу промовисања заштите предела и њиховог значаја у контексту одрживог развоја.

Заштита и коришћење вода

Развој просторне базе података везаних за одређена сливна подручја ради управљања водним режимом на еколошки значајним подручјима.

Учешће у развоју праћења водног режима у обухвату сливних површина заштићених подручја, ради предлагања и спровођења мера заштите и постизања доброг статуса вода.

Израда едукативних садржаја и учешће у примени принципа заштите природе у области интегралног управљања водама.

Учешће у пројекима везаним за одбрану од поплава у циљу укључења делова заштићених подручја као привремених ретензија вода.

Иницијација и учешће на ревизији старих планова и пројеката из области водопривреде у циљу усаглашавања са потребама заштите природе.

Енергетски ресурси и очување биодиверзитета

Учешће у активностима везаним за одрживо коришћење енергије ветра, соларне енергије, биомасе и хидроенергије.

Развој едукативних садржаја у вези одрживог коришћења биомасе за енергетске потребе, у складу са потребама очувања биодиверзитета.

Посебне активности

Примена методологије за процену угрожености подручја у зони непосредног и посредног утицаја на осетљива подручја. Учешће у изради Уредбе о оцени прихватљивости за еколошку мрежу, путем учешћа у радној групи за имплементацију.

Сарадња са ЈВП „Воде Војводине“ и Републичком дирекцијом за воде у изради Плана управљања водним подручјима на територији АПВ, са посебним акцентом на заштиту природе.

ЗАШТИТА БИОДИВЕРЗИТЕТА, РАЗВОЈ ЕКОЛОШКЕ МРЕЖЕ И ОДРЖИВО КОРИШЋЕЊЕ БИОЛОШКИХ РЕСУРСА ЗАВОДА ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ СРБИЈЕ

Основа за спровођење активности завода за заштиту природе на заштити, очувању и унапређењу биодиверзитета у Србији је Закон о заштити природе са подзаконским актима, као и сви остали национални и међународни документи који се баве заштитом, очувањем, одрживим коришћењем и унапређењем биолошке разноврсности.

Стручни послови завода из области заштите и очувања биолошке разноврсности Републике Србије у наредном периоду биће усмерени на ажурирање и унапређење базе података о биодиверзитету, као један од приоритетних задатака. Ова база укључује податке о биљним и животињским дивљим врстама које су заштићене Правилником о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива, али и типовима станишта са Правилника о критеријумима за издвајање типова станишта, о типовима станишта, осетљивим, угроженим, ретким и за заштиту приоритетним типовима станишта и о мерама заштите за њихово очување.

Прикупљање података ће се обављати, како кроз теренска истраживања, тако и кроз сарадњу са различитим стручним и научним институцијама, кроз посебне пројектне активности. Сакупљање теренских података биће вршено током рекогносцентних истраживања за потребе успостављања нових заштићених подручја, као и током вршења стручних надзора на проглашеним заштићеним подручјима са аспекта очувања и унапређења стања популација строго заштићених и заштићених дивљих врста и за заштиту приоритетних типова станишта. Осим прикупљања података и систематизовања базе података за прикупљање, посебна пажња биће посвећена обради ових типова података ради идентификовања, картирања и издвајања за заштиту биодиверзитетски значајних подручја у Републици Србији.

Овако обрађени подаци имаће вишеструку примену у раду завода и заштити природе Србије, како кроз управљање заштићеним подручјима и еколошки значајним подручјима еколошке мреже Републике Србије, утврђивањем мера за очување и праћење њиховог стања, тако и кроз издавање услова заштите природе у поступку израде просторних и урбанистичких планова, планске и пројектне документације, основа и програма управљања и коришћења природних ресурса и добара у свим делатностима од утицаја на природу, уз прописивање ограничења и забрана у складу са еколошким захтевима дивљих врста од националног и међународног значаја, националном легислативом и међународним уговорима и документима из области заштите природе. Кроз процедуру издавања услова заштите природе за израду Студија о процени утицаја на животну средину за планове, програме, пројекте, радове и активности у природи, а посебно у границама заштићених подручја, у складу са Законом о процени утицаја на животну средину, национална база података о биодиверзитету ће омогућити адекватну обраду података о природним вредностима на датом подручју. Такође, издавањем услова заштите природе за израду основа газдовања шумама, програма управљања рибарским подручјима и ловних основа, смернице за спречавање негативних утицаја на биодиверзитет унапређују управљање шумама, у ловству и рибарству, како у заштићеним, тако и на осталим подручјима.

Унапређивање базе података ће омогућити ревизију постојеће Уредбе о еколошкој мрежи Републике Србије у наредном периоду, а у циљу успостављања нових еколошки значајних подручја и еколошких коридора (од међународног, националног и локалног значаја). Такође, ове активности ће дати допринос и управљању подручјима од значаја за EMERALD еколошку

мрежу Савета Европе, у складу са Законом о потврђивању Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта. Такође, формираће основу за успостављање NATURA 2000 еколошке мреже Европске уније, у складу са Директивом о заштити природних станишта дивље фауне и флоре и Директивом о очувању дивљих врста птица, и биће основ за обављање стручних послова у поступку израде оцене прихватљивости радова и активности у природи.

Активности на заштити биодиверзитета обухватају и припрему документације за номинацију подручја од међународног значаја (Рамсарска конвенција, листа Светске баштине, програм „Човек и биосфера“ итд.).

Предвиђене су и бројне активности на очувању и повећању бројности ретких и угрожених врста (нпр. успостављање хранилишта за птице грабљивице и хранилишта/мрциништа за звери и друге дивље врсте животиња, постављање стубова за гнезђење птица, прихват и збрињавање напуштених, повређених и нелегално држаних дивљих животиња, одржавање система за довод термалне воде на станиште венерине власи), као и пружање стручне помоћи управљачима заштићених подручја, органима локалне самоуправе, удружењима грађана, групама грађана и појединцима који раде на заштити природе, као и рад на подизању свести јавности и изради законске регулативе која се бави заштитом природе од алохтоних и инвазивних биљних и животињских врста. Стручни сарадници Завода спроводиће и организоване васпитно-образовне и промотивне активности из области заштите биодиверзитета, као и израду едукативно - пропагандног материјала.

Стручни послови Завода из области заштите и очувања биолошке разноврсности Републике Србије биће усмерени и на давање мишљења на захтеве за дозволе за научноистраживачки рад и друге дозвољене радње са строго заштићеним и заштићеним дивљим врстама, за радње и активности пре настанка имовинске и друге штете коју би могле да проузрокују строго заштићене и заштићене дивље врсте, у поступку утврђивања услова и начина уношења алохтоних дивљих врста у контролисаним условима, у поступку проглашавања страних дивљих врста инвазивним, за потребе процене опасности по аутохтоне дивље врсте у случају увоза алохтоних дивљих врста ради држања у контролисаним условима, за потребе премештања јединки аутохтоних дивљих врста у слободној природи, за утврђивање доказа о пореклу појединих примерака строго заштићених и заштићених дивљих врста за потребе држања у заточеништву, за потребе међународног промета итд.

Такође, Завод ће учествовати у процени рањивости на климатске промене на заштићеним подручјима и осетљивим, ретким или угроженим екосистемима, у анализи потреба индикатора, информација и опреме, као и приоритета за дугорочно праћење утицаја климатских промена на биодиверзитет, као и у упознавању јавности са информацијама о климатским променама и њиховим последицама.

Документом Европске Комисије 52020DC0380 „Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the regions EU - Biodiversity Strategy for 2030 Bringing nature back into our lives“ (COM/2020/380 final, Brussels, 20.5.2020), дефинисане су кључне обавезе у области заштите природе до 2030. године, међу којима се издвајају:

1. Законска заштита најмање 30% копнених подручја ЕУ уз интеграцију еколошких коридора као дела истинске трансевропске мреже природних подручја
2. Строга заштита најмање трећине заштићених подручја ЕУ, укључујући све преостале прашуме и старе шуме у ЕУ

3. Ефикасно управљање свим заштићеним подручјима, уз јасно дефинисане циљеве и мере очувања, и уз њихов мониторинг на одговарајући начин.

У односу на наведено, и активности на заштити биодиверзитета ће се у наредном периоду наставити паралелно са истраживањима подручја која се планирају за заштиту, и са идентификовањем нових еколошки значајних подручја од значаја за еколошку мрежу Србије. Такође ће се тежити и остварењу циља наведеног у новом Стратешком плану Конвенције о биолошкој разноврсности за период 2021-2030. који се односи на успостављање законске заштите на 30% територије земље, од чега 10% треба да има строгу заштиту.

Еколошка мрежа Републике Србије

Успостављање еколошке мреже Републике Србије, укључујући NATURA 2000 еколошку мрежу Европске Уније, планира се кроз реализацију већ започетих пројеката:

- „Успостављање еколошке мреже на територији Републике Србије“
- „Успостављање еколошке мреже Европске уније NATURA 2000 као дела еколошке мреже Републике Србије“

Планом за период 2022-2024. ставља се и даље акценат на послове унапређења успостављања еколошки значајних подручја и еколошких коридора еколошке мреже која укључује међународну NATURA 2000 еколошку мрежу, а у складу са националним приоритетима, критеријумима утврђеним законом, општеприхваћеним правилима међународног права и потврђеним међународним уговорима.

Основ за ове активности је члан 38. став 7. Закона о заштити природе („Сл. гласник РС“, бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010-исправка, 14/2016 и 95/2018 - други закон-исправка и 71/2021) према којем Завод за заштиту природе Србије, у сарадњи са другим стручним и научним институцијама, припрема документацију за успостављање еколошке мреже у складу са критеријумима утврђеним законом, општеприхваћеним правилима међународног права и потврђеним међународним уговорима. Сагласно члану 10. Уредбе о еколошкој мрежи („Сл. гласник РС“, бр. 102/2010) средства за финансирање еколошке мреже обезбеђују се, преваходно, из средстава буџета Републике Србије.

Завод ће, у складу са својим надлежностима, организовати, координирати и надзирати извршење наредних фаза пројекта „Успостављање еколошке мреже на територији Републике Србије“, које ће се односити на анализу типова станишта и врста флоре, фауне и гљива, као и птица од националног и међународног значаја, на унапређење базе података о дистрибуцији потенцијално угрожених врста и типова станишта Србије, прикупљање, обраду и ГИС анализу података, израду рукописа методологије картирања типова станишта и рукописа методологија картирања врста појединачних група организама флоре, фауне и гљива, укључујући и птице, израду рукописа приручника за идентификацију врста, теренско картирање типова станишта и врста, измене и допуне карата распрострањења појединачних типова станишта и врста, рад на одабиру еколошки значајних подручја и еколошких коридора еколошке мреже на основу утврђених критеријума и методологија.

Израдиће се и предлог измена и допуна Правилника о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Сл. гласник РС“, бр. 5/2010, 47/2011, 32/2016 и 98/2016), као и ревизија и унапређење листе еколошки значајних подручја и еколошких коридора еколошке мреже, а за потребе измена и допуна Уредбе о

еколошкој мрежи. Теренски рад на прикупљању података ће делимично вршити Завод у оквиру својих делатности, а у већој мери ће за то, као и за реализацију свих осталих наведених активности, бити ангажоване друге стручне и научне институције и организације на законом прописан одговарајући начин, као и у претходним фазама пројеката.

С обзиром на то да су у периоду након 2010. године и након доношења Уредбе о еколошкој мрежи одређена еколошки значајна подручја и стављена под заштиту, као што је Резерват биосфере „Бачко Подунавље“ и Рамсарска подручја „Горње Подунавље“ и „Ђердап“, као и да су дефинисана међународно значајна подручја за осолике муве (Prime Hoverfly Areas - PHA) и да је извршена ревизија подручја међународно значајних за птице / Important Bird Areas - IBA, измене и допуне Уредбе ће се односити и на ревизију постојећих еколошки значајних подручја еколошке мреже Србије, у оквиру којих се налазе одређена заштићена подручја, истраживана подручја за потребе стављања под заштиту, подручја међународно значајна за биљке / Important Plant Areas - IPA, за птице / Important Bird Areas - IBA и дневне лептире / Prime Butterfly Areas - PBA, Рамсарска подручја и потенцијална EMERALD подручја.

Систем заштићених подручја	Број	Територија у ha	%
Заштићена подручја	466	691.333	7,81
UNESCO MAB	2	230.000	2,60
Рамсар	10	63.919	0,63
IBA	43	1.263.662	14,29
IPA	61	743.526	8,50
PBA	40	903.643	10,23

Једна од кључних активности и у даљем периоду је и обавеза извештавања Републике Србије ка Европској агенцији за заштиту животне средине и Савету Европе о EMERALD еколошкој мрежи и дистрибуцији свих врста и типова станишта која се налазе на анексима Бернске конвенције, а у складу са Резолуцијом 4. (1996, 2010) и Резолуцијом 6. (1998, 2011). Ова активност је проистекла из Резолуције бр. 8 Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта, а са циљем хармонизације са ЕУ NATURA 2000 еколошком мрежом.

У односу на постојеће идентификовано и номиновано потенцијално 61 EMERALD подручје у Србији (површине 1.019.269,31 ha, односно 11,54% територије Србије), које треба да се и на националном нивоу прогласи у складу са чл. 4. и 5. Закона о потврђивању Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта („Сл. гласник РС - Међународни уговори“, бр. 102/2007) и Резолуције 8. Сталног одбора (Resolution No. 8, 2012 of the Standing Committee on the national designation of adopted Emerald sites and the implementation of management, monitoring and reporting measures), а потом и да се усвоји од стране Савета Европе, и у наредном периоду је потребно вршити теренска истраживања за потребе прикупљања података од значаја за заштиту и очување дивљих биљних и животињских врста и њихових станишта која се налазе на прилозима Бернске конвенције. Коришћење методологија за теренска истраживања и прикупљање података, процес евалуације и поступак номинације у EMERALD мрежу Савета Европе је последњих година усаглашавано са методологијом и

процесом издвајања NATURA 2000 подручја Европске уније, тако да у земљама кандидатима за ЕУ Подручја од посебне важности за заштиту природе (Areas of Special Conservation Importance - ASCI) EMERALD мреже представљају припрему за директан допринос имплементацији програма NATURA 2000.

На основу одлуке усвојене на 41. седници Сталног комитета Бернске конвенције у периоду од 29.11. до 3.12.2021. године, и покренутим ИПА пројектом „Мобилизација података за EMERALD мрежу за западни Балкан“ („Mobilization of Emerald Network databases in the Western Balkans in preparation of biogeographical seminars“), који финансира Европска комисија а реализује Савет Европе у сарадњи са Европском агенцијом за животну средину, у наредном периоду је потребно извршити ажурирање EMERALD базе података о дистрибуцији врста и станишта у пет земаља уговорница западног Балкана са свим подацима који се односе на мрежу NATURA 2000 а које су земље прикупљале годинама уз подршку Европске комисије и да исте доставе у оквиру базе података за EMERALD мрежу.

Резултат ове активности треба да буде консолидована база података о дистрибуцији врста и станишта у Србији (која укључује базе података о типовима станишта и врстама из националних пројеката везано за успостављање еколошке мреже Србије, укључујући и еколошку мрежу Европске уније NATURA 2000, и у формату мобилне апликације „Теренска“) за потребе ревизије предлога EMERALD подручја у Србији, а у циљу припрема за биогеографски семинар.

Као један од приоритета на међународном нивоу истиче се наставак рада на примени Директиве о стаништима и Директиве о птицама, као основа за успостављање еколошке мреже Европске уније NATURA 2000 у Републици Србији, а на основу резултата пројектних активности IPA2016 пројекта „EU for Serbia – Continued support to implementation of Chapter 27 in the area of nature protection (NATURA 2000)“ који је започет током 2019. године, а који имплементира ЕРТИСА конзорцијум с циљем припреме подручја еколошке мреже NATURA 2000 у Србији, а који је завршен крајем 2021. године.

Упоредо са међународним пројектима, наставиће се са наредним фазама започетог пројекта из 2018. године „Успостављање еколошке мреже Европске уније NATURA 2000 као дела еколошке мреже Републике Србије“ и са прикупљањем података и других услуга које се односе на типове станишта и појединачне групе организама флоре и фауне, као и на птице, а у циљу успостављања еколошке мреже Европске уније NATURA 2000 у Републици Србији. Наставиће се са теренским истраживањима картирања типова станишта и врста на основу финално израђених рукописа - приручника за идентификацију врста, методологија картирања појединачних група организама и каталога врста, прикупљањем нових података и попуњавањем стандардних образаца (Standard Data Form - SDF) са картографским прилозима за утврђивање Предложених подручја од значаја за заједницу (potential Sites of Community Importance, pSCIs) значајних за заштиту и очување одређених типова станишта и дивљих врста биљака и животиња по биогеографским регионима, као и Подручја од посебне заштите (Special Protection Areas, SPAs) значајних за заштиту и очување дивљих врста птица, са евалуацијом подручја и њиховом номинацијом у складу са потребама и стандардима за еколошку мрежу Европске уније NATURA 2000.

Програмом заштите природе Републике Србије за период од 2021. до 2023. године утврђени су дугорочни плански оквир и политика интегралне заштите природе, укључујући очување биодиверзитета, предела и геонаслеђа, као и одрживо коришћење компонената биодиверзитета у сарадњи са релевантним секторима на свим нивоима власти, а у Акционом плану за спровођење Програма заштите природе дефинисани су и општи и посебни циљеви.

Акциони план за спровођење Програма заштите природе Републике Србије за период од 2021. до 2023. године садржи мере, активности, рокове извршења, износе финансирања за спровођење Програма, као и носиоце послова и учеснике, међу којима је и Завод за заштиту природе Србије. У односу на Општи циљ 1: Унапређење система заштите природе и очување биодиверзитета, издвојена су три посебна циља (Смањени негативни утицаји на биодиверзитет, Унапређени систем управљања заштићеним подручјима, еколошком мрежом и врстама, Унапређена јавна политика за заштиту природе и очување биодиверзитета и учешће јавности у доношењу одлука) са 14 мера и 64 активности.

Црвене листе и Црвене књиге

У складу са чл. 36. став 4. и 5. Закона о заштити природе, строго заштићене и заштићене дивље врсте одређују се на основу националних и међународних Црвених листа или Црвених књига, потврђених међународних уговора, стручних налаза и/или научних сазнања. Црвене листе и Црвене књиге угрожених дивљих врста са локалитетима на којима се налазе, бројношћу популација и степеном угрожености утврђује Министарство, на предлог Завода. С тим у вези, Завод у сарадњи са осталим стручним и научним институцијама предлаже Црвене листе.

Завод ће у оквиру вишегодишњег пројекта „Израда Црвене књиге флоре, фауне и гљива у Републици Србији“, ради прибављања потребних података, на законом прописан одговарајући начин ангажовати стручне и научне институције са задатком даље евалуације таксона за потребе израде Црвених листа појединачних група организама флоре, фауне и гљива у Републици Србији, као и за потребе унапређења базе података о дистрибуцији потенцијално угрожених врста Србије и унапређења апликације за процену угрожености врста у Србији. Током наредног периода ће се радити на финализацији Црвене листе флоре, фауне и гљива у Републици Србији, а наставиће се и на прикупљању података за израду Црвених књига појединачних група организама (алге, гљиве и лишајеви, флора: маховине и васкуларне биљке; фауна: бескичмењаци - инсекти, ракови, шкољке, пужеви итд, кичмењаци - сисари), чија израда је предвиђена током наредних година. 2022. године је планирано публикавање Црвене књиге фауне Србије V – Рибе, а у оквиру пројекта „Прибављање података и друге услуге у циљу наставка израде Црвених листа појединачних група организама флоре, фауне и гљива у Републици Србији“, припремљен је рукопис Црвене књиге фауне Србије VI – Сисари, а наредних година се планира израда Црвених књига дневних лептира и акватичних бескичмењака, а потом и Црвених књига осталих група организама.

Прихват и збрињавање повређених, напуштених и одузетих дивљих животиња

Поред редовних активности из делокруга рада Завода, спроводиће се и следеће активности из области заштите биодиверзитета, које се тичу збрињавања дивљих врста животиња, контроле и надзора и прекршаја у области прекограничног промета:

- преузимање и збрињавање строго заштићених и заштићених дивљих врста животиња у складу са Правилником о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива, као и врста које се налазе на прилозима Правилника о прекограничном промету и трговини заштићеним врстама;
- контрола држања строго заштићених и заштићених дивљих врста животиња у складу са Правилником о условима држања, начину обележавања и евидентирања дивљих животиња у заточеништву, као и врста које се налазе на прилозима Правилника о прекограничном

промету и трговини заштићеним врстама и Конвенције о међународном промету угрожених врста дивље фауне и флоре - CITES конвенције, у сарадњи са републичком инспекцијом Министарства заштите животне средине;

- реализација интервентних активности и спровођење мера заштите које се не могу планирати (сарадња са инспекцијом по пријавама за илегално хватање, држање и стављање у промет строго заштићених и заштићених дивљих врста, обиласци одгајивачница, рет шопова и зоолошких вртова);
- обављање транспорта животиња возилом обезбеђеним од стране Министарства заштите животне средине, које је специјализовано за превоз животиња, а налази се у оквиру кацеларије Завода за заштиту природе Србије у Нишу, као и возилима Завода у Београду;
- спровођење активности у оквиру „Смерница за управљаче заштићених подручја - збрињавање и рехабилитација дивљих животиња“ у оквиру радне групе сачињене на иницијативу Министарства заштите животне средине – CITES Канцеларије;
- сарадња са свим регистрованим зооодржавањима и прихватилиштима за дивље животиње.

Одрживо коришћење биолошких ресурса

У оквиру јавних овлашћења која проистичу из Закона о заштити природе, као и Уредбе о стављању под контролу коришћења и промета дивље флоре и фауне („Сл. гласник РС“, бр. 31/2005, 45/2005-исправка, 22/2007, 38/2008, 9/10, 69/2011 и 95/2018 - други закон) и Правилника о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Сл. гласник РС“, бр. 5/2010, 47/2011, 32/2016 и 98/2016) Завод за заштиту природе Србије и Покрајински завод за заштиту природе планирају следеће активности:

- учешће у раду Радне групе за измену Уредбе о стављању под контролу коришћења и промета дивље флоре и фауне коју формира министарство надлежно за послове заштите животне средине на спровођењу Конкурса за издавање дозвола за комерцијално сакупљање из природе заштићених врста дивље флоре, фауне и гљива;
- утврђивање дозвољених континената (квота) за сакупљање дивље флоре, фауне и гљива на годишњем нивоу, као и одређивање региона у којима се забрањује сакупљање одређених врста;
- сарадња на усаглашавању подзаконских аката који су у вези са сакупљањем дивље флоре, фауне и гљива;
- анализа приспелих извештаја правних лица, односно предузетника о сакупљању и промету дивље флоре и фауне у претходном периоду и израда годишњих извештаја о раду на спровођењу Уредбе;
- разматрање захтева правних лица, односно предузетника за сакупљање и промет дивље флоре и фауне, као и издавање мишљења о сакупљању тражених врста;
- разматрање захтева и издавање мишљења правним и физичким лицима, односно предузетницима о плантажно-фармерском узгоју заштићених врста;
- сарадња са инспекцијом заштите животне средине/покрајинском инспекцијом заштите животне средине у контроли промета дивље флоре и фауне, као и заједнички стручни надзор на плантажама и фармама;
- сарадња са откупљивачима, као и сакупљачима у циљу усавршавања правилног сакупљања (пре свега биљних врста), као и прикупљање што објективнијих информација о сакупљеним количинама и подручјима на којима се врши сакупљање;
- сарадња и стручна подршка заинтересованим странама за гајење заштићених и строго заштићених дивљих биљних и животињских врста;
- ажурирање базе података о регистрованим откупним станицама за сакупљање заштићених дивљих врста, као и података о плантажама и фармама, у оквиру Информационог система Завода.

У оквиру стручних послова, Завод ће спроводити и одређене активности које су у вези са одрживим коришћењем биодиверзитета, приступом и расподелом добити и економским вредновањем. Предвиђено је да се:

- спроводи истраживање и мониторинг еколошки и економски значајних врста, укључујући ретке, рањиве и угрожене врсте (фауне и флоре) како би се одредила еколошка одрживост;
- врше процене и утицај других сектора на биодиверзитет (шумарство, управљање природним ресурсима, пољопривреда, управљање водним ресурсима, туризам и рекреација, просторно планирање, транспорт, рударство, енергетика);
- уколико се укаже потреба, учешће у изради смерница за интеграцију принципа и фактора очувања биодиверзитета у релевантно законодавство, политике и стандарде.



Ђердан

ЗАШТИТА БИОДИВЕРЗИТЕТА, РАЗВОЈ ЕКОЛОШКЕ МРЕЖЕ И ОДРЖИВО КОРИШЋЕЊЕ БИОЛОШКИХ РЕСУРСА ПОКРАЈИНСКОГ ЗАВОДА ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ

Очување и унапређење врста и станишта

Завод се на основу члана 48. Закона о заштити природе стара о строго заштићеним и заштићеним врстама дивљих животиња, биљака и гљива.

На подручју АПВ забележено је укупно 149 врста васкуларних биљака, 46 врста риба, 16 врста водоземаца, 12 врста гмизаваца, 166 врста птица гнездачица и 35 врста сисара, који су обухваћени Правилником о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Сл. гласник РС“, бр. 5/2010; 47/2011; 32/2016; 98/2016).

Планом за заштиту природних добара за период 2022-2024. година биће обухваћене разноврсне активности на праћењу стања дивљих врста и њихових популација, просторног распореда и површина које насељавају, станишта која насељавају, угрожавајућих фактора, као и мера активне заштите које треба предузети. Посебна пажња ће бити посвећена очувању и унапређењу екосистемског диверзитета, са акцентом на стаништима од посебног националног и међународног значаја.

Реализоваће се активности које обухватају широк спектар тема и проблема на нивоу специјског и екосистемског диверзитета. Посебан акценат ће бити стављен на праћење стања и промена везаних за врсте и станишта (мониторинг), као и на разради и примени активних мера заштите где год је то неопходно и могуће урадити, као и на јачању свести јавности у тој области.

Да би се постигли жељени резултати биће остварена сарадња са бројним партнерима и субјектима у земљи и иностранству, а посебно са управљачима заштићених подручја, стручним и научним институцијама, организацијама цивилног сектора, као и са локалним самоуправама, компанијама и предузетницима. Део активности ће се реализовати у оквиру националних и међународних пројеката.

Конкретне теме рада и активности ће по годинама бити прецизиране и јасније дефинисане на основу препознавања иницијатива и приоритета.

Врсте

У оквиру редовног рада на очувању и унапређењу дивљих врста, планиране су између осталог и следеће континуиране активности:

- издавање услова заштите природе кроз Решења и друга акта којима се обезбеђује заштита и унапређење популација и дистрибуције дивљих врста, односно њихових станишта;
- праћење стања и промена везаних за дивље врсте (биомониторинг);
- сарадња са надлежним инспекцијама на контроли поштовања и спровођења аката о заштити строго заштићених и заштићених врста;
- очување постојећих и издвајање нових полигона са стаништима строго заштићених и заштићених врста (иИС Завода);
- учешће у изради нацрта подзаконских аката;
- учешће у изради стратешких, планских и пројектних докумената;
- попуњавање база података у оквиру иИС Завода о строго заштићеним и заштићеним дивљим врстама, са акцентом на угрожене врсте;

- картирање и обрада података о инвазивним врстама биљака и животиња, уз предузимање мера на њиховом сузбијању, посебно у заштићеним подручјима;
- рад на непокретним природним добрима (хербари, збирке и експонати).

За очување посебно значајних дивљих врста, које су угрожене на националном нивоу, нарочито ће се користити црвене књиге појединих група организама флоре и фауне (Црвена књига флоре Србије I, 1999; Црвена књига дневних лептира Србије, 2003; Црвена књига правокрылаца Србије, 2018; Црвена књига водоземаца Србије, 2015; Црвена књига гмизаваца Србије, 2015; Црвена књига птица Србије, 2018), где су посебно назначени главни угрожавајући фактори, као и неопходне мере заштите, за сваку идентификовану угрожену врсту.

Стручни сарадници Завода узеше учешћа у припреми црвених листа и књига за оне групе биљака, животиња и гљива, за које се таква иницијатива покрене у планском периоду (попут Црвене књиге сисара Србије која је у изради).

Посебна пажња посветиће се разради механизма, у сарадњи са другим институцијама, који ће омогућити успешну имплементацију услова заштите природе на терену, које Завод пропише кроз Решење или стручне основе, укључујући и неопходне стручне и материјалне капацитете управљача заштићених подручја и других субјеката.

Потребно је јачање сарадње са шумарском, ловном, фитосанитарном и ветеринарском инспекцијом на покрајинском и државном нивоу, ради спречавања негативних утицаја на строго заштићене и заштићене дивље врсте, посебно у односу на криволов, тровање, прогањање и узнемиравање.

Из угла заштите и унапређења стања посебно значајних врста, у заштићеним подручјима, издвојеним подручјима еколошке мреже и полигонима са стаништима строго заштићених дивљих врста, потребно је у сарадњи са другим субјектима приступити изради и имплементацији акционих планова заштите врста.

Контрола коришћења и промета дивље флоре и фауне

У оквиру јавних овлашћења на спровођењу Уредбе о стављању под контролу коришћења и промета дивље флоре и фауне („Сл. гласник РС“, бр. 31/2005, 45/2005-исправка, 22/2007, 38/2008, 9/2010, 69/2011 и 95/2018 – др.закон), за територију АПВ у периоду 2022-2024. година, планирају се следеће активности:

- учешће у раду Радне групе за измену Уредбе о стављању под контролу коришћења и промета дивље флоре и фауне коју је формирало Министарство заштите животне средине;
- утврђивање дозвољених контингената (квота) за сакупљање дивље флоре, фауне и фунгије у текућој години, као и одређивање региона у којима ће се забранити сакупљање одређених врста;
- решавање захтева правних лица, односно предузетника за сакупљање и промет дивље флоре, фауне и фунгије, кроз издавање мишљења о сакупљању тражених врста;
- издавање мишљења правним и физичким лицима, односно предузетницима о плантажно-фармерском узгоју заштићених врста;
- сарадња са покрајинском инспекцијом заштите животне средине у контроли промета дивље флоре, фауне и фунгије, као и заједнички стручни надзор на плантажама и фармама (по потреби);
- стручна помоћ лицима и организацијама заинтересованим за плантажно-фармерски узгој заштићених врста;
- сарадња са откупљивачима, као и сакупљачима у циљу унапређења правилног сакупљања врста са Уредбе, као и прикупљање што објективнијих информација о сакупљеним количинама и подручјима на којима се врши сакупљање;
- ажурирање базе података о регистрованим откупним станицама за сакупљање заштићених дивљих врста, као и података о плантажама и фармама у оквиру ИИС Покрајинског завода;

Збрињавање строго заштићених и заштићених јединки дивљих врста животиња

Завод се на основу члана 48. Закона о заштити природе, стара о строго заштићеним и заштићеним врстама дивљих животиња. У смислу поступања са нађеним примерцима строго заштићених и заштићених дивљих врста животиња, чланом 93. Закона о заштити природе надлежни су Министарство и/или Завод. Завод је успоставио систем збрињавања јединки дивљих животиња којима је потребна помоћ (изнемогле, повређене, болесне, младе без бриге родитеља, на опасном месту за преживљавање), који подразумева пријем и обраду дојава са терена и по потреби излазак на лице места, преузимање јединке и транспортовање до Прихватилишта за дивље животиње у ЗОО - врту Палић или на безбедно место за опоравак и живот јединке. Сагледавају се узроци угрожавања јединки строго заштићених и заштићених врста дивљих животиња.



Систем збрињавања строго заштићених и заштићених дивљих врста животиња

Током јануара 2022. године потписан је Споразум о успостављању сарадње са Пољопривредном школом у Бачкој Тополи у циљу реализације заједничких активности на пољу заштите и добробити строго заштићених и заштићених врста дивљих животиња у складу са Правилником о проглашењу и заштити строго заштићених и са акцентом на интервенције у смислу санирања повреда и лечења.

Током 2017. године Завод је добио на коришћење од надлежног министарства за област животне средине, наменско CITES возило „опел комбо“, које је опремљено за прихват и транспорт угрожених животиња, а које ће се наменски користити и током 2022-2024. године.

У планском периоду Завод ће користити и даље унапређивати систем рада на збрињавању угрожених строго заштићених и заштићених врста дивљих животиња, кроз допунско опремање и обучавање тима за збрињавање животиња. Користиће се, између осталог, два нова вишеспратна кавеза за привремени прихват животиња у току поступка збрињавања, као и две посебно опремљене просторије за те намене (збрињавање птица, водоземаца и гмизаваца). Интезивираће се употреба два велика наменска кавеза у арборетуму Завода, за прихват и током поступања на збрињавању. Унапређиваће се сарадња са надлежним инспекцијским и другим државним органима, институтима за ветерину, ветеринарским амбулантима и удружењима грађана, као и са управљачима заштићених подручја. Планирано је формирање регионалних центара за брзи прихват угрожених јединки дивљих животиња у поступку збрињавања, пре свега у Јужном Банату и у Срему. Водиће се посебна евиденција о акцијама збрињавања дивљих животиња и вршиће се унос података у ИИС Завода. Дистрибуираће се летак посвећен овим активностима. Вршиће се презентовање резултата збрињавања дивљих животиња. Редовно ће се одржавати едукативне радионице у различитим деловима Војводине.

У циљу јачања капацитета управљача заштићених подручја за ефикасно збрињавање, рехабилитацију и поновно пуштање у природу живих примерака аутохтоних врста дивљих животиња у Републици Србији у складу са чланом 48. став 2. Закона о заштити природе, Сектор за заштиту природе и климатске промене Министарства заштите животне средине, након консултација са представницима Завода за заштиту природе Србије и Покрајинског завода за заштиту природе обављених у јуну 2020. године, покренуо је израду документа намењеног управљачима заштићених подручја којим ће бити дефинисане:

- процедуре за збрињавање, рехабилитацију, поновно пуштање у природу аутохтоних дивљих врста, а посебно птица, гмизаваца, водоземца и сисара;
- потребе и препоруке за изградњу и опремање објеката за хитно збрињавање, рехабилитацију и поновно пуштање у природу аутохтоних дивљих врста животиња;
- процедуре за ветеринарске интервенције и негу аутохтоних дивљих врста приликом збрињавања, рехабилитације и поновног пуштања у природу;
- процедуре за даље поступање са живим примцима које није могуће вратити у природу;
- садржај и методологија обучавања и оспособљавања запослених за рад са дивљим животињама, укључујући безбедносне протоколе за рад и руковање са аутохтоним врстама дивљих животиња;
- процедуре за рад са посетиоцима заштићених подручја и приказивања активности збрињавања, рехабилитације и поновног пуштања у природу живих примерака аутохтоних дивљих врста у циљу подизања свести о значају заштите и очувања дивљих врста.

Према члану 102. став 1. тач. 9. Закона о заштити природе, у циљу израде горе наведеног документа, предвиђено је учешће стручних лица за напред наведене таксоне и лица са искуством у раду са живим дивљим животињама из Завода за заштиту природе Србије, Покрајинског завода за заштиту природе, Министарства заштите животне средине - Сектора за заштиту природе и климатске промене, као и других стручњака са вишегодишњим искуством у овој области (нпр. биолози и ветеринари Зоолошког врта града Београда и Зоолошког врта Палић, као и стручњака за поједине таксоне из других научних и стручних организација).

У складу са искуствима из претходног периода (2015-2021), процењује се да ће се годишње у новом периоду реализовати између 200 и 250 оперативних активности на збрињавању јединки дивљих животиња.

Контрола прекограничног промета заштићеним врстама (CITES)

У оквиру делатности на спровођењу CITES конвенције, Завод ће у планском периоду издавати мишљења на захтеве надлежног Министарства, у оквиру контроле држања, узгоја и трговине заштићеним врстама. Пружаће се стручна подршка инспекцији приликом надзора на фармама и одгајивачницама, као и поводом пријава за нелегално држање и приказивање дивљих животиња.

Завод је предложио три своја стручна сарадника, на основу захтева надлежног Министарства, који ће координисати активности Завода везане за CITES у планском периоду.

СТАНИШТА

Законске основе за обавезу проглашења заштите типова станишта садржане су, поред Закона о заштити природе и у Правилнику о критеријумима за издвајање типова станишта, о типовима станишта, осетљивим, угроженим, ретким и за заштиту приоритетним типовима станишта и о мерама заштите за њихово очување („Сл. гласник РС“, бр. 35/2010). У Додатку II и Додатку III наведени су за заштиту приоритетни типови станишта и мере заштите. Поред тога, врши се и заштита станишта строго заштићених и заштићених врста на основу Правилника о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Сл. гласник РС“, бр. 5/2010; 47/2011, 32/2016; 98/2016).

Активности из ове области обухватиће мултидисциплинарна истраживања са циљем картирања осетљивих, угрожених, ретких и за заштиту приоритетних типова станишта, као и присутних врста, изван и унутар заштићених подручја, уз спровођење стручног надзора, примену активних мера заштите, провођење мониторинга, а што се односи и на издвајање потенцијалних подручја за националну еколошку мрежу и мрежу полигона са стаништима строго заштићених и заштићених врста. Приоритетне активности су:

- заштита и унапређење остатака природних станишта (ливаде, пашњаци и трстици) у државној својини, која се као државно пољопривредно земљиште издају у закуп путем лицитације, а у бази података Завода су идентификовани као станишта строго заштићених и заштићених врста. Одрживо коришћење ових подручја ће се остварити јачањем сарадње по основу потписаног споразума о сарадњи у 2021. години са Управом за пољопривредно земљиште, са комисијама локалних самоуправа на територији АПВ, за израду годишњих Програма заштите, уређења и коришћења државног пољопривредног земљишта, као и са надлежном инспекцијом за пољопривредно земљиште;
- сакупљање података о традиционалним видовима коришћења простора (испаша, кошење, сеча трске, пчеларење и сл.), значајних за очување вредних и угрожених типова станишта (слатине, степе, пешчаре);
- идентификација нових просторних целина, посебно осетљивих, угрожених, ретких и за заштиту приоритетних типова станишта, као и процена њиховог стања и угрожености;
- картирање станишта у оквиру нових и постојећих полигона, током редовних теренских активности Завода (издавање услова, стручни надзор и сл.).

Током наведених активности посебна пажња ће се посветити станишним типовима обухваћеним програмом NATURA 2000 на подручју АПВ, са посебним освртом на фрагментисана слатинска, степска и пешчарска станишта. Приоритетни типови станишта присутни у Србији дефинисани су у односу на одговарајуће резолуције Бернске конвенције и анексе Директиве о стаништима ЕУ.

Теме из области очувања станишта захтевају мултисекторски приступ везан за прикупљање и обраду података, као и за комуникацију са различитим заинтересованим странама.

У заштићеним подручјима, издвојеним подручјима еколошке мреже и полигонима са стаништима строго заштићених дивљих врста, потребно је у сарадњи са другим субјектима приступити изради и имплементацији акционих планова заштите посебно значајних типова станишта.

Еколошка мрежа ЕУ NATURA 2000

Рад на успостављању еколошке мреже NATURA 2000 одвијаће се у складу са активностима, пројектима и препорукама надлежног Министарства. Поред учешћа на успостављању законодавних и административних мера очувања станишта дивље флоре и фауне, као и приоритетних станишних типова у ЕУ, Завод ће допринети инвентаризацији и картирању врста и станишних типова на стручној и научној основи. Резултати појединачних пројектних активности, мониторинга врста и станишних типова, као и рада на развоју националне еколошке мреже Завода, допринеће вредновању предложених NATURA 2000 подручја и њиховом усаглашавању кроз сарадњу са корисницима подручја, као и изради коначног предлога NATURA 2000 подручја за успостављање те еколошке мреже у Србији.

Пратиће се и помагати активности на усклађивању, преношењу и уграђивању Директиве о заштити дивљих птица (Birds Directive 2009/147/EU) и Директиве о заштити станишта (Habitats Directive 92/43/EEC) у национално законодавство, као и других активности везаних за праћење стања, у оквиру преговарачке области 27. са ЕУ, а везано за NATURA 2000.

На основу досадашњих резултата више међународних пројеката везаних за мрежу NATURA 2000, како би се испуниле обавезе Републике Србије у односу на примену директива о идентификацији еколошки значајних подручја ЕУ NATURA 2000 (Закон о заштити природе, члан 55. самостални чл. Измена и допуна закона), главна потреба Завода у планском периоду је сарадња са Министарством заштите животне средине, Заводом за заштиту природе Србије, Покрајинским секретаријатом за урбанизам и заштиту животне средине, као и другим партнерима, у следећим областима:

1. инкорпорација издвојених потенцијалних рSPA (подручја посебне заштите за очување станишта одређених врста птица) на националном нивоу (подручје АПВ) у послове заштите природе, у односу на Директиву о очувању дивљих птица ЕУ;
2. инкорпорација издвојених потенцијалних рSCI (посебна подручја за очување станишта и врста), на националном нивоу (подручје АПВ) у послове заштите природе, у односу на Директиву о очувању природних стаништима и дивље фауне и флоре ЕУ;
3. учешће у хармонизацији националног законодавства у односу на успостављање и управљање мрежом NATURA 2000;
4. учешће у управљању мрежом NATURA 2000 након њеног успостављања (подручје АПВ);
5. подизање свести јавности о значају NATURA 2000 мреже.

Емералд еколошка мрежа

Емералд мрежа је европска еколошка мрежа за очување дивље флоре и фауне и њихових природних станишта. Покренута је 1998. године од стране Савета Европе, као део активности на имплементацији Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта, познатије као Бернска конвенција. Емералд мрежа је састављена од Подручја од посебног интереса за очување (ASCI) на територији земаља потписница Конвенције и функционише упоредо са мрежом NATURA 2000. Србија је потписала Конвенцију 2007. године („Сл. гласник РС – Међународни уговори“, бр. 102/2007).

Емералд мрежа у Србији обухвата 61 издвојено подручје, углавном већ заштићено националним законодавством, на укупној површини од 1.019.269 ха, 11,54% територије Србије). Од тога је на подручју АПВ присутно 17 Емералд подручја, укупне површине 116.228 ха, 5,4% АПВ. Како се ради искључиво о већ постојећим заштићеним подручјима у складу са националним законодавством, која имају своје управљаче и програме управљања, активности Завода у

планском периоду пре свега ће бити усмерене ка унапређењу планова управљања и што већој примени активних мера заштите станишта и припадајућих врста.

Еколошка мрежа

На основу члана 13. Уредбе о еколошкој мрежи („Сл. гласник РС”, бр. 102/2010), Завод у сарадњи са Републичким геодетским заводом идентификује границе делова еколошке мреже на простору АПВ. Допуњавање базе података са елементима еколошке мреже реализује се на основу података сакупљених током наменских истраживања, редовних активности Завода (издавање услова, стручни надзор, сарадња са инспекцијом), мониторинга и резултата текућих програма и пројеката (нпр. картирање и валоризација станишта у оквиру израде студија заштите). Подаци су доступни јавности у складу са законом и достављају се Заводу за заштиту природе Србије.

У складу са наведеном Уредбом, на подручју Србије је до сада издвојено укупно 101 подручје, која захватају 1.849.202 ha, односно 20,93% територије државе. Обухваћена су пре свега подручја која су крајем 2020. године или заштићена или су у поступку заштите, али и део подручја која немају акт о заштити на националном нивоу, али су значајна у односу на међународне програме (значајна подручја за птице – ИВА; значајна ботаничка подручја – ИРА; значајна подручја за дневне лептире – РВА; међународно значајна влажна станишта – Рамсарска подручја; резервати биосфере – UNESCO МАВ) и идентификована су као станишта национално строго заштићених и заштићених дивљих врста, као и приоритетни типови станишта за заштиту, у складу са одговарајућим правилницима (Правилник о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива, „Сл. гласник РС“, бр. 5/2010; 47/2011; 32/2016; 98/2016; Правилник о критеријумима за издвајање типова станишта, типова станишта, осетљивим, угроженим, ретким и за заштиту приоритетним типовима станишта и о мерама заштите за њихово очување, „Сл.гласник РС“, бр. 35/2010).

У АПВ налази се укупно 20 издвојених еколошки значајних подручја у оквиру еколошке мреже. Пошто се у великој већини ради о већ законски заштићеним подручјима (преко 80% површине издвојених 20 подручја), Завод ће у сарадњи са управљачима радити на њиховом очувању и унапређењу.

Почетком октобра 2020. године усвојена је од стране међународног партнерства за заштиту птица BirdLife International нова мрежа Међународно значајних подручја за птице у Србији (ИВА). Она на подручју АПВ обухвата 32 подручја на површини од око 630.000 ha (око 29,4% АПВ), што је двоструко више него у претходно утврђеној мрежи ИВА (Значајна подручја за птице у Србији, 2009). Имајући у виду Уредбу о еколошкој мрежи, до њене измене формално ће се користити мрежа ИВА из 2009. године, али ће се имати у виду и нова мрежа из 2020. године. У оквиру еколошке мреже на територији АПВ, издвојени су и еколошки коридори. Коридори од међународног значаја су дефинисани Уредбом о еколошкој мрежи, и то су водотоци и њихов обални појас: Дунав, укључујући пет заштићених подручја и пет подручја у поступку заштите и планираних за заштиту; Тиса, са три заштићена подручја и једно подручје у поступку заштите; Сава, Тамиш (уз простор у поступку заштите као ПИО „Потамишје“), Кереш, Златица, Караш (делом заштићен), Нера (делом заштићена), Брзава (планирана за заштиту), Босут и Студва.

Уредбом је дефинисано да се еколошки коридори који повезују еколошки значајна подручја на простору Републике Србије, сматрају коридорима од националног значаја. Регионални еколошки коридори утврђени су Регионалним просторним планом АПВ ("Сл. лист АП Војводине", бр. 22/2011), а на значајном делу АПВ издвојени су и локални еколошки коридори у оквиру просторних планова општина и градова.

Посебно је питање развој мреже еколошких коридора, јер су на подручју АПВ многи од њих дефинисани и делом просторно уцртани, али се још увек углавном ради само о повученим линијама, без јасних граница тих коридора и површина које захватају. Због тога у укупној површини коју захвата еколошка мрежа у АПВ, није могла бити укључена и површина тих идентификованих коридора.

У планском периоду наставиће се раније започети рад на еколошкој мрежи и идентификацији, валоризацији и унапређењу локалних и регионалних еколошких коридора на простору АПВ и унапређивању електронске базе података коју води Завод у оквиру иИС. То обухвата следеће активности:

- теренски рад за проверу стања подручја издвојених на основу података старијих од пет година (елементи слатинско-степских коридора и шумостепских појасева АПВ).
- наставак сакупљања података о биодиверзитету и угрожавајућим факторима на еколошки значајним коридорима, ради одређивања приоритетних задатака управљања елементима мреже;
- наставак рада на идентификацији елемената еколошке мреже на катастарским подлогама;
- очување делова еколошке мреже благовременим резервисањем простора у просторно-планским документима;
- континуирано уношење нових и ажурирање постојећих података у иИС Завода;
- одређивање и имплементација приоритетних задатака управљања елементима мреже;
- корекције граница, где је то неопходно, већ издвојених станишта (полигона), приказаних на катастарским подлогама.

Посебну пажњу треба посветити наставку сарадње са Министарством на активностима везаним за могуће измене Уредбе о еколошкој мрежи и израду Уредбе о оцени прихватљивости. Новом Уредбом о еколошкој мрежи требали би се између осталог обухватити издвојени полигонали са стаништима строго заштићених и заштићених дивљих врста у АПВ, уз прецизно одређивање граница на катастарским подлогама и разраду програма управљања.

Мрежа издвојених полигона/станишта строго заштићених и заштићених дивљих врста

У претходном програмском периоду, на територији АПВ идентификовано је и дефинисано у иИС Завода преко 700 различитих полигона са стаништима строго заштићених и заштићених дивљих врста, који су у појединим периодима захватили и до 7% територије АПВ. Током времена, услед издвајања нових полигона, али и укидања ранијих због њиховог интегрисања у нове студије заштите подручја, њихов број и површина су стално варирали.

Крајем 2021. године на подручју АПВ налазило се укупно 644 издвојених полигона са стаништима значајних дивљих врста, који захватају површину од 114.947,04 ha (5,34% АПВ), обрађених у оквиру иИС Завода. Просечна површина полигона је 180 ha. Та издвојена мрежа полигона са значајним стаништима за дивље врсте у АПВ, може се сматрати значајном допуном еколошке мреже успостављене Уредбом, па само интегрално примењено може обезбедити успешну заштиту природе и биодиверзитета.

У новом планском периоду наставиће се раније започети рад на очувању постојећих и идентификацији и валоризацији нових полигона са стаништима строго заштићених и заштићених дивљих врста на простору АПВ и унапређивање електронске базе података коју води овај Завод у оквиру иИС. То обухвата следеће активности:

- теренски рад за проверу стања полигона издвојених на основу података старијих од пет година;
- наставак сакупљања података о биодиверзитету и угрожавајућим факторима, ради одређивања приоритетних задатака управљања;
- дефинисање граница на катастарским подлогама и корекције где је потребно;
- очување благовременим резервисањем простора у просторно-планским документима;
- континуирано ажурирање постојећих података у иИС Завода;
- уношење нових података у иИС Завода.

Завод ће континуирано ажурирати податке везане за еколошку мрежу и издвојене полигоне, у складу са израдом просторно-планских докумената на нивоу локалних самоуправа (општина и градова), у сарадњи са ЈП „Завод за урбанизам Војводине“.

Посебно важан посао везан за већ издвојене полигоне са стаништима строго заштићених и заштићених дивљих врста тиче се ревизије њихових спољних граница у случајевима када су те границе претходно недовољно квалитетно дефинисане у смислу изостављања важних природних делова тих станишта или непотребног укључивања изразито урбаних, индустријских, инфраструктурних и потпуно нарушених делова тих локалитета. Ти послови ће се одвијати континуирано, а приоритет ће имати полигони са стаништима у оним локалним самоуправама у којима ће се у планском периоду издавати услови заштите природе за израду нове просторно-планске документације.

Рад на успостављању свеобухватне еколошке мреже у АПВ, као дела будуће еколошке мреже РС, наставиће се издвајањем еколошки значајних подручја и станишта (полигона) строго заштићених и заштићених врста и локалних еколошких коридора и идентификацијом већ познатих елемената на катастарским подлогама. Допуњавање базе података у ИИС Завода вршиће се пре свега путем теренског рада.

Одређен број полигона у оквиру планираних студија заштите за израду у планском периоду (проглашење заштите актом или покретање поступка заштите), као и због других разлога (промена намене земљишта...) биће инкорпориран у нова подручја планирана за заштиту.

У циљу интеграције идентификованих полигона који нису обухваћени Уредбом о еколошкој мрежи, неопходно је реализовати у надлежном министарству иницијативу за измену постојеће Уредбе.

Интеграција еколошки значајних станишта/подручја у регионални развој

Завод ће наставити да реализује послове везане за интеграцију елемената еколошке мреже и издвојених полигона значајних станишта дивљих врста у регионални развој. Прошириће се сарадња са сектором пољопривреде и корисницима државног пољопривредног земљишта, приватним власницима земљишта, као и са секторима водопривреде и шумарства. На подручјима у оквиру еколошке мреже која служе очувању панонских степа и слатина, посебна пажња ће се посветити очувању угрожених станишта строго заштићених и заштићених врста. Развијаће се сарадња са надлежним субјектима на реализацији програма еколошке едукације, рекреације и туризма, као и програма који се ослањају на природне, културне и духовне вредности.

На подручју АПВ, у складу са смерницама Просторног плана Републике Србије и Регионалног просторног плана АПВ, предвиђени су заштитни појасеви за спречавања еолске и флувијалне ерозије. Заштитни појасеви сложене структуре (са одређеним процентом травнате и жбунасте вегетације) представљају станишта за врсте аграрних предела, а на одређеним локацијама могу да имају улогу и ловне ремизе. Усмерено уређење предела у правцу побољшања квалитета станишта и ловишта у складу је са међународним стандардима заштите природе. Уз модификације структуре ови појасеви могу да имају и улогу еколошких коридора. Уређени заштитни појасеви и заштитне зоне могу да допринесу и развоју туризма као привредне делатности и да задовоље потребе локалног становништва као простори предвиђени за рекреацију, едукацију и туризам.

Заједнички интереси водопривреде, пољопривреде и шумарства са сектором заштите природе остварују се приликом заштите хидролошких целина, унапређивања еколошких коридора, мултифункционалног уређења тампон-појасева и ревитализације влажних станишта, приликом стварања мултифункционалних ретензија за заштиту од поплава. Мелиоративна мрежа ствара основу еколошке мреже пољопривредног предела, повезујући већину слатинских и ливадских станишта. Имајући у виду да квалитет воде и стање приобаља одређује и функционалност еколошког коридора, унапређење стања каналске мреже треба да буде приоритет за сарадњу између сектора водопривреде и заштите природе.

Са сектором енергетике, рударства и инфраструктуре, посебна пажња биће посвећена развоју постројења за обновљиве изворе енергије и мреже саобраћајница, на начин да то на најмањи могући начин утиче на инегралност простора и очување и функционисање елемената еколошке мреже и издвојених полигона са стаништима значајних дивљих врста.

У основи плана су следеће активности:

- заштита и одрживо коришћење подручја еколошке мреже у АПВ – одређивање капацитета са посебним акцентом на развој туризма;
- успостављање и унапређивање еколошке мреже на подручјима значајним за заштиту водних ресурса и земљишта;
- јачање екосистемских услуга на локалном нивоу и смањење негативних утицаја климатских промена;
- усклађивање потреба заштите природе са другим секторским политикама, посебно у области енергетике и инфраструктуре.

Стручни надзор у еколошки значајним подручјима и издвојеним полигонима са стаништима строго заштићених и заштићених дивљих врста

Имајући у виду улогу издвојених значајних еколошких подручја и коридора у очувању биолошке разноврсности на покрајинском и ширем нивоу, као и издвојених полигона са стаништима значајним за строго заштићене и заштићене дивље врсте, веома је важно планирати и реализовати редовно праћење стања тих подручја која чине део интегралне мреже од значаја за заштиту природе у АПВ.

Приликом планирања броја стручних надзора и њиховог распоређивања током појединих година, у обзир треба узети њихов просторни распоред и површину, као и чињеницу да та подручја немају своје формалне управљаче и програме управљања, већ да о њима бригу пре свега води Завод.

Теренски обилазак се може организовати циљано или успутно, у склопу неког другог теренског изласка, уколико се подручје налази у близини и уколико нема велику површину. Након обиласка подручја еколошке мреже потребно је у ИИС Завода унети све релевантне прикупљене податке, као и информације везане за антропогене утицаје и природне процесе, уз давање предлога мера за заштиту и унапређење природних вредности.

Посете постојећим подручјима еколошке мреже и мреже полигона треба да послуже и корекцији њихових граница уколико се за то укаже потреба, у односи на природне вредности, антропогене утицаје и катастарске границе.

У планском периоду је потребно радити на комплетирању базе података о полигонима са стаништима строго заштићених и заштићених дивљих врста, кроз идентификацију, предалагање и увршћивање нових подручја, од значаја за биолошку разноврсност у АПВ.

БИОМОНИТОРИНГ

Теме везане за дугорочно праћење стања и промена популација строго заштићених и заштићених врста (популација, дистрибуција, фенологија, екологија, угроженост) и њихових станишта, представљају вишегодишње активности, како би се на прави начин сагледали правци промена и интензитет, нарочито везано за промене величина популације и дистрибуције у времену и простору. Из тог разлога, током израде Плана за заштиту природних добара, у највећој мери се бирају врсте и станишта, које су биле предмет праћења стања (мониторинга) и претходне деценије, с тим да су укључене и нове врсте и станишта у складу са савременом категоријом угрожености, актуелним антропогеним утицајима, природним процесима, укључујучи и процене утицаја климатских промена.

Како је успостављање еколошке мреже NATURA 2000 у складу са критеријума ЕУ један од најактуелнијих задатака заштите природе у Србији, активности мониторинга треба да допринесу њиховој реализацији, посебно кроз обједињавање података о дистрибуцији и величини популација циљних врста.

Теме из области мониторинга у функцији очувања специјског диверзитета у највећој мери ће се односити на заштиту и праћење стања најугроженијих врста дивље флоре и фауне, њихових популација и станишта. У оквиру тога, приоритетне теме биомониторинга у планском периоду биће:

- ✓ Слатинска паламида (*Cirsium brachycephalum*)
- ✓ Банатски божур (*Paeonia officinalis* subsp. *banatica*)
- ✓ Јесењи зумбул (*Scilla autumnalis*)
- ✓ Кукурјак (*Erantia hyemalis*)
- ✓ Гомољаста гостанка (*Phlomis tuberosa*)
- ✓ Пешчарски мразовац (*Colchicum arenaria*)
- ✓ Пешчарска перуника (*Iris arenaria*)
- ✓ Орхидеје (фам. *Orchidaceae*)
- ✓ Панонски скакавац (*Acrida ungarica*)
- ✓ Црнка (*Umbra krameri*)
- ✓ Балонов балавац (*Gymnocephalus baloni*)
- ✓ Вијуни (фам. *Cobitidae*)
- ✓ Барски караш (*Carassius carassius*)
- ✓ Репати водоземци (*Caudata*)
- ✓ Барска корњача (*Emys orbicularis*)
- ✓ Велика дропља (*Otis tarda*)
- ✓ Степски соко (*Falco cherrug*)
- ✓ Крсташ (*Aquila heliaca*)
- ✓ Орао кликташ (*Clanga pomarina*)
- ✓ Обична траварка (*Saxicola rubetra*)
- ✓ Беловрата мухарица (*Ficedula albicollis*)
- ✓ Зимски цензус птица водених станишта (IWC)
- ✓ Зимски цензус птица грабљивица
- ✓ Колоније чапљи и вранаца
- ✓ Текуница (*Spermophilus citellus*)
- ✓ Бидоверзитет влажних станишта СРП „Обедска бара“
- ✓ Биодиверзитет шумских станишта Војводине
- ✓ Бидиверзитет остатака станишта Панонске шумо-степе

Свака од наведених тема захтева посебне методе праћења стања и промена (мониторинг) у складу са особеностима врсте и станишта, као и природних и антропогених утицаја на њих.

Посебан значај реализације појединих тема из области биомониторинга је та што се кроз њихову реализацију могу вредновати резултати/ефекти предузетих активних мера заштите врста и станишта, на основу чега ће се предлагати корекције тих активности или покретање нових. Резултати мониторинга такође могу указати на ургентност покретања одговарајућих активних мера заштите и управљања стаништима и врстама.

Остављена је могућност да се накнадно током реализације Плана, годишњим плановима укључе још неке нове теме у области биомониторинга, као и да се неке постојеће затворе током трајања периода, што ће зависити од стручних и финансијских капацитета Завода и потреба/ургентности за реализацијом таквих тема.

Теренски рад у оквиру реализације тема биомониторинга, обављаће се у складу са стручним и материјалним капацитетима Завода.

ЗАШТИТА ПРЕДЕОНИХ ВРЕДНОСТИ

Предео је одређена територија чији карактер представља специфичан спој природних и створених вредности карактеристичних за дати регион (Извор: Закон о заштити природе). Према Европској конвенцији о пределу (European Landscape Convention, Council of Europe, 2000) предео је дефинисан као зона или област каквом је види локално становништво и посетиоци, чија визуелна обележја и карактер представљају производ деловања природних и/или културних (односно, људских) фактора. Ова дефиниција је одраз идеје да се предели мењају у времену и под утицајем природних сила и људских бића.

С обзиром на недостатак података о значајним и карактеристичним обележјима предела, заштита предела се остварује на два начина: формирањем заштићених подручја или заштитом одређених (визуелних, структуралних) карактеристика предела. У складу са постојећим прописима, предео изузетних одлика је заштићено подручје препознатљивог изгледа са значајним природним, биолошко-еколошким, естетским и културно-историјским вредностима, које се током времена развијало као резултат интеракције природе, природних потенцијала подручја и традиционалног начина живота локалног становништва. Издвојен је и културни предео изузетних одлика, чиме су културно-историјске вредности посебно вредноване и истакнуте са аспекта заштите природе.

Идентификација предела кроз дефинисање предеоних типова представља законом дефинисан основ за заштиту, управљање и планирање предела. Вредновање и заштита предеоних вредности спроводи се кроз обједињавање свих природних, културних и створених вредности у оквиру заштићених подручја.

Завод планира сарадњу у области предела и предеоног диверзитета са надлежним институцијама из области културног наслеђа и другим институцијама које нису потписнице Конвенције, а које имају обавезу имплементације и спровођења мера политике предела.

Активности у области предеоне политике заводи ће спроводити првенствено у складу са обавезама које проистичу из Програма заштите природе Републике Србије за период од 2021. до 2023. године и стратешким приоритетима који су дефинисани кроз Нацрт просторног плана Републике Србије (2021–2035). Предметним Програмом планирана је *Идентификација, вредновање и заштита различитих типова предела на територији Републике Србије*, и то кроз следеће активности:

- израду националне базе просторних података предела (о предеоним вредностима);
- унапређење и/или ревизију законодавног оквира за типологију предела;
- успостављање методологије за идентификацију карактера и оцену предела (процену стања предела) на територији Републике Србије.

УСЛОВИ, МИШЉЕЊА И ПЛАНСКА ДОКУМЕНТАЦИЈА

Израда Решења о условима заштите природе и мишљења сходно чл. 8. и 9. Закона о заштити природе представља континуиран посао, који у знатном обиму ангажује сва одељења Завода. С тим у вези, у зависности од планираних активности правних и физичких лица, предузећа, општина, републичких институција и других, за реализацију различитих активности у простору (израда планске документације и урбанистичко-техничке документације, основа и програма, пројеката, локацијских услова, студија о процени утицаја, стратешке процене утицаја и др.)

немогуће је прецизно предвидети обим ангажовања сарадника и свих служби по предметном послу.

Важно је напоменути да се од 01.01.2022. године примењује измена чл. 9. Закона о заштити природе, која се односи на ингеренције доношења Акта о заштити - Решења и израду *стручне основе*. Изменом је дефинисано да Решење о условима заштите природе, за националне паркове и заштићена подручја I и II категорије које проглашава Влада, сада издаје министарство надлежно за послове заштите животне средине, а на основу стручне основе коју израђује Завод са роком од 15 дана.

Процент захтева који се односе на израду планских докумената, потом на изградњу стамбених/викенд објеката, као и енергетских објеката из обновљивих извора (мини hidroелектране, ветрогенератори/ветропаркови, соларни панели и др.) и захтева у вези са експлоатацијом минералних сировина и коришћењем подземних вода и водног земљишта, је висок.

Завод ће и даље бити укључен у израду мишљења у вези са доношењем планова, посебно Просторних планова подручја посебне намене за заштићена природна добра, различитих рудоносних басена, сливова хидроелектрана и акумулација, инфраструктурних коридора и сл.) и Регионалних просторних планова за управне округе, стратешких процена утицаја на животну средину и студија процене утицаја на животну средину.

Истовремено, наставиће се и рад на документима који су започети претходних година, као што су активности у поступку придруживања Европској унији (Група 27, Животна средина), активности дефинисане Акционим планом Националне стратегије одрживог развоја Републике Србије, учешће у верификацији секторских стратегија развоја, мастер планова, законске и подзаконске регулативе у оквиру радних група о комисија.

У планском периоду једна од основних активности Покрајинског завода биће издавање решења о условима заштите природе и стручних основа за изградњу објеката, реализацију активности у простору, израду планске документације, основа и програма, односно мишљења на просторне и урбанистичке планове, шумске и друге основе и програме, студије о процени утицаја, стратешке процене утицаја, итд. Завод ће учествовати у изради и верификацији секторских стратегија развоја, законске и подзаконске регулативе.

Издавање услова и мишљења

Завод ће на основу чл. 8. и 9. Закона издавати решења о условима заштите природе у поступку израде планова, основа, програма, пројеката, радова и активности, везаних за планирање, уређење и коришћење простора, природних ресурса, заштићених подручја (изузев за заштићена подручја I и II категорије за које ће издавати стручне основе), еколошке мреже, што се спроводи на основу просторних и урбанистичких планова, планске и пројектне документације, основа и програма управљања и коришћења природних ресурса и добара у рударству, енергетици, саобраћају, водопривреди, пољопривреди, шумарству, ловству, рибарству, туризму и другим делатностима од утицаја на природу. Завод ће издавати и мишљења о испуњености услова заштите природе на шумске, ловне и друге основе и програме, студије о процени утицаја, стратешке процене утицаја, увоз и трговину заштићеним врстама у Србији и са CITES конвенције, заштићених врста које се користе у комерцијалне сврхе и сл.

Изменом Закона о заштити природе, Завод је од 2022. године почео са издавањем стручне основе која ће бити саставни део акта о условима заштите природе за заштићена подручја I и II категорије проглашена од стране Министарства и надлежног органа аутономне покрајине Војводине за послове заштите животне средине.

Стручна основа ће садржати нарочито:

- податке о природним вредностима, посебно биљног и животињског света, објеката геонаслеђа и предела у границама просторног обухвата и просторном окружењу;
- податке о заштићеним природним добрима, укључујући евидентирана природна добра и у поступку заштите;
- податке о еколошки значајном подручју;
- податке о установљеним режимима и мерама заштите и коришћења природних вредности и добара и еколошки значајних подручја;
- услове, односно забране и ограничења под којима се планирани радови и активности могу реализовати, као и потребу оцене прихватљивости;
- биолошке, техничке и технолошке мере заштите природе које треба применити;
- мере ублажавања и/или спречавања значајних утицаја на еколошки значајно подручје у складу са условима прихватљивости: планова, основа, програма, пројеката, радова и др. активности;
- мере праћења утицаја спровођења плана или програма на еколошки значајно подручје у складу са условима прихватљивости: планова, основа, програма, пројеката, радова и др. активности;
- компензацијске мере и друге мере надокнаде, укључујући и новчану.

За потребе издавања услова, мишљења и стручних основа у Заводу, користиће се нове верзије ArcGis, AutoCad и осталих софтвера који омогућују ефикасну размену геореференцираних просторних података са подносиоцима захтева и обрађивачима планске документације.

Завод ће издавати решења о условима заштите природе и стручне основе за израду просторно-планске и урбанистичке документације, као и давање мишљења на просторне и урбанистичке планове. Кроз рад на просторно-планским документима, вршиће се интегрисање сектора заштите природе на нивоу локалних самоуправа (општина и градова), посебно мреже заштићених подручја, еколошке мреже и мреже полигона издвојених станишта строго заштићених и заштићених врста.

Обједињена процедура

У поступку издавања Решења о условима заштите природе Завод, као ималац јавних овлашћења, учествује у поступку обједињене процедуре кроз информациони систем СЕОР АРР (<https://ceop.apr.gov.rs/eregistrationportal/public/home>) у складу са чланом 86 Закона о планирању и изградњи („Сл. гласник РС“, бр. 72/2009, 81/2009, 64/2010 - Одлука УС РС, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - Одлука УС РС, 50/2013 - Одлука УС РС, 98/2013 - Одлука УС РС, 132/2014, 145/2014 и 83/2018, 312/2019, 37/2019 - други закон, 9/2020 и 52/2021), Правилником о поступку спровођења обједињене процедуре електронским путем („Сл. гласник РС“, бр. 68/2019) и Уредбом о локацијским условима („Сл. гласник РС“, бр. 115/2020), а на основу чланова 9, 57. и 102. став 1. тачка 10. Закона о заштити природе и члана 141. Закона о општем управном поступку („Сл. гласник РС“, бр. 18/2016 и 95/2018 – аутентично тумачење).

Сва акта која доносе надлежни орган (Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре или јединица локалне самоуправе) и имаоци јавних овлашћења у обједињеној процедури, као и документа које подносилац захтева, надлежни орган и имаоци јавних овлашћења достављају у обједињеној процедури, укључујући и техничку документацију, достављају се у форми електронског документа у dwg, dwf или pdf формату (чл. 3. Правилника о поступку спровођења обједињене процедуре електронским путем).

Завод је дужан да у року од 15 дана од дана пријема захтева за издавање услова за пројектовање и прикључење достави надлежном органу услове, изузев ако се ради о објектима из члана 133. Закона, када је тај рок 30 дана од дана пријема захтева (чл. 29. Уредбе о локацијским условима).

Овај сегмент рада је посебно издвојен због процедура и рокова који су наметнути другим законом, а за чије пропуштање се може поднети пријава за привредни преступ из члана 204. Закона о планирању и изградњи (чл. 29. Уредбе).

Током издавања услова заштите природе обрађују се и кроз информациони систем APR СЕОР достављају подносиоцима у поступку обједињене процедуре предмети у којима је Завод поступао у складу са чланом 11. Правилника о поступку спровођења обједињене процедуре електронским путем („Сл. гласник РС”, бр. 68/2019), члана 86 Закона о планирању и изградњи („Сл. гласник РС”, бр. 72/2009, 81/2009 - испр., 64/2010 - одлука УС, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - одлука УС, 50/2013 - одлука УС, 98/2013 - одлука УС, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - др. закон, 9/2020 и 52/2021), члановима 15. и 29. Уредбе о локацијским условима („Сл. гласник РС”, бр. 115/2020), на основу чланова 9. 57. и 102. став 1. тачка 10. Закона о заштити природе („Сл. гласник РС”, бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010 - испр., 14/2016, 95/2018, 71/2021) и члана 136. Закона о општем управном поступку („Сл. гласник РС”, бр. 18/2016 и 95/2018-аутентично тумачење), а сагласно захтевима важећих правних аката о заштити природних добара и еколошке мреже.

КАРТОГРАФИЈА И ИНФОРМАЦИОНИ СИСТЕМ

Област рада картографије представља техничку подршку целокупном стручном раду Завода. Послови одсека картографије обухватају следеће активности: израду карата за потребе услова заштите природе, стручних основа и мишљења, затим израду карата за потребе теренских истраживања и израде студија заштите, векторизацију и дигитализацију старих података, израду годишњих извештаја за потребе извештавања Агенцији за заштиту животне средине и Европске агенције за заштиту животне средине, ажурирање карата еколошке мреже (IPA, IBA, PVA, EMERALD подручја), као и испуњавање обавеза и извештавања у складу са EU INSPIRE Директивом и NIGP (Националном инфраструктуром геопросторних података).

Завод има обавезу да одржава следеће просторне податке: заштићена подручја, еколошка мрежа, распрострањеност врста и станишних типова.

Завод води регистар заштићених природних добара за територију Републике Србије и информациони систем о заштити природе (база података о заштићеним природним добрима, стаништима, заштићеним врстама, подручјима еколошке мреже). У том смислу, послови на ажурирању и допуни података у оквиру информационог система представљају перманентан задатак.

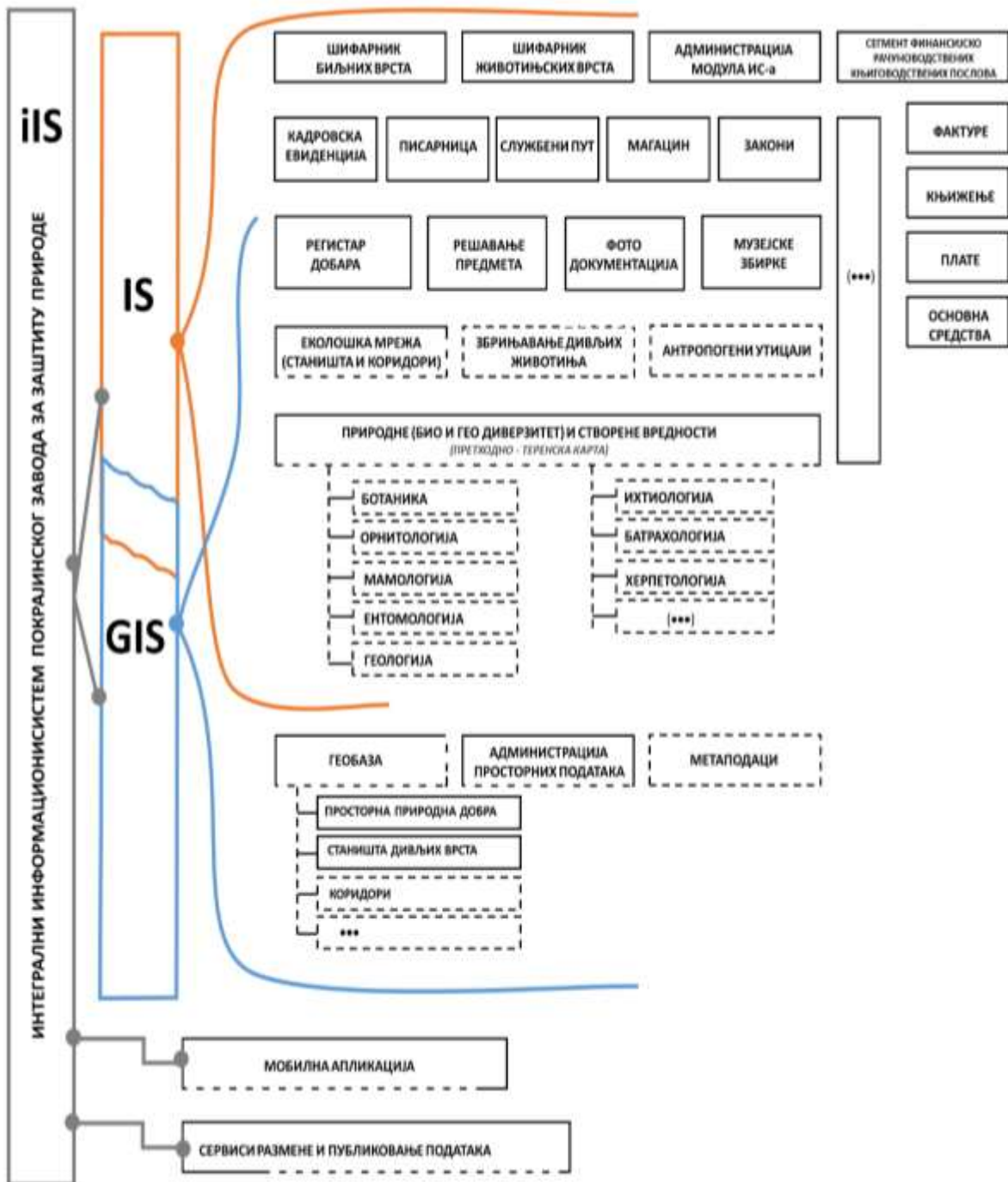
ИНТЕГРАЛНИ ИНФОРМАЦИОНИ СИСТЕМ (ИИС) ПОКРАЈИНСКОГ ЗАВОДА ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ

Интегрални информациони систем је креиран у складу специфичном делатношћу Покрајинског завода за заштиту природе – он је инструмент који помаже при сагледавању стања природе у Војводини. Обухвата рачунарску опрему, комуникациону инфраструктуру, наменски креиране апликације/модуле и рутине, базе и податке. Осим ових, битне компоненте које утичу на квалитет иИС-а су: инволвираност запослених у коришћењу и развоју пословног окружења, визија и подршка за реализацију и развој, тј. свеукупни капацитет за продукцију и изградњу иИС.

Концепт пословног система Завода је интегрални Информациони систем (иИС). Анализом је утврђено да су пословни процеси Завода већински везани за алфанумеричке податке, али да је битна просторна одредница, нарочито за стручни део послова у заштити природе, те је изграђен Информациони систем са ГИС подсистемом.

Архитектура иИС је клијент-сервер оријентисан. Базе алфанумеричких (SQL сервер) и просторних података (ESRI ArcGIS сервер) су централизоване уз примену више различитих техника за управљање безбедношћу података. SQL сервер релациона база података се тренутно састоји од 507 табела (4818 поља), не рачунајући view-ове, процедуре, функције, тригере... Продукција просторних података управо излази из тестне фазе.

Легенда:



Модуо/апликација/рутина/сервис:

- у пуној продукцији
- делимично у продукцији – неопходно проширење функционалности
- планирано

иИС је модулрног типа и процесно оријентисан. Модуо („апликација“) обухвата средно специфичне пословне процесе. креирани тако да је омогућено проширење функционалности унутар сета процеса које аутоматизују (дигитализују). Оваква архитектура систем чини флексибилнијим на измене и одржавање система и смањује оптерећење клијентских рачунара. иИС је вишекориснички и вишеслојан: Сваки корисник иИС има личне креденцијале за приступ, приступ подскупу модула је у директној зависности од радних процеса које корисник обавља и то са различитим правима приступа (модификација, преглед, администрација, ...).

Модулима се систематизују, приказују и креирају извештаји над: алфанумеричким подацима, датотекама (нпр. пример фотографије), просторним подацима.

Дељење ресурса је организовано на нивоу података (креирани податак користити више процеса), опреме, електронске комуникације, међуинституционалне размене, како алфанумеричких тако и просторних података.

Примењују се савремене мере за безбедност иИС у складу са Актом о безбедности информација. Неки модули систематизују/обрађују/извештавају о алфанумеричким подацима, неки делови иИС се баве само просторним подацима, али у значајном делу ресурси су и алфанумерички и просторни подаци, што је и назначено на шеми концепта иИС-а.

Планске активности везане за интегрални Информациони систем (иИС) обухватају скуп активности над хардвером, системом на оперативном и апликативном нивоу, комуникационом инфраструктуром, модулима информационог систем (ИС) Завода и GIS подсистему, електронском комуникацијом. Условљене су, планиране и прилагођене основној делатности Завода. Оне се планирају и спроводе у циљу очувања постигнутог, и унапређења нивоа аутоматизације пословних процеса, дигитализације и систематизације података, те обраде, анализе и међуинституционалне размене.

Планиран је континуитет у активностима усмереним на редовно одржавање и унапређење: безбедности, резервних копија, дељења ресурса, администрација ресурса и корисника система, референцијалног интегритета и конзистентности база, и др. попут:

- Одржавање, управљање, оптимизација и отклањање уочених проблема у:
 - локалној рачунарској мрежи и њеног бежичног сегмента;
 - серверских капацитета Завода (AD, DNS, Data сервер, ГИС сервер, WSUS, бекар/replace систем, ...);
 - коришћења ресурса, заштита дигиталних података Завода и безбедносних протокола;
 - систему за електронску пошту.
- Реализација активности у оквиру усклађивања са законским обавезама Завода из области безбедности информација, а у складу са могућностима;
- сарадња са креаторима/добављачима специјализованог апликативног система и база (ИС и GIS подсистема Завода, рачуноводствено-књиговодствени, библиотечки) ради, одржавања и унапређења функционалности истих;
- подршка:
 - сајамским, промотивним, едукативним и другим активностима Завода;
 - запосленима у примени модула/апликација како иИС Завода, тако и специјализованог софтвера ради ефикаснијег коришћења истих.
- планирање набавке нових и унапређење постојећих ИКТ (информационо комуникационе технологије) основних средстава, на основу анализе стања и потреба а у складу са могућностима;

- замена неоперативне (дотрајале, нефункционалне) рачунарске опреме и софтвера, те неопходне радње како би постојећи ИКТ ресурси били у функционалном и оперативном стању.

Планиране су активности на проширењу обухвата аутоматизације пословних процеса побољшање функционалности:

- замена два сервера због застарелости опреме, као и серверских оперативних система којима је истекла подршка од стране произвођача;
- с обзиром да су компоненте ИИС-а повезане и међузависне и да већ у овом моменту превазилазе потенцијал локалне рачунарске мреже, неопходно ју је заменити/унапредити;
- унапређење/креирање функционалне сарадње између модула ИС и ГИС геобазе;
- проширење обухвата просторних података у ГИС бази (коридори, ...);
- модификовање постојећих база и модула, са циљем даље аутоматизације процеса и/или повећања обухвата података;
- модификовање постојеће базе и апликације „Екомрежа“ (Регистар станишта заштићених и строго заштићених дивљих врста) ради:
 - унапређења систематизације података о стаништима заштићених и строго заштићених дивљих врста;
 - проширење базе и креирања алата за систематизацију података о коридорима (подручјима значајним за еколошку мрежу);
 - стварања услова за унос, систематизацију и манипулацију подацима према потребама НАТУРА 2000.
- стварање услова (у ИТ смислу) да међуинституционална размена података, кад год је могуће, буде аутоматизована кроз сервисе рамене, како алфанумеричких тако и просторних података;
- проширење сета података обухваћених гео web сервисима Завода и других сервиса за (међуинституционалну) размену података (нпр. Геопортал АПВ, Natura2000, ГеоСрбија, ...);
- пошто Завод производи просторне податке и сходно Закону о националној инфраструктури геопросторних података (НИГП), неопходно је:
 - ажурирање просторних података у смислу прецизности, функционалне повезаности и обухвату;
 - неопходно је да Завод као одговорни субјект НИГП-а, планира активности за стварање услова и прилагођавање процеса рада законским оквирима који регулишу област НИГП-а;
 - креирање каталога метаподатака Завода;
 - анализа обавеза, потреба и могућности, као и прилагођавање ИИС и података према ИНСПИРЕ директиви.

Модификовање постојеће базе и апликације модула ИС за унос, систематизацију и анализу налаза о природним и створеним вредностима. Анализом стања и потреба, закључено је да је неопходно изменити модуо ИС „Теренска карта“. То модуо ИС који обухвата више типова апликације прилагођених темама обраде – подмодули. Нагласак над изменама је на биодиверзитету -пре свега налази врста, заједница, станишта, гнезда, ... Планирано је да овај подсистем омогући унос, систематизацију, преглед и анализу налаза/података прикупљених: теренским активностима запослених у Заводу, литературно, из бележница, од спољних сарадника, ... Како би се ово реализовало, потребно је:

- изменити архитектуру и управљачки део ИС везан за групу подмодула који се баве природним и створеним вредностим;
- изменити архитектуре подмодулима:
 - ботаника

орнитологија
мамологија
ихтиологија
батрахологија
херпетологија
ентомологија
геологија

... остале теме и области за које се укаже потребе и капацитет за изградњу.

- модификовати базе (поља) и корисничке интерфејсе - према уоченим потребама Завода;
- креирати рутине за размену и прилагођавање података према другим модулима ИС и ГИС бази;
- модификовати подмодуо за преглед (обједињавање) и анализу података;
- креирати услове за унос, систематизацију и манипулацију подацима према потребама NATURA 2000;
- за сваку од измена неопходно је предвидети фазу тестирања у којој би се отклониле грешке и нефункционалности, као и реализовала прилагођавања потребама Завода, а на основу активног учешћа запослених и сугестија креираних од стране Завода;
- неопходно је прописати Процедуру уноса налаза и њоме дефинисати улоге запослених и стандарде у процесу.

Креирање базе и апликације модула ИС за унос, систематизацију и извештавање о налазима и активностима Завода на збрињавању дивљих животиња. С обзиром да Завод активно учествује у збрињавању дивљих животиња, потребно је :

- дефинисати пројектни задатак – одредити неопходна поља за унос информација (врста, датум, место, процењено стање, поступак, координате,...) и описати процес;
- креирати базу и кориснички интерфејс - према уоченим потребама Завода;
- креирати рутине за размену и прилагођавање података према другим модулима ИС и ГИС бази;
- креирати извештаје - према уоченим потребама пословног процеса;
- омогућити преглед просторних података из ове теме и преклапање са другим просторним подацима;
- предвидети фазу тестирања у којој би се отклониле грешке и нефункционалности, као и реализовала прилагођавања потребама Завода, а на основу активног учешћа запослених и сугестија креираних од стране Завода;
- неопходно је прописати Процедуру уноса налаза и њоме дефинисати улоге запослених и стандарде у процесу.

Креирање базе и апликације модула ИС за унос, систематизацију и извештавање о антропогеним утицајима (депоније, пожари,...) Уочено је да су они један од покретача промена у екосистемима који утичу на стање екосистема и губитак биодиверзитета, те их је неопходно евидентирати/анализирати ради усмеравања активности ка одржању/повећању природних вредности. С обзиром да Завод активно учествује у евидентирању антропогених утицаја, потребно је спровести исте активности као код збрињавања дивљих животиња.

Прикупљање теренских података је неопходно осавремениити мобилном апликацијом за ове потребе. У првој фази, платформа за мобилну теренску апликацију треба да буде андроид ОС. Ослањање на постојеће шифарнике и ИС је неопходно, како би се омогућила функционална комуникација између модула ИС и мобилне апликације. Докле год не буде услова за стабилни мобилни пренос података у националном саобраћају у свим подручјима од интереса за валоризацију, предвиђен је offline рад, те пренос података у условима канцеларијског рада. Неопходно је предвидети фазу тестирања у којој би се отклониле грешке и нефункционалности, као и реализовала прилагођавања потребама Завода, а на основу активног учешћа запослених и сугестија креираних од стране Завода.

У планском периоду 2022 - 2024. године, планирано је да запослено стручно особље унесе у базе података ИИС Завода укупно око 100.000 података о биодиверзитету АПВ, односно око 10.000 података по години..

Уносиће се новоприкупљени подаци током теренског рада, као и подаци из теренских бележница сакупљени у ранијем периоду, као и литературна грађа, каталози и инвентарске књиге збирки и други релевантни извори. Приоритет при уношењу података у ИИС Завода имаће врсте од посебног националног и међународног значаја. То су врсте које су означене као строго заштићене у Србији, које су укључене у црвене књиге као угрожене врсте и које се налазе на списковима међународних конвенција, директива и других докумената. Активности, учесници и улоге у овом процесу биће дефинисани Процедуром.

У складу са могућностима ангажоваће се, повремено или стално, посебно обучене (стручне) особе које ће уносити податке у ИИС, уз координацију и верификацију од стране стручних особа из Завода.

Размена података ће се вршити и на нивоу Завода за заштиту природе Србије и Покрајинског завода у оба смера, а треба покренути иницијативу законске обавезе достављања података од стране цивилног сектора које ће се користити искључиво за издавање услова заштите природе и израду студија.



МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА

ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ СРБИЈЕ

Завод за заштиту природе Србије ће у наредном периоду бити усредсређен на промоцију наше природне баштине, њен адекватан статус и заштиту по међународним критеријумима, ширење мреже прекограничних заштићених подручја, развој пројеката везаних за биодиверзитет, унапређење сарадње са осталим стручним институцијама и јачање међународног угледа.

Завод ће наставити да ради на јачању сарадње са међународним институцијама и организацијама у области заштите природе и заштите животне средине. То подразумева и учешће на стручним састанцима, семинарима и радионицама, односно сарадњу у оквирима Конвенције о биолошкој разноврсности (CBD), Конвенције о заштити европских дивљих врста и природних станишта (Бернска конвенција), Рамсарске конвенције, CITES конвенције и Конвенције о очувању миграторних врста дивљих животиња (Бонска конвенција), као и друге активности у вези са имплементацијом ратификованих међународних уговора у области заштите природе. Истичемо и планирано усвајање листе инвазивних врста у складу са ЕУ регулативом, као активност од посебног значаја.

Као један од приоритета на међународном нивоу истиче се наставак рада на примени Директиве о стаништима и Директиве о птицама, као основа за успостављање еколошке мреже Европске уније NATURA 2000, а на основу резултата IPA 2016 пројекта „EU for Serbia - Continued support to implementation of Chapter 27 in the area of nature protection (NATURA2000)“, који је у Србији спровео EPTISA конзорцијум у периоду 2019-2021. са циљем припреме прелиминарних подручја еколошке мреже NATURA 2000 у Србији. Завод ће у наредном периоду радити на прикупљању неопходних података и припреми предлога NATURA 2000 подручја на основама које је поставио пројекат ка утврђивању коначног предлога проширења еколошке мреже Европске уније на територији наше државе након приступања ЕУ.

САРАДЊА СА ОРГАНИЗАЦИЈОМ UNESCO

Завод за заштиту природе, као стручна кућа задужена за израду међународних номинација у области заштите природе на државном нивоу, наставиће рад на номинацији, а затим и на управљању и извештавању о међународно заштићеним подручјима у оквиру UNESCO-ових програма Човек и биосфера (Man and Biosphere - MaB), Светска баштина (World Heritage - WH) и Геопаркови (Global Geoparks). У том смислу посебно истичемо наставак стручне подршке управљачу након проглашења првог геопарка у нашој земљи - Геопарка „Ђердап“, као и рад на номинацији нових геопаркова у Србији – Ђавоља варош и Стара планина. У плану је израда номинације првог прекограничног Резервата биосфере у нашој земљи – прекограничног РБ „Тара-Дрина“ са Републиком Српском (БиХ), као и номинација проширења добра светске природне баштине „Древне и нетакнуте букове шуме Карпата и других региона Европе“, као првог добра светске баштине у Републици Србији. Започињање процеса нових номинација за наведене облике међународне заштите природе обавља Министарство заштите животне средине, те Завод у наредном периоду очекује инструкције Министарства како би отпочео припрему стручних основа за сваку од њих.

Конвенција о очувању светске природне и културне баштине (World Heritage Convention)

Република Србија је 2020. године учествовала у номинацији проширења постојећег добра Светске баштине „Древне и нетакнуте букове шуме Карпата и других региона Европе“. Ова номинације била је серијска и прекогранична, а у њој је учествовало 10 држава: Италија, Француска, Швајцарска, Чешка, Пољска, Словачка, Србија, Црна Гора, Македонија и Босна и Херцеговина. Номинација је усвојена, али не у целости, односно номиноване компоненте у Србији нису уврштене на Листу светске природне баштине.

У одлуци о новом проширењу, Комитет светске баштине изнео је следећу препоруку која се односи на нашу државу: „Држава-чланица Србија треба да пружи још детаљније информације о врсти, обиму, учесталости и размери сваке сече и шумарске интервенције која се може спровести у бафер зонама номинованих компоненти у Србији и њихов потенцијални утицај на Изузетну универзалну вредност овог добра светске баштине, заједно са планом за умањење сече у целини дефинисаних бафер зона“.

У односу на ове препоруке, у наредном периоду са планира наставак рада на проглашењу првог добра Светске природне баштине у Србији, као проширења прекограничног добра Светске природне баштине „Древне и нетакнуте букове шуме Карпата и других региона Европе“. Препозната је потреба усклађивања газдовања у бафер зони око компоненти Папратски до и Равне, које се налазе у режимима II (другог) и III (трећег) степена заштите НП „Фрушка гора“, према усвојеним препорукама за управљање бафер зонама овог добра Светске баштине.

С обзиром на то да су овој номинацији за међународни статус заштите номиноване и компоненте у НП „Фрушка гора“, Завод је током читавог процеса номинације првог добра светске природне баштине за нашу земљу укључио Покрајински завод за заштиту природе. Два завода ће сарађивати током процеса усклађивања начина газдовања који се примењује у НП Фрушка гора, како би се ове одабране букове шуме могле поново номиновати за упис на Листу светске баштине.

У односу на друге потенцијалне номинације за упис на Листу светске природне баштине, планирана је ревизија тентативне листе Републике Србије. Тренутно се на овој листи налази 12 добара која се предвиђају на будуће номинације за Светску баштину. Завод за заштиту природе Србије и Републички завод за заштиту споменика културе ангажоваће се заједнички на ревизији прелиминарне листе Републике Србије за упис на UNESCO-ву Листу светске баштине.

Програм „Човек и биосфера“ (МАВ) и Резервати биосфере

- израда номинације прекограничног Резервата биосфере „Тара-Дрина“ између Републике Србије, у којој ће обухватити простор Националног парка „Тара“ и Парка природе „Шарган-Мокра Гора“, и Републике Српске (БиХ), где ће обухватити простор Националног парка „Дрина“, чијим су се проглашењем 2017. године створили услови успостављања прекограничног резервата биосфере;
- сарадња са ЈП „Србијашуме“ ради адекватног управљања Резерватом биосфере „Голија-Студеница“ и остваривања УН Циљева одрживог развоја у резервату;
- редовно извештавање ка UNESCO програму „Човек и биосфера“ о стању Резервата биосфере „Голија-Студеница“, а у сарадњи са Покрајинским заводом за заштиту природе Србије и о стању Резервата биосфере „Бачко Подунавље“ који се налази у Аутономној покрајини Војводини.

Програм „Геопаркови“

Подручје Ђердапа је јула 2020. године уписано на листу UNESCO геопаркова (Global Geoparks Network - GGN) и тиме проглашено првим геопарком у Србији.

Статус Геопарка „Ђердап“, управљање и реализација, биће предмет поновног разматрања у наредном периоду, на чему ће бити ангажован и Завод. Ово поновно разматрање се заснива на извештају о напретку, који припрема именовано управљачко тело Геопарка – ЈП „НП Ђердап“ у сарадњи са одговарајућим државним органом, који потписује оригинални почетни предлог, што се прослеђује Секретаријату за геопаркове при организацији UNESCO. Такође, мисија експерата се шаље ради утврђивања стања геопарка. Геопаркови који су чланови GGN требало би да репрезентују квалитет у свему што раде, укључујући конзервацију, туризам, едукацију, промоцију, развој. Спецификовани процеси евалуације и ревалуације помажу у достизању максималног квалитета геопарка.

У наредном периоду се планира потенцијално започињање рада на номинацији нових геопаркова у Републици Србији. На предлог Министарства заштите животне средине, а уз стручну подршку Завода за заштиту природе Србије, планирано је да се покрене поступак номинације Парка природе „Стара планина“ и Споменика природе „Ђавоља варош“ за упис у европску и светску мрежу геопаркова, као наредни геопаркови у Србији.

САРАДЊА СА СВЕТСКОМ УНИЈОМ ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ (IUCN)

Завод за заштиту природе Србије тежи остваривању активне сарадње са Регионалном канцеларијом IUCN-а за источну Европу и централну Азију (IUCN ECARO), која се налази у седишту Завода у Београду. Сарадња ће бити усмерена ка активним разменама знања и искустава и дефинисању заједничких пројеката са фокусом на унапређење управљања заштићеним подручјима, заштиту биодиверзитета и сарадњу са стручним и другим установама и организацијама које се баве заштитом природе на регионалном и међународном нивоу. Сарадња ће бити усмерена ка следећим темама:

- Управљање заштићеним подручјима - Узевши у обзир улогу Завода у систему управљања заштићеним подручјима, односно обавезе пружања стручне подршке управљачима који се са изазовима управљања најчешће суочавају без или са врло мало претходне обуке, као и улогу IUCN-а као једне од водећих светских организација које се баве заштићеним подручјима, заједнички пројекат би имао за циљ оснаживање система управљања заштићеним подручјима у Србији, и то кроз тематске радионице или семинаре за управљаче.

- Пројекат „Природна решења за западни Балкан“ (енг. Nature-based Solutions in the Western Balkans) - IUCN ECARO спроводи регионални пројекат за примену природних решења различитих комуналних проблема на територији западног Балкана, у шта је укључена и Србија. Пројекат финансира SIDA (Swedish International Development Cooperation Agency), а Завод је наведен као могући партнер који би имао улогу у развијању оквирног мониторинга и процене утицаја резултата пројекта на дивље врсте и природна станишта.

- Националне Црвене листе - Уз израду прелиминарне Црвене листе дивљих врста биљака, животиња и гљива, у последњих неколико година Завод је објавио неколико Црвених књига фауне (водоземци, гмизавци, птице и правокрылци), припремљена је Црвена књига риба, у току

је пројекат израде Црвене књиге сисара, те је у плану израда Црвених књига осталих група организама. Са своје стране, поред тога што је IUCN најистакнутија светска организација која се бави стручним припремама Црвених листа, која је и дефинисала и даље развијала методологије процене угрожености међу различитим групама организама, IUCN ECARO спроводи, односно координише и надгледа процес израде Црвених листа у појединим земљама у окружењу, а спремна је да помогне и обучи националне експерте на изради Црвених листа и Црвених књига осталих група организама.

- Радна група за биодиверзитет за југоисточну Европу (Biodiversity Task Force for South East Europe - BDTF) – Планирано је укључивање Завода у Радну групу за биодиверзитет за југоисточну Европу (BDTF), у чији је рад до сад било укључено Министарство заштите животне средине Републике Србије, а где IUCN ECARO има улогу Секретаријата.

- Зелена листа заштићених подручја (Green List of Protected and Conserved Areas) - IUCN је конципирао глобални стандард за управљање заштићеним подручјима, као и зелену листу заштићених подручја која га примењују. Завод ће размотрити могућности примене овог глобалног стандарда у Србији, а у ту сврху су планирана посебна предавања или радионице у организацији IUCN-а.

- Са IUCN WCSA учешће у регионалној мрежи за достизање циља 11 у источној Европи и централној Азији (Regional network of the Target 11 Partnership for Eastern Europe and Central Asia)

- Предвиђа се будућа сарадња у области развијања концепта „Других ефикасних мера очувања подручја (ОЕСМ)“ у сектору заштите природе у Републици Србији. Тренутно је у процесу развоја пројекат „Recognising OECMs in the countries of Central and Eastern Europe“, којим се предвиђа пилотирање концепта и даљи развој ОЕСМ концепта, методологије за утврђивање његових оквира и укључивање ових подручја у мрежу заштићених подручја и еколошки значајних подручја еколошке мреже у Србији. Сходно томе, Завод је спреман да сарађује на имплементацији пројекта, у оквиру регионалне мреже Аичи циља 11. Партнерства за источну Европу и централну Азију. С тим у вези, источна Србија би била погодно пилот подручје за примену ОЕСМ концепта у Србији, са различитим врстама потенцијалних ОЕСМ подручја која су саставни део природних и богатих предела са тек понеким мањим насељеним местима и тренутно без пространих заштићених подручја.

САРАДЊА У ОКВИРУ ЕУРОПАРК ФЕДЕРАЦИЈЕ (EUROPARC FEDERATION)

Постоји континуирана међународна сарадња са чланицама Еуропарк федерације у управљању заштићеним подручјима ради побољшања и очувања природног наслеђа, уз размену знања, искустава, најбољих пракси и развоја нових методологија. Ова сарадња подразумева учешће Завода на стручним састанцима, семинарима, курсевима и радионицама у земљи и иностранству.

САРАДЊА СА ЕВРОПСКОМ АСОЦИЈАЦИЈОМ ЗА КОНЗЕРВАЦИЈУ ГЕОЛОШКОГ НАСЛЕЂА PROGEO

Сарадња са Европском асоцијацијом за конзервацију геолошког наслеђа ProGEO се огледа кроз:

- активности на очувању и промоцији геолошког наслеђа;
- годишње састанке радне групе за Југоисточну Европу;
- састанке савета ProGEO и симпозијуме о геонаслеђу;
- учешће стручних сарадника Завода на тематским скуповима о геодиверзитету и геонаслеђу.

АКТИВНОСТИ У ОДНОСУ НА КОНВЕНЦИЈУ САВЕТА ЕВРОПЕ О ОЧУВАЊУ ЕВРОПСКЕ ДИВЉЕ ФЛОРЕ И ФАУНЕ И ПРИРОДНИХ СТАНИШТА (БЕРНСКА КОНВЕНЦИЈА)

Једна од кључних активности у наредном периоду је и обавеза Републике Србије да извештава како Европску агенцију за заштиту животне средине, тако и Савет Европе, о EMERALD еколошкој мрежи и дистрибуцији свих врста и типова станишта која се налазе на анексима Бернске конвенције. Ова активност је проистекла из Резолуције бр. 8 Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта, и у складу са задацима с радионице „Second workshop on reporting Under Resolution no. 8 (2012) of the Berne Convention”, одржане у Паризу, новембра 2018. године, а с циљем хармонизације са NATURA 2000 еколошком мрежом. С тим у вези, Завод ће учествовати у складу са својим надлежностима и овлашћењима, заједно са свим осталим релевантним институцијама у спровођењу ратификоване Бернске Конвенције и у припреми извештаја.

На основу одлуке усвојене на 41. седници Сталног комитета Бернске конвенције у периоду од 29. 11. до 3. 12. 2021. године, и покренутим IPA пројектом „Мобилизација података за EMERALD мрежу за западни Балкан као припрема за биogeографске семинаре” („Mobilization of Emerald Network databases in the Western Balkans in preparation of biogeographical seminars”), који финансира Европска комисија а реализује Савет Европе у сарадњи с Европском агенцијом за животну средину, потребно је извршити ажурирање EMERALD базе података о дистрибуцији врста и станишта у пет земаља уговорница западног Балкана са свим подацима који се односе на мрежу NATURA 2000, а које су земље прикупљале годинама уз подршку Европске комисије

и да исте доставе у оквиру базе података за EMERALD мрежу. С циљем припреме Републике Србије за биогеографске семинаре у 2022. години и представљања постигнутог напретка у имплементацији EMERALD мреже, потребно је изградити базу података о дистрибуцији врста и станишта у за потребе ревизије предлога EMERALD подручја у Србији. Завод ће у наредном периоду активно учествовати у пројектним активностима ради припреме адекватног сета података.

АКТИВНОСТИ У ОДНОСУ НА КОНВЕНЦИЈУ О МЕЂУНАРОДНО ЗНАЧАЈНИМ ВЛАЖНИМ СТАНИШТИМА (РАМСАРСКА КОНВЕНЦИЈА)

Међународно заштићена природна добра су основ за развијање међународне сарадње, размене искустава, а у циљу унапређења заштите природе. Конвенција о заштити мочварних подручја од међународног значаја, нарочито као станишта птица мочварица, познатија као Рамсарска конвенција, представља основ за спровођење активности у националним и међународним оквирима по питању заштите и мудрог управљања влажним подручјима и њиховим ресурсима.

До сада је проглашено укупно 11 међународно значајних влажних подручја у Србији на листи Рамсарске конвенције, тзв. Рамсарских подручја, која се простиру на укупној површини од 130,444 ha. Национални парк „Ђердап“ представља најновије Рамсарско подручје у нашој земљи које је проглашено децембра 2020. године.

За даљи рад Завода на влажних подручја од међународног значаја, предвиђене су и следеће активности:

- мониторинг стања међународно значајних влажних подручја у Србији и ажурирање података у информационом систему Рамсарске конвенције;
- формирање националне инвентуре влажних станишта у складу са Стратешким планом о попису и процени мочвара Рамсарске конвенције према којем су све стране позване да формирају националну инвентару мочвара у складу са Рамсарским оквиром за попис мочвара, укључујући информације о мочварама, значај, потенцијална Рамсарска налазишта, мочваре за рестаурацију, локације недовољно заступљених врста мочвара и екосистемске услуге које пружају мочваре;
- промоција влажних станишта и неопходности њиховог очувања путем организације и учешћа на семинарима и радионицама, као и путем годишњег обележавања Дана влажних станишта (2. фебруар).

АКТИВНОСТИ УСКЛАЂЕНЕ СА ЕВРОПСКОМ КОНВЕНЦИЈОМ О ПРЕДЕЛУ (EUROPEAN LANDSCAPE CONVENTION)

Завод планира да и у наредном периоду спроводи активности из области предеоне политике, које су дефинисане стратешким приоритетима Програма заштите природе Републике Србије за период од 2021. до 2023. године и Нацрта Просторног плана Републике Србије за период 2021-2035, а које се базирају, између осталог, и на принципима из Европске конвенције о пределу.

РЕГИОНАЛНО ПОВЕЗИВАЊЕ СА СТРУЧНИМ ИНСТИТУЦИЈАМА

Регионално повезивање са стручним институцијама, првенствено са заводима за заштиту природе, и потписивање Меморандума о споразумевању са институцијама у региону југоисточне Европе, које су активне у заштити природе.

САРАДЊА СА ОРГАНИЗАЦИЈАМА НА НАЦИОНАЛНОМ НИВОУ

Национална асоцијација управљача туристичких спелеолошких објеката Србије је основана 2020. године. Завод је учесник у активностима припреме и оснивања асоцијације.



ПОКРАЈИНСКИ ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ

МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА И МЕЂУНАРОДНИ ПРОЈЕКТИ

У остваривању ове области свога деловања, Завод у планском периоду планира да тежи испуњењу:

Мисије: Ефикасна заштита природе у прекограничном контексту и контексту националног коришћења међународних искустава, у складу са законодавством Републике Србије, међународним конвенцијама и правним тековинама Европске Уније.

Визије: Очувана природа, обезбеђено несметано одвијање природних процеса, спречено нестајање биљних и животињских врста и успостављен повољни ниво суживота људи и природе на подручју Војводине, те лидерска позиција у међународној сарадњи у заштити природе у АП Војводини.

Главног циља: Завод ће учествовати у формирању партнерстава и пријави пројектних предлога за међународне пројекте.

Претпоставке за реализацију пројектних активности у овом програму су људски и финансијски капацитети.

У погледу људских капацитета, Завод у оквиру Одељења за стручне послове и пројектне активности има ангажована три запосленика задужене за послове на координацији пројектних активности. Чланови ове групе биће ангажовани у планирању, елаборацији и заједно са осталим члановима пројектних тимова унутар Завода, на реализацији међународних пројеката односно пројектних активности. Уколико то буде потребно, Завод ће додатно ангажовати особе за имплементацију појединих пројеката. Други облици међународне сарадње биће имплементирани од стране сарадника у Заводу, на основу праксе у претходном програмском периоду.

У погледу финансијских капацитета, за реализацију међународне сарадње и међународних пројеката потребно је сагледати следеће аспекте:

- удео Завода у суфинансирању пројеката (обезбедити обавезни део учешћа Завода у пројектном буџету у складу са потписаним уговором у циљу реализације пројектних активности, обавезан код већине пројеката);
- механизме предфинансирања оних пројеката код којих се пројектна средства не уплаћују авансно;
- кохерентно финансијско-административно управљање међународним пројектима.

На основу искуства из претходног програмског периода, у реализацији пројектних активности, неопходна је тесна сарадња са Покрајинским секретаријатом за финансије и Покрајинским секретаријатом за урбанизам и заштиту животне средине.

ТЕМАТСКИ ОКВИР МЕЂУНАРОДНЕ САРАДЊЕ И МЕЂУНАРОДНИХ ПРОЈЕКТА

Тематска целина: врста и станиште

ЗАШТИТА ВРСТА. Елаборација и имплементација активности, на основу међународних акционих планова и искустава, те научних сазнања, које ће повећати популације циљних врста животиња и биљака на подручју Војводине те смањити могућност њиховог нестајања. Циљне

врсте биће идентификоване на основу међународних и националних Црвених листа, међународних конвенција и националне легислативе. Реинтродукција врста, траслокација и збрињавање јединки. Техничка помоћ угроженим врстама. Врсте у условима климатских промена. Специфични притисци на врсте (илегално убијање, штетни агенси, инванзивне и стране врсте, претерана експлоатација, очување шумских екосистема, проблеми који проистичу из индустријализације пољопривреде).

ЕКОЛОШКА РЕСТАУРАЦИЈА И УПРАВЉАЊЕ СТАНИШТИМА. Анализа потреба за еколошком рестаурацијом нарушених природних станишта, примена адекватних метода и техника рестаурације појединих станишта и природе блиско управљање њима.

ЗБРИЊАВАЊЕ ДИВЉИХ ЖИВОТИЊА. Побољшање метода, техника и вештина у збрињавању угрожених дивљих животиња. Изградња прихватилишта и центара за прихват, опоравак, лечење, подивљавање и пуштање у природу збринутих животиња.

АКТИВНА ЗАШТИТА ФЛОРЕ У ПРИРОДНИМ И ФРАГМЕНТИСАНИМ СТАНИШТИМА. Елаборисање метода, начина и поступака за активну заштиту флоре „in situ“. „Ex situ“ заштита флоре. Обнављање оштећене флоре. Активна заштита малобројних популација појединих врста.

Тематска целина: човек и природа

ЕКОСИСТЕМСКЕ УСЛУГЕ. Елаборација, процена вредности, јачање капацитета за идентификацију јачања свести јавности о екосистемским услугама. Прекограничне иницијативе за промоцију вредности екосистемских услуга.

ЕКОЛОШКИ КОРИДОРИ И ЕКОЛОШКА ПОВЕЗАНОСТ. Обнова еколошких коридора (копнених и водених) за потребе заштите биодиверзитета. Прекогранично повезивање еколошких коридора. Коридори у пољопривредним и другим измењеним стаништима и њихово очување. Очување предела.

НЕБИОДИВЕРЗИТЕТСКИ ПРИРОДНИ РЕСУРСИ. Заштита геонаслећа, заштита воде, земљишта, ваздуха, речних наноса.

БИОДИВЕРЗИТЕТ У УРБАНОМ ОКРУЖЕЊУ. Планирање и имплементација активности у урбаним срединама које омогућавају саживот људи и природе. Заштићена подручја и целине у урбаним срединама. Зелена инфраструктура. Људски објекти у и ван урбаних целина као станишта животиња и биљака. Проблеми очувања малих урбаних фрагмената у грађевинском окружењу.

Тематска целина: јавност и заштита природе

АКЦИОНИ ПЛАНОВИ И МОНИТОРИНГ. Елаборисање акционих планова заштите врста, станишта и природних процеса, те специфичних акционих планова који проситичу из препорука међународних конвенција. Просторно планирање и заштита природе у међународном контексту. Штета од строго заштићених врста и њено смањивање.

ПОБОЉШАЊЕ ПРЕЗЕНТАЦИОНО-ЕДУКАТИВНИХ КАПАЦИТЕТА ЗАВОДА. Обнова изложбеног простора. Побољшање оремљености и медијског деловања Завода.

КЛИМАТСКЕ ПРОМЕНЕ. Позиционирање Завода у међународној сарадњи у овој области. Заштита станишта и врста у условима климатских промена.

СТИЦАЊЕ ДОДАТНИХ ЗНАЊА. Интензивна међународна сарадња путем скупова, конференција, састанака и других облика размене искустава, податак и знања.

ЕКСТЕНЗИВНО КОРИШЋЕЊЕ ПРИРОДЕ. Стари и екстензивни облици кришћења ресурса: вегетације, камена, плодова, геолошке подлоге и седимената, појединих врста дивљих животиња, узгој домаћих животиња и др. Традиционална култура у Војводини и заштита природе.

МЕЂУНАРОДНИ ПРОЈЕКТИ И НАЈВАЖНИЈИ ИЗВОРИ ЊИХОВОГ ФИНАНСИРАЊА

Програми претприступне помоћи у оквиру прекограничне сарадње

Завод је у претходном програмском раздобљу реализовао шест пројеката који су суфинансирани из програма претприступне помоћи ЕУ. На основу искустава у делегирању пројектних идеја, остваривању партнерстава, пријављивању пројеката, њиховој реализацији, извештавању и коришћењу бенефита / производа пројеката, Завод је опредељен да и даље учествује у партнерствима која ће бити остваривана ради коришћења могућности које пружају фондови ЕУ. При томе, Завод је опредељен да сарађује са Покрајинском владом, а нарочито са покрајинским секретаријатима надлежим за заштиту животне средине, као и за међурегионалну сарадњу, у дефинисању тематских приоритета планираних пројеката, у складу са својим надлежностима и капацитетима.

Када су у питању партнери у Србији, Завод је опредељен за сарадњу са структурно погодним партнерима чије активности у ширем смислу подржавају заштиту и управљање природом, промовишући тиме принцип међусекторске сарадње и хармонизације интереса и одговарајућих кадровских и финансијских капацитета. Када су у питању прекограничне компоненте партнерстава, Завод је прекограничне partnere тражио на начин да њихове активности буду компатибилне са надлежностима и капацитетима Завода, остварујући на тај начин могућности за побољшање деловања и на подручју своје надлежности коришћењем међународних искустава у управљању природом. С тим у вези, и на подручју Србије и у иностранству, Завод у планском периоду намерава да сарађује са:

- управним органима власти на свим нивоима (у Републици Србији на државном, покрајинском, окружном, нивоу локалних самоуправа те на нивоу месних заједница);
- управљачима заштићених подручја;
- предузећима која се баве управљањем и коришћењем природних ресурса;
- образовним институцијама;
- организацијама цивилног сектора.

Завод је отворен и за остваривање партнерстава са особама и правним лицима са којима међународна сарадња није до сада била успостављена, у складу са мисијом и визијом, а имајући у виду тематске оквире међународне сарадње.

Транснационални програми

Interreg програми транснационалне сарадње трају већ 20 година и у оквиру њих се имплементирају активности у оквиру Кохезионе политике ЕУ. Ови програми зближавају европске регионе и градове који су смештени у различитим подручјима а деле исте или сличне изазове и могућности због сличности у географији, историји и култури.

Један од транснационалних програма ЕУ је Дунавски транснационални програм који је финансијски механизам за остваривање циљева Стратегије ЕУ за Дунавски регион (Дунавска стратегија). У планском периоду очекује се да ће бити усвојен финансијски пакет за период 2021 - 2027. године, те да ће, на основу претходних искустава, бити расписани позиви за финансирање почевши од 2021. или 2022. године (очекује се најмање три позива). Завод ће у зависности од стратешких циљева Дунавског транснационалног програма учествовати у већини тих позива.

Прекогранични програми

Суседски програми (IPA или INTERREG IPA програми прекограничне сарадње) намењени су побољшању сарадње у пограничним подручјима, између осталог и у контексту заштите животне средине. Подручје АПВ, односно подручја управних округа који се налазе у Војводини, су до сада била програмска подручја у четири прекогранична програма.

ПРОГРАМ ПРЕКОГРАНИЧНЕ САРАДЊЕ МАЂАРСКА-СРБИЈА. Други круг програма завршен је 2020. године, па иако о томе нема службених информација нити консултација, може се очекивати да ће инвестирање ЕУ у сарадњу пограничних подручја Мађарске и Србије бити настављено. Управни окрузи који представљају пројектно подручје у Србији су: Севернобачки, Западнобачки, Јужнобачки, Севернобанатски, Средњембанатски, Јужнобанатски и Сремски. Завод ће у зависности од стратешких циљева овог програма учествовати у сваком од позива који буду расписани.

ПРОГРАМ ПРЕКОГРАНИЧНЕ САРАДЊЕ СРБИЈА-БИХ. Други круг програма завршен је 2020. године, па иако о томе нема службених информација нити консултација, може се очекивати да ће инвестирање ЕУ у сарадњу пограничних подручја БиХ и Србије бити настављено. Управни окрузи који представљају пројектно подручје у Србији су: Сремски, Мачвански, Златиборски и Колубарски. Завод ће у зависности од стратешких циљева овог програма учествовати у сваком од позива који буду расписани. Завод ће у овом смислу остварити ближу сарадњу са покрајинским секретаријатом надлежним за међурегионалну сарадњу у смислу интензивнијег повезивања са организацијама из дела програмског подручја који се налази у Републици Српској.

ПРОГРАМ ПРЕКОГРАНИЧНЕ САРАДЊЕ ХРВАТСКА-СРБИЈА. Други круг програма завршен је 2020. године, те, иако о томе нема службених информација нити консултација, може се очекивати да ће инвестирање ЕУ у сарадњу пограничних подручја Хрватске и Србије бити настављено. Управни окрузи који представљају пројектно подручје у Србији били су: Севернобачки, Западнобачки, Јужнобачки и Сремски. Завод ће у зависности од стратешких циљева овог програма учествовати у већини позива који буду расписани.

Уколико у наредном буџетском периоду ЕУ буде креирала нове програме унутар којих Република Србија може да користи средства претприступне помоћи, Завод ће проценити могућност пријављивања предлога пројеката и унутар тих програма.

ПРОГРАМИ LIFE-NATURE

Програми LIFE-NATURE ЕУ намењени су финансирању заштите природе унутар мреже NATURA 2000. У складу са тиме, могућност остваривања партнерства отворена је и за организације из Србије, иако то у највећој мери зависи од самог предлога пројекта и подударности циљева пројекта са циљевима заштите природе унутар ЕУ. Са тим у вези, Завод је у претходном програмском периоду био партнер у једном пројекту из линије LIFE-NATURE, чији је завршетак 2023. године. Очекују се значајне могућности финансирања свих аспеката успостављања мреже NATURA 2000, као и активне заштите и мониторинга популација строго заштићених и заштићених врста унутар те мреже.

За разлику од програма претприступне помоћи, Република Србија нема са ЕУ потписан споразум о спровођењу пројеката у оквиру линије LIFE-NATURE, те са те стране ови пројекти немају институционални оквир на националном нивоу. Завод ће, ипак, у складу са циљевима међународне и пројектне сарадње, успостављањем партнерских односа са циљним организацијама из држава чланица ЕУ и тежити да у планском периоду учествује у два

партнерства у пројектима LIFE-NATURE. Циљне државе у којима ће бити тражене могућности пројектних партнерстава су:

- први приоритет: суседне државе подручју надлежности Завода: Мађарска, Румунија и Хрватска;
- други приоритет: суседне државе и земље у ближем окружењу: Бугарска, Словенија, Аустрија, Чешка, Словачка, Грчка, Италија;
- трећи приоритет: остале земље ЕУ.

ПРОГРАМИ МЕЂУРЕГИОНАЛНЕ САРАДЊЕ У КОЈИМА УЧЕСТВУЈЕ ВОЈВОДИНА

Интензивна међурегионална сарадња Покрајинске владе, посебно са регијама на подручју земаља средње Европе, отвара могућност и Заводу за успостављање и јачање могућности за остваривање партнерстава и конкурисање за пројекте из области заштите природе са регионалним организацијама које се у регијама-партнерима АПВ баве истом делатношћу као и Завод. У овом аспекту међурегионалне сарадње Завод ће блиско сарађивати са покрајинским секретаријатом непосредно надлежним за међурегионалну сарадњу.

Програми међународне развојне помоћи

Велики број земаља Европе, као и развијених земаља у свету, развио је систем међународне развојне помоћи, путем националних развојних агенција. Развојна помоћ (развојна сарадња, техничка помоћ, међународна помоћ), је финансијска помоћ која се даје владама или другим организацијама како би се подржао економски, социјални и развој у области заштите животне средине у земљама у развоју. У планском периоду очекиване су могућности развијања пројектних предлога из области заштите природе и њеног преплитања са питањима економског развоја које ће моћи да буду финансиране од стране националних агенција за међународни развој. Завод планира да у планском периоду, у зависности од понуђене међународне помоћи учествује у пријављивању на најмање два позива за подношење предлога пројеката, но више информација, па тиме и основа за детаљније планирање, није тренутно на располагању.

У протеклом планском раздобљу нарочито је била значајна и плодотворна сарадња са Немачком агенцијом за међународну помоћ (GIZ) у реализацији програма Отворени регионални фонд за Југоисточну Европу за примену споразума у области биодиверзитета, унутар кога је Завод био ангажован у смислу реализације два уговора тематски везана за елаборацију екосистемских услуга. Завод ће у наредном планском периоду наставити да сарађује са овом организацијом.

МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА

Сарадња са Светском унијом за заштиту природе (IUCN)

Завод је члан Међународне уније за заштиту природе од 2011. године, а налази се на подручју за које је територијално надлежна Канцеларија иа источну Европу и централну Азију (IUCN ECARO) са седиштем у Београду. Од бенефита које је Завод користио или још увек користи у смислу сарадње са овом организацијом најзначајнији је експертска помоћ и прилика за учешће у програмима и пројектима, и потребно је да се те могућности интензивирају. Ипак, будући да је у неким аспектима профил ове организације у смислу пријављивања за позиве за достављање

предлога пројекта такав да је IUCN експертска организација која пледира да буде у улози реализатора пројекта, у неким аспектима и код истог донатора као и Завод, партнерство са овом организацијом у планском периоду биће остварено:

- у смислу пројектних партнерстава за конкурисање за предлоге пројекта тамо где је то адекватно (најмање један заједнички пројектни предлог у планском периоду);
- у смислу стручног учешћа у процесима које води IUCN;
- у саветодавно-консултативном смислу;
- у медијском смислу;
- у индивидуално-експертском смислу (остваривање чланства у експертским групама IUCN-а од стране најмање 10 запослених експерата у Заводу).

Сарадња са Светским фондом за природу (WWF)

Активности Светског фонда за природу у Србији покрива канцеларија „WWF Adria“ у Београду, са седиштем у Загребу. Сарадња са Светским фондом за природу, пре свега на пословима номинације, промоције и заштите Резервата биосфере „Бачко Подунавље“, те учешћа појединих експерата Завода у активностима унутар појединих пројеката у овој организацији, оствариваће се и у планском периоду на истим принципима као и у претходном и са истим тематским фокусом.

Сарадња са Немачком агенцијом за сарадњу - GIZ

Завод је отпочео у претходном периоду сарадњу са Немачком агенцијом за сарадњу (GIZ), кроз њен Отворени регионални фонд за југоисточну Европу – имплементације уговора о биодиверзитету (ORF - BDU). У оквиру тог фонда, Завод учествује у реализацији два пројекта: *ESAV – процена и вредновање екосистемских услуга* и *BIMR управљање и извештавање подацима из области биодиверзитета*. Док је у потоњем Завод претежно корисник резултата, у првопоменутом активно учествује у имплементацији пројектних активности, актуелно као носилац израде Смерница за вредновање екосистема услуга (ESAV) у процесу успостављања и управљања заштићеним подручјима на западном Балкану. У наступајућем десетогодишњем периоду очекује се наставак ове сарадње, претежно кроз даљи рад на примени *Смерница*, али и кроз друге облике који ће пре свега зависити од поклапања GIZ-ових стратешких опредељења и делатности Завода.

Сарадња са организацијом EURONATUR

Дугогодишња сарадња Завода са организацијом „EURONATUR“, са седиштем у Немачкој, наставиће се и у планском периоду кроз:

- активности у оквиру мреже SAVAPARKS NETWORK;
- учешће у припреми и реализацији заједничких пројеката;
- размену искустава и информација.

Сарадња са Центром за еколошка истраживања Мађарске академије наука

Наставак сарадње на тему улоге традиционалног пашарења у очувању биолошке разноврсности Панонског региона, као и других тема из области заштите природе, кроз заједничке програмске и промотивне активности и учешће на скуповима у иностранству, као и заједничким теренским радом.

Сарадња са Републичким заводом за заштиту културно-историјског и природног наслеђа Републике Српске

У планском периоду наставиће се вишегодишња сарадња са Републичким заводом са седиштем у Бања Луци. Основа сарадње су писмене иницијативе Републичког завода за заштиту културно-историјског и природног наслеђа Републике Српске из 2018. и 2020. године, везане за стручну помоћ у истраживању и заштити фауне птица Националног парка „Козара“, у функцији успешнијег праћења стања природних вредности и планирања-предузимања одговарајућих мера очувања станишта и врста. Планирано је неколико посета том заштићеном подручју у Републици Српској, уз тесну сарадњу и организацију Републичког завода из Бања Луке, као и посета подручју Подриња, које има велики утицај на Посавину и вредна заштићена подручја у том делу АПВ. Планира се помоћ на унапређењу заштите заштићених подручја „Громижељ“ код Бијељине и „Тишина“ код Шамца. Организоваће се и учешће на годишњим скуповима управљача заштићених подручја, као и посете другим заштићеним подручјима.

СПРОВОЂЕЊЕ МЕЂУНАРОДНИХ КОНВЕНЦИЈА

Активности на спровођењу Конвенције о заштити влажних станишта (Рамсарска конвенција)

Завод ће узети активно учешће у испуњавању нових РИС докумената везаних за поједина Рамсарска подручја на територији АПВ, у сарадњи са надлежним Министарством. У фокусу ће бити подручја која су проглашена као рамсарска у другој половини 20. века (Обедска бара, Лудашко језеро и Стари Бегеј-Царска бара).

Завод ће редовно учествовати у организацији обележавања међународног дана Рамсарске конвенције, 2. фебруара, у сарадњи са бројним партнерима.

У складу са могућностима и исказаним потребама, Завод ће пружити стручну помоћ у активностима везаним за могућу припрему документације за номинацију нових Рамсарских подручја у АПВ, међу којима су приоритети: Потамишје, Карађорђево, Окањ бара, Русанда и Јегричка.

Већи део активности биће усмерен и на сталну промоцију и јачање свести јавности везано за вредности влажних подручја и неопходности њиховог очувања кроз сарадњу са бројним организацијама, институцијама и појединцима.

Активности на спровођењу Међународне конвенције о заштити европске дивље флоре и фауне и природних станишта (Бернска конвенција)

Завод је у претходном програмском периоду био ангажован од стране Министарства заштите животне средине у активностима на спречавању илегалног убијања птица, нарочито тровања, у вези са чиме су развијене бројне препоруке, стратегије, партнерства и синергије на међународном нивоу. У овом планском периоду тај рад ће бити настављен, посебно имајући у виду пажњу секретаријата Бернске конвенције усмерену на органе и организације у Србији у вези реаговања у случајевима тровања дивљих птица и стим у вези организовати серију едукативних предавања са управљачима, а и цивилним сектором.

Активности на спровођењу Конвенције о заштити миграторних врста дивљих животиња (Бонска конвенција)

Завод је у претходном програмском раздобљу био ангажован од стране Министарства заштите животне средине у активностима које се тичу приступања Меморандума о разумевању за заштиту и управљање средњеевропске популације велике дропље (*Otis tarda*), будући да је Република Србија приступила овом Меморандуму у оквиру Бонске конвенције. У планском периоду очекује се интензивирање активности унутар овог Меморандума, а у координацији са надлежним Министарством.

Активности на спровођењу Међународне конвенције о трговини заштићеним врстама (CITES конвенција)

Завод је редовно учествовао у експертским радионицама организованим у склопу спровођења CITES конвенције у претходном програмском раздобљу. Будући да је ниво активности CITES канцеларије Министарства животне средине у претходном програмском периоду био веома висок, очекује се наставак сарадње са овом канцеларијом, као у смислу поступања у случајевима спровођења CITES конвенције на националном нивоу, тако и у смислу сарадње на међународном нивоу са циљем боље опремљености, повећаног знања и адекватног реаговања у случајевима кршења конвенције (и релевантне домаће легислативе).

Међународна сарадња унутар преговарачког поглавља 27 и спровођења правних тековина Европске уније у области животне средине

Представници Завода ће узети активно учешће у радним групама на националном нивоу везаним за преговарачко поглавље 27, а пратиће и рад „Коалиције 27“ формиране од стране групе удружења грађана.

Међународна сарадња на програмима међународно значајних подручја (ИВА, ИРА, РВА)

Након издавања националне монографије о значајним подручјима за птице у Србији (2009), наставак сарадње са партнерством BirdLife International у планском периоду ићи ће у правцу примене нове (четврте) фазе мреже ИВА подручја у Србији која је озваничена од стране BirdLife

International у октобру 2020. године. У планском периоду потребно је евентуално вршити ревизију IPA и PBA подручја и унапредити њихову заштиту, мониторинг и управљање.

ПРОГРАМ UNESCO „ЧОВЕК И БИОСФЕРА“ (МАВ)

Резерват биосфере „Мура-Драва-Дунав у пет држава“

Међународно управљање Прекограничним резерватом биосфере подазумева активности органа и организација Републике Србије на достизању циљева и испуњавању активности које су зацртане у номинационом формулару Прекограничним резерватом биосфере, у сарадњи са органима и организацијама остале четири земље учеснице: Аустрије, Словеније, Мађарске и Хрватске, а у складу са програмским оквиром Унесковог програма „Човек и биосфера“.

Координациона структура наведена у Номинационом формулару се састоји из три нивоа координације: управљање на националном нивоу (односи се на управљање већ постојећим резерватима биосфере у овом случају РБ „Бачко Подунавље“), Координационо управљачко тело (стручно тело за координацију на нивоу пет земаља засновано на принципу ротације) и Надзорни одбор који ће наставити послове које је у припремној фази обављао Координациони савет.

Министарство заштите животне средине предложило је следеће чланове Надзорног одбора: Наташу Сарић (в.д. директора Покрајинског завода за заштиту природе), Марка Туцакова (стручњака за заштиту природе Покрајинског завода за заштиту природе), Сару Павков (посебног саветника министра заштитне животне средине) и Александру Дошлић (начелника одељења у Министарству заштите животне средине).

Прекогранични резерват биосфере, на основу Номинационог формулара, испуниће четири дугорочна циља:

- Заштита природе и екосистемске услуге, нарочито у смислу повећања и одржавања еколошке повезаности, са очекиваним позитивним ефектима на дугорочну заштиту кључних врста и станишта.
- Одрживи социо-економски развој, нарочито с обзиром на традиционалне очуване културне пределе, чију ревитализацију, природи блиске и екстензивне праксе коришћења земљишта и реке треба подстаћи, уз увођење стандарда одрживости у свим секторима који редукују негативни утицај на природу и унапређују квалитет станишта. У том смислу, прекогранични резерват биосфере подржаће начин живота, безбедност и добробит локалног становништва, као и одрживе економске активности, охрабрујући одрживи туризам са ниским утицајем на природу.
- Логистичка подршка и подизање капацитета, имајући у виду да Прекогранични резерват биосфере нуди одговарајуће капацитете и механизме који омогућују управљачким организацијама, осталим организацијама и људима да препознају пизата заштите природе и развоја на савремен начин. Циљ се односи на побољшање, повећање и промоције програма научних истраживања, мониторинга, едукације, и партиципације.
- Прекогранично управљање и сарадња у складу са најбољим доступним праксама, искуством и знањем заинтересованих страна, њиховим учешћем и прекограничном сарадњом.

У планском периоду активности Завода на међународном управљању биће усмерене на:

- проналажење могућности пројектног финансирања достизања наведених циљева, у сарадњи са Министарством заштите животне средине и координационом групом

стручњака, нарочито сарадњи на започетом дефинисању заједничког предлога пројекта унутар програма LIFE (започео у јесен 2021. године);

- јачању капацитета и моделитета сарадње са локалним самоуправама и представницима појединих сектора релевантих за област управљања резерватом биосфере уз усмерење на развијање предлога пројекта за конкурисање из програма претприступне помоћи Европске уније, нарочито IPA пројекта прекограничне сарадње са Мађарском и Хрватском;
- јачању капацитета представника Завода у вези са управљањем прекограничним резерватима биосфере путем похазања међународних семинара, обука и других облика едукације.

Резерват биосфере „Бачко Подунавље“

Мисија и визија: Приликом уласка на Светску листу резервата биосфере 2017. године, Завод се као координатор Резервата биосфере “Бачко Подунавље” да ће оправдати место у овој важној светској мрежи, да ћемо радити на свим функцијама унутар Резервата, са визијом да га подигнемо на виши ниво, ниво препознавања од стране међународних организација, партнера, али и појединаца, као и да ћемо уложити напоре да локалној заједници приближимо заштићена подручја унутар Резервата на одржив начин за будућу одрживу локалну економију Резервата. Поред наведеног, у обавези смо да 2027. године предамо периодични извештај о стању Резервата Међународном саветодавном комитету за резервате биосфере (IACBR) при UNESCO.

Кључна мисија Завода, као координатора Резервата, је да кроз своју основу делатност, сарадњу са управљачима заштићених подручја у Резервату, локалном заједницом, јединицама локалне самоуправе, локалне, покрајинске, републичке и међународне пројекте подигне препознатљивост и видљивост Резервата и стави његове функције и потенцијал, кроз одрживе активности, на располагање локалној заједници.

Визија за имплементацију три функције Резервата биосфере:

- заштита природних вредности, кроз заштиту биодиверзитета, ревалоризацију вредности, унапређење подручја кроз функцију заштите, развој интегралног управљања водама;
- одрживи развој кроз развијање руралног туризма, брендирање производа, повећање стандарда живота локалне заједнице, спровођење пројекта и обезбеђивање финансија за реализацију иновативних решења;
- логистичка подршка кроз едукације и радионице, промоцију, организовање мреже едукативних ценатара, прекогранично умрежавање, као и локално умрежавање сектора, стварање јединствене базе података, размену знања и искустава између сеоских средина.

Имплементација средњорочне визије за Резерват зависиће од динамике рада управљача и Координационог савета у складу са редовним делатностима Резервата. Средњорочна визија требала би да се развија у смеру доношења предлога, идеја и решења изнетих од стране чланова Координационог савета, који су сачињени од координатора, представника јединица локалних самоуправа, као и представника управљача, представника цивилног, културног и академског сектора. На основу наведених смерница координатор, Координациони савет и управљач имају јасне мере за имплементацију средњорочне визије Резервата.

Циљеви и активности у Резервату биосфере

Повећање видљивости и нивоа информисаности

Повећање видљивости Резервата један је од важних циљева функционисања Резервата, јер без добре видљивости његов потенцијал ће остати неискоришћен. Видљивост је могуће повећати на неколико начина, али ју је свакако потребно урадити како на локалном тако и на регионалном и међународном нивоу.

Повећањем видљивости Резерват ће остварити своје заслужно место у природном и у социјалном смислу. Маркетинг на друштвеним мрежама, веб страница Резервата која би била повезана са веб страницима које промовишу и обавештавају о догађајима на подручју Резервата (од природних, спортских, културних, економских, забавних) једни су од основних начина повећања видљивости. Уско је повезана узрочно-последична веза између повећања видљивости и подизања нивоа информисаности о Резервату.

Ниво информисаности могуће је подизати многобројним активностима у самом Резервату, од одржавања конференција, едукација, формирање форума, организовање разноврсних догађаја, те многим другим активностима. Важно је и значајно истицати значај овог подручја и разлоге његове препознатљивости од стране UNESCO која је овом подручју пружила поверење и указала могућност да се покаже у најбољем светлу на локалном, регионалном и међународном нивоу.

Активности:

- прикупљање садржаја о свим релевантним темама о Резервату;
- креирања веб странице и званичних страница на друштвеним мрежама инстаграм и фејсбука као и одржавање истих;
- већа присуност у органима јавног информисања (у свим јединицама локалне самоуправе које се налазе у Резервату);
- креирање логоа Резервата, кроз јавни позив заинтересованих страна са територије Резервата уз надзор Координационог савета Резервата;
- брендирање локаних производа са подручја Резервата;
- потстицај и препоруке управљачима заштићеним подручјима као и јединицама локалних самоуправа за истицање припадности Резервату кроз публикације, интернет презентације те обележавање инфраструктуре на терену;
- укључивање јавних личности у промоцију Резервата кроз функцију амбасадора Резервата.

Истицање значаја и подизање капацитета функције заштите

Резерват се заснива на функцији заштите, која обухвата очување генетских ресурса, врста, екосистема и предела; функцији развоја, која се односи на омогућавање одрживог економског и друштвеног развоја и функцију подршке, која обухвата демонстрационе пројекте, обуку и образовање из области животне средине, те истраживања која су повезана са локалним, националним и глобалним питањима заштите и одрживог развоја. Свака од поменутих функција је значајна карика која чини нераскидиви ланац одрживог функционисања Резервата. Из тог разлога је неопходно континуирано истицати и подизати капацитете све три функције Резервата у циљу постизања њиховог максималног ефекта.

Активности:

- континуирана теренска истраживања која имају за циљ праћење стања биодиверзитета, свих заштићених подручја као и потенцијалних будући подручја заштите;
- интензивнија и континуирана едукација локалног становништва о значају конзервације природе, кроз акције попут грађанске науке (посебно значајно за рибњаке), о значају одрживог развоја кроз промоцију циљева одрживог развоја и агенде 2020;
- повећавање укључености представника јединица локалних самоуправа у конкретне акције смањења угрожености врста и станишта;

- указивање на потребе креирања планова управљања посетиоцима у заштићеним подручјима на територији Резервата као и на значај додатних планова управљања врстама који би допринели побољшању услова многим врстама кроз техничке интервенције (постављање кућица за птице, слепе мишеве и глодаре);
- подизање капацитета економски значајних врста Резервата;
- имплементација пројеката и активности који се базирају на одрживом развоју, а који ће допринети локалном економском и друштвеном напретку (екотуризам, рурални туризам, наутика, јахање, спортски и рекреативни риболов, лов, спа туризам, бициклизам, култура добра);
- истраживање и мониторинг социо-економских карактеристика локалног становништва с циљем развијања социоекономске студије, културолошких карактеристика предела и шумских екосистема;
- брендирање локалних производа ради унапређења зелене економије.

Укључивање шире локалне заједнице у функционисање и управљање Координациони савет Резервата биосфере “Бачко Подунваље” је основан 24. јануара 2018. године ради укључивања заинтересованих страна у планирање и управљање Резерватом. Представља извршно тело које је одговорно за целокупно планирање и управљање Резерватом. Чланство обухвата председавајућег и 17 представника главних заинтересованих страна испред цивилног сектора, јединица локалних самоуправа Резервата, заштићених подручја у оквиру Резервата, академске заједнице, приватног сектора. Почетни задаци Координационог света су били да: а) развије дугорочну визију за Резерват која је заједнички интерес већине заинтересованих страна; б) преиспита постојећи план управљања СРП „Горње Подунавље“ у циљу додавања дела који се бави Резерватом биосфере. Према плану дефинисаном у Номинационом формулару Резервата планирано је формирање Форума заинтересованих страна у пет локалних самоуправа. Од проглашења Резервата 2017. године, формиран је један Форум заинтересованих страна општине Бачка Паланка и Парка природе “Тиквара”. Неопходно је да се у наредном периоду успоставе форуми заинтересованих страна у локалним самоуправама Оцака, Бача, Апатина и Сомбора. Представници тих локалних Форума ће бити чланови Координационог савета и на тај начин ће бити обухваћене све заинтересоване стране у Координационом савету и са сигурношћу ће моћи да се имплементирају активности које су од заједничког интереса за Резерват.

Активности:

- оснивање преосталих форума заинтересованих страна у 4 јединице локалне самоуправе;
- подизање капацитета Координационог савета;
- успостављање програмске документације са циљем квалитетнијег управљања Резерватом, кроз републичке и међународне пројекте.

Прилагођавање постојећих планова управљања заштићених подручја, зонацији и функцији Израдом средњорочног програма управљања за Резерват уочена је потреба прилагођавања постојећих планова управљања заштићених подручја, зонација и функција како би се створила снажнија и боље функционална мрежа заштићених подручја. Прилагођавање постојећих планова потребно је урадити приликом њихове ревизије (годишње, средњорочне, дугорочне) како би се остварила боља проточност информација између подручја, која би као резултат имала боље и чвршће односе у смислу поткрепљивања и конкретнијег укључивања сваког заштићеног подручја у све три функције Резервата.

Активности:

- подстицати управљаче заштићених подручја, који се налазе на територији Резервата, да допуне, прилагоде постојеће планове управљања у складу са функцијама и зонацијом и Резервата;
- равномерно прилагођавање планова свих заштићених подручја;
- организовање састанака и радионица са управљачима заштићених подручја, уз помоћ координатора заштићених подручја;
- представљање примера добре праксе из иностранства.

Неговање укључивања младих

Укључивање младих са територије Резервата допринеће размени информација, идеја, знања и добре праксе, методама које ће их мотивисати да допринесу функционисању и напретку Резервата. По узору на Форум Младих Резервата биосфере који је покренут 2017. године од стране UNESCO, циљ је да у наредним годинама имамо кохерентну и одрживу мрежу младих, друштвено ангажованих представника Резервата који ће бити амбасадори природних и културних вредности како у земљи, тако и у иностранству.

Активности:

- стварање основе и повољних услова за развој одрживих пословних идеја;
- развој програма обуке за младе у циљу унапређења вештина и запослења у Резервату;
- залагање и подстицање измене и допуне курикулума на свим нивоима образовања са циљем укључивања теметике Резервата у исте;
- подстицати могућност младих за коришћење ресурса природне лабораторија као што је Резерват (укључивање у пројекте, спровођење истраживања, умрежавање);
- организовање међународних догађаја у Резервату који би окупили младе ентузијасте из других Резервата биосфере, али и друге заинтересоване.

КУЛТУРНИ ПРЕДЕО БАЧА

Активности везане за израду номинационог досијеа Културног предела Бача биће настављене и у наредном периоду. Иако је у Министарство културе послат документ за номинацију Културног предела Бача за упис на Листу Светске баштине рад ће се наставити у циљу комплетирања овог документа који званично треба предати до краја јануара 2022. године. Након тога Завод ће наставити са учешћем у активностима Фондације за управљање културним пределом Бача, Управном одбору Фондације, научним скуповима везаним за тему културног предела Бача и у многим другим планираним активностима.



ИНФОРМИСАЊЕ ЈАВНОСТИ

ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ СРБИЈЕ

Значајан део послова заштите природе односи се на јачање свести јавности о важности заштите природе, на омогућавање јавности да се информише о стању природне баштине и активностима у заштити природе, и омогућавање учешћа и доприноса јавности унапређењу заштите природе. Посебна пажња биће посвећена представљању нових заштићених подручја и подручја у поступку заштите, односно правовременом информисању грађана и комуникацији са заинтересованим циљним јавностима о заштити природних добара. Поред тога, комуникациони циљеви односе се и на боље разумевање концепта еколошке мреже у јавности, европске еколошке мреже и улоге локалних заједница у заштити.

Промотивни програми и делатности односа с јавношћу

Начела јавног информисања и учешћа јавности у заштити природе, односно остваривање права на биолошки разноврсну и здраву животну средину, права на обавештеност, учешће у одлучивању и приступ правосуђу када је у питању заштита природе и очување природних ресурса као јавног добра, биће непосредно остварени реализацијом бројних активности информативног и промотивног карактера, и то путем директне комуникације, медија, друштвених мрежа и интернет презентација и канала.

Завод ће ове активности реализовати кроз следеће делатности:

- *Информисање јавности о раду на заштити природе, очувању биодиверзитета и геодиверзитета, и другим пословима који су у делокругу рада Завода*
Сходно Закону о заштити природе, као и другим законским нормама и усвојеним међународним правним принципима који као основно право дефинишу обавезу да јавност буде информисана, Завод ће обавештавати јавност као високостручна, одговорна и компетентна установа у заштити природе и природних ресурса као јавног интереса.
- *Укључивање јавности у поступак успостављања заштите природног добра*
Значајан сегмент процеса заштите природних добара јесте укључивање заинтересоване јавности у оквиру спровођења поступка на успостављању заштите природног добра и на јавним расправама поводом успостављања нових заштићених подручја, који Завод спроводи кроз презентације локалном становништву природних вредности и мера заштите заштићеног подручја.
- *Реализација Стратегије комуникације за Европску еколошку мрежу NATURA 2000 и Поглавље 27*
У оквиру националне стратегије комуникације за мрежу NATURA 2000, Завод ће реализовати активности у оквиру својих надлежности, а у циљу успешног укључивања свих заинтересованих страна у мрежу NATURA 2000 и испуњавања стандарда и норми за Поглавље 27 у процесу придруживања Европској Унији.

- *Примена савремених европских стандарда, нарочито принципа Архуске конвенције*
Утврђивањем адекватних форми и усмеравањем комуникације с јавношћу, Завод ће примењивати основне постулате Архуске конвенције, који подразумевају: информисање грађана о питањима која се тичу природне баштине, учествовања у поступку доношења одлука које се односе на заштиту природе и приступ правосуђу по питањима у вези са заштитом природе. С обзиром на ове међународне принципе, као и на примену Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја („Сл. гласник РС“, бр. 120/2004, 54/2007, 104/2009 и 36/2010), биће предузете активности да се ова права остварују на адекватан и ефикасан начин, односно да се информације о заштити природе од јавног значаја у потпуности учине доступним најширој јавности.
- *Промотивне кампање за заштиту природе*
Организовањем или учешћем у реализацији промотивних манифестација са различитим поводом и садржајем, Завод ће промовисати националне природне вредности, доприносиће развијању свести у области заштите природе и анимираће јавност за учешће у доношењу одлука по питањима заштите природе и природних ресурса.
Завод ће, обављањем своје промотивне делатности и обраћањем јавности путем медија, омогућити јавности да буде обавештена и укључена у процес одлучивања о заштити природе и природних ресурса.
У оквиру промотивних кампања биће реализоване и тематске емисије у форми образовних, документарних, популарних филмова и промо спотова у сарадњи са медијским и продукцијским кућама. Емисије и филмови биће емитовани преко медијских кућа и интернет канала, портала и друштвених мрежа.
- *Редовно праћење рада Завода од стране медија*
 - благовремено пружање информација из области заштите природе, које су проверене, тачне, ажурне и разумљиво презентоване;
 - у оквиру интернет презентације и друштвених мрежа Завода биће правовремено најављиване промотивне активности и догађаји у вези са заштитом природе из делокруга рада Завода;
 - активности на обучавању и образовању новинара који прате сектор заштите животне средине и природе.
- *Развијање електронског начина комуницирања*
 - развијање и успостављање електронских видова и мреже комуникације коришћењем свих могућности које пружа интернет (веб портал, друштвене мреже, ју тјуб каналии друго);
 - даља дигитализацији података Завода и њихова презентација;
 - редовно ажурирање интернет презентације Завода.
- *Успостављање сарадње, повезивање и координација у пословима заштите природе*
Планирана је размена релевантних, ажурних информација и заједничко учешће у појединим промотивним акцијама или комуникацијским пројектима са управљачима заштићених добара, представницима локалних органа управе и члановима локалне заједнице на подручју или у околини заштићеног природног добра.
- *Повезивање са међународним форумима који се баве комуникацијом*
Предвиђено је активно учешће у раду радних тела међународних организација које се баве питањима заштите природе у циљу добијања међународне подршке за делатност у заштити националних природних ресурса који су, уједно, део светске природне баштине, као и упознавање са искуствима и успешним методама других земаља.

ПОКРАЈИНСКИ ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ

Активности везане за промотивно-едукативну делатност Завода, што обухвата промоцију, едукацију, односе са јавношћу, као и рад везан за природњачку збирку и изложбу, биће у планском периоду од нарочитог значаја за остваривање стратешких циљева у заштити природе на територији АПВ. Основни стратешки задаци који предстоје, пре свега повећање површина заштићених подручја и еколошке мреже на територији Војводине и примена мера очувања у складу са европским стандардима, захтеваће подизање капацитета на јачању подршке и разумевање најшире јавности, односно подизање свести јавности о неопходности заштите националних природних вредности. Зацртане планске задатке у наредном периоду биће могуће остварити уз интензивну промотивну-едукативну делатност, правовремено и објективно информисање о пословима заштите природе и стању природних вредности, односно отворену, активну и двосмерну комуникацију са заинтересованом јавношћу.

Како би се постигао крајњи циљ у овој области – подизање нивоа свести јавности и обезбеђење подршке заинтересоване јавности за стратегију и послове заштите природе, у планирању активности у области промоције и едукације Завода полази се од основних планских задатака које је неопходно остварити. У промовисању очувања природе и рационалног коришћења природних вредности и ресурса, Завод ће радити на даљем усавршавању сопствених кадровских потенцијала и јачању сарадње са блиским стручним и научним институцијама, управљачима заштићених природних добара надлежним органима, локалним самоуправама и удружењима грађана у оквиру цивилног сектора.

Промотивна делатност

Завод ће организовати или учествовати у реализацији различитих манифестација и акција, промоција, изложби, предавања и других врста активности којима се промовишу вредности природне баштине и неопходност очувања природе.

Циљ реализације промотивних активности, информисања јавности и спровођења различитих едукативних програма Завода биће усмерен ка добијању подршке најшире јавности за активности које се предузимају у области заштите природе. У промовисању очувања природе и рационалног коришћења природних вредности и ресурса, Завод ће радити на јачању партнерске сарадње са заинтересованим странама.

Завод ће организовати јавне презентације студија заштите заштићених подручја, публикација, филмске продукције, штампаних и електронских издања, различитих манифестација укључујући и „Радни дан за природу“, едукативних активности, активности збрињавања строго заштићених и заштићених јединки дивљих животиња, као и пројеката и др. активности рада Завода који се тичу заштите биолошке разноврсности и геонаслеђа. Јавне презентације ће се организовати у просторијама Завода самостално и у локалним срединама у договору са управљачима заштићених подручја и школама.

1. Манифестације и значајни датуми:

Обележавање значајних датума из области заштите природе и животне средине

Завод ће у току планског периода 2022 – 2024. година организовати обележавање значајних датума из области заштите природе и животне средине. Обележавање тих датума Завод ће реализовати одржавањем презентација и промотивних скупова, промотивних и образовних активности, самостално, или у сарадњи са другим заинтересованим странама. Акцент ће бити дат на обележавању следећих значајних датума:

- 2. фебруар: Дан влажних подручја
- 3. март: Дан дивљих врста
- 1. април: Дан Покрајинског завода за заштиту природе
- 11. април: Дан заштите природе
- 22. април: Дан Земље
- 22. мај: Дан биодиверзитета
- 24. мај: Европски дан паркова (заштићених подручја)
- 1. јун: Дан Саве
- 5. јун: Дан заштите животне средине
- 29. јун: Дан Дунава
- 14. јул: Дан Европског Амазона (Резерват биосфере „Бачко Подунавље“)
- последњи викенд у августу: Дан заштите слепих мишева
- 18. септембар: Дан геолога
- прва недеља октобра: Дечја недеља
- 6. октобар: Дан станишта
- 18. новембар: Дан паукова

У сарадњи са Покрајинским секретаријатом за урбанизам и заштиту животне средине као и управљачима заштићених подручја, локалним самоуправама и цивилним сектором, Завод планира да организује више једнодневних манифестација под називом „Радни дан за природу“, у заштићеним природним добрима АПВ, у циљу унапређења природних вредности, ревитализације угрожених станишта и помоћи ретким врстама. Неки од еколошких датума ће бити обележени радно.

Филмска продукција Завода

Завод ће у зависности од могућности учествовати у снимању документарних кратких филмова и сличних аудио-видео форми, ради промовисања заштићених природних добара АПВ (видео спотови), радних акција за природу, рада на активној заштити природних станишта (степска, слатинска, пешчарска, барска, шумска), као и врста (орао крсташ, степски соко, велика дропља, текуница, барска корњача, гороцвет, банатски божур...), акција збрињавања строго заштићених и заштићених јединки дивљих животиња.

Сајамске манифестације

Завод ће у складу са могућностима учествовати на сајамским манифестацијама (пре свега на Новосадском сајму), које се тичу заштите природе и животне средине, у сарадњи са Покрајинским секретаријатом за урбанизам и заштиту животне средине и другим партнерима. Такође ће по потреби и могућностима узети учешће и на другим сајмовима.

Изложбе природњачких фотографија, слика, уметничких предмета и приватних збирки стена, минерала и фосила

Организоваће се више изложби природњачке фотографије, аутора из земље и иностранства, као и више уметничких изложби слика, графика или уметничких предмета аутора чије су теме и материјали из природе. Одржаваће се традиционална годишња изложба из приватних збирки „Стене, минерали, накит“, у сарадњи са члановима друштва „ГЕО-ПАН“. Такође ће се наставити традиционална сарадња са Ликовном радионицом ПУ „Радосно детињство“ из Новог Сада, Центром за ликовно васпитање деце Нови Сад.

Друге промотивне манифестације

Завод ће као и претходних година учествовати у реализацији програма традиционалних промотивних манифестација као што су Новосадско пролеће, Вршачки дани итд. Посебно треба издвојити Дечију недељу – прва недеља октобра, када се за малишане са територије АПВ и целе Србије, укључујући ПУ „Радосно детињство“ организује обилазак природњачке збирке и други пригодни садржаји из области заштите природе укључујући и пројекције еколошких филмова у просторијама Завода.

Подршка удружењима грађана

Завод ће подржавати манифестације и програме еколошких и студентских организација. Од посебног је значаја издвојити подршку Младим истраживачима Србије и Волонтерском сервису Србије при организацији међународних волонтерских радних кампова у заштићеним подручјима Војводине (нпр. вишедеценијски волонтерски радни камп на Обедској бари „Повратак Ибиса“).

Сарадња са медијима

У планском периоду стручни сарадници ће наставити да промовишу и презентују рад Завода на медијима. Планирају се наступи у различитим медијима: телевизија, радио, штампани медији, као и на интернет порталима и социјалним мрежама. Завод ће најновије вести из делокруга свога рада и заштите природе у АПВ објављивати на својој интернет страници (www.pzzp.rs) и на друштвеним мрежама: Фејсбук, Инстаграм и Твитер, као и на јутјуб каналу. Полазећи од чињенице да медији имају кључну улогу у формирању јавног мњења, односно става јавности по питању заштите животне средине и природе, Завод ће предузимати активности на развијању конструктивног, сарадничког и активног односа са медијима. Завод ће благовремено прослеђивати информације медијима непосредним учешћем у ТВ и радио емисијама и сарадњом са електронским и писаним медијима.

Завод ће правремено најављивати промотивне активности и догађаје везане за заштиту природе из свог делокруга рада на својој интернет страници. Поред тога, самостално, или у сарадњи са надлежним секретеријатима и министарством, као и другим секторским институцијама или међународним организацијама, Завод ће едуковати новинаре који прате сектор заштите природе.



ОБРАЗОВНО-ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ

ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ СРБИЈЕ

ОБРАЗОВНА ДЕЛАТНОСТ

Образовни програми, промотивне делатности и активности представљаће комплементарну делатност стручним активностима у очувању, управљању и одрживом развоју заштићених подручја, заштити биодиверзитета и геодиверзитета, успостављању еколошке мреже Републике Србије и мреже NATURA 2000 и активностима у вези са Поглављем 27 у процесу придруживања Европској унији.

Образовање и комуникација представљају средство за ширење свести јавности о значају заштите природе и јачања компетентности заинтересованих група јавности за учешће у одлучивању о питањима од значаја за заштиту природе и учешће у одрживом коришћењу природних ресурса.

Програмске активности Завода и у наредном средњорочном периоду у овој области биће засноване на програмским, стратешким и законским документима за заштиту природе и ратификованим међународним конвенцијама.

Образовни програми

Организовање и спровођење васпитно-образовних и промотивних активности засновани су на Статуту Завода, Закону о заштити природе, Акционом плану на имплементацији образовања за одрживи развој и ратификованим конвенцијама: Конвенција о заштити биодиверзитета, Конвенција о међународном промету угрожених врста дивље фауне и флоре, Конвенција о сарадњи на заштити и одрживом коришћењу реке Дунав, Конвенција о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта, Конвенција о очувању миграторних врста животиња, Конвенција о заштити и коришћењу прекограничних водотока и међународних језера, Оквирна конвенција о заштити и одрживом развоју Карпата, Директива о заштити природних станишта дивље фауне и флоре, Директива о птицама и Европска конвенција о пределу.

Садржај, организациони облици и методе реализације образовних програма засниваће се на потребама заинтересованих јавности за јачањем капацитета и компетентности у области заштите природе и животне средине и потребама праксе унапређења заштите природе. Поред конвенционалних организационих облика реализације образовних програма, као што су семинари, обуке, радионице, предавања, презентације, образовно-истраживачки кампови, стручне екскурзије, студијске посете, округли столови, трибине, конференције и слично, у наредном периоду радиће се на развијању електронских облика образовања и комуникације који подразумевају вебинаре, е-предавања и округле столове, као и конференције коришћењем платформи Skype, Zoom и Google. Такође, у сарадњи са РТС Науком развијаће се емисије у функцији медијског образовања и школског наставног програма за предшколце и основце.

У наредном периоду биће реализовани програми за:

УПРАВЉАЧЕ ЗАШТИЋЕНИХ ПРИРОДНИХ ДОБАРА - обуке и саветовања управљача заштићених подручја за извођење управљачких функција, мониторинга биодиверзитета и геодиверзитета, за укључивање локалне заједнице у управљање, израду менаџмент и пословних планова за еко туризам у заштићеном подручју, реализацију образовних програма и вођење посета и интерпретацију природног наслеђа, управљање конфликтима и интересима у коришћењу природних ресурса и преузимање управљачких функција у мрежи заштите NATURA 2000.

ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ – едукација представника локалних самоуправа на чијој територији се налазе заштићена, као и за заштиту планирана подручја, и то о спровођењу концепта заштите и интегрисања овог концепта у развојне програме и планове и пројекте општина и градова.

СТАНОВНИШТВО ЗАШТИЋЕНИХ ПРИРОДНИХ ДОБАРА – упознавање становништва са активностима у вези са статусом и режимима заштите у заштићеном подручју у оквиру њиховог животног простора (насеља и имања), највреднијим природним феноменима, моделом управљања, могућностима укључивања у одлуке везане за управљање и развој подручја, обуке за нове делатности којима се може остварити економска добит (сеоски туризам, еко туризам, производњу здраве хране, израду сувенира и производа традиционалних заната и других производа народне радности) и упознавање са активним укључивањем у акције на очувању био- и геодиверзитета (реинтродукција врста, *in situ* заштита, плантажно гајење комерцијалних врста и сл.), а тиме и спречавање могућих конфликтних ситуација које могу довести до уништења угрожених врста или објеката геонаслеђа, као и спречавање појаве пожара и других деградирајућих појава у природним добрима.

ПРОСВЕТУ (наставнике и ученике) – У оквиру формалног образовања програме за предшколске установе на тему заштите природе и угрожених врста требало би успоставити као редовне, уз израду наставних средстава и обуку васпитача за њихово самостално спровођење, и то као део рада у области еколошког васпитања деце. Развијаће се он-лајн програми о ретким и угроженим врстама и њиховом понашању у природи, и то у оквиру изложбене поставке Завода са могућношћу интерактивног укључења из више предшколских установа и преношењем снимка преко РТС-а.

У наставним плановима и програмима за основне и средње школе за тематске јединице као што су заштићена природна добра, еколошке мреже и коридори, заштита био- и геодиверзитета, одрживи развој природних добара и рационално коришћење природних ресурса, утицај климатских промена на природу и слично предвиђа се да се ове активности реализују кроз координиран интердисциплинарни рад у оквиру више наставних предмета (биологија, географија, хемија, историја...), преко он-лајн радионица са ученицима и кроз медијско образовање на даљину.

Наставиће се реализација тематских стручних програма усавршавања наставника у оквиру система акредитованих програма Министарства просвете у складу са потребама корелације наставе из различитих предмета у оквиру којих се изучава природа и заштита животне средине, и то кроз семинаре у директној и електронској комуникацији.

Планирано је постављање материјала за електронско учење о природи уз кориштење капацитета инернет презентације и друштвених мрежа Завода.

Наставиће се реализација акција заштите предела, био- и геодиверзитета организовањем радионица, образовних игрица, квизова, предавања, прилагођених теренских истраживања, обилазака природних добара и слично.

Реализоваће се и тематске посете изложби у просторијама Завода, а извршиће се и допуна и редизајн сталне изложбене поставке на тему Заштита природе. Такође ће се омогућити преко интернет презентације Завода виртуелна посета изложбеној поставци. Као и до сада, у складу са могућностима, посете изложбеној поставци ће бити стручно вођене за организоване школске и предшколске посете.

НАУЧНУ И СТРУЧНУ ЈАВНОСТ – представљање истраживања и резултата рада Завода на заштити природе Србије и размена искустава са ширим кругом научне и стручне јавности реализацијом тематских скупова, семинара, панел дискусија, округлих столова и конференција у форми директне и електронске комуникације.

ТУРИСТИЧКЕ РАДНИКЕ – обуке за реализацију туристичких аранжмана у заштићеним подручјима, који су засновани на поштовању правила очувања природе, едукацији туриста о карактеристикама био- и геодиверзитета и сарадњи са управљачима, обука водича за вођење различитих туристичких група у одређена природна добра и методе интерпретације природних феномена у заштићеном подручју, као и рад на успостављању лиценце за водича у заштићеном природном добру.

ИНСПЕКЦИЈСКЕ СЛУЖБЕ – едукација у области контроле спровођења услова заштите природе Завода, промета дивље флоре и фауне, спровођења CITES конвенције, модела заједничког стручног надзора на плантажама и фармама, као и размена искустава на спровођењу Уредбе о контроли промета дивље флоре и фауне.

ЗОО ХИГИЈЕНУ – даља обука запослених у Зоо хигијени, који се ангажују на позив грађана за интервенције поводом уклањања дивљих животиња (пре свега змија и других гмизаваца) у кућама и на приватним имањима, правилно и безбедно хватање ових животиња, правилно држање у заточеништву и поступак и начини њиховог враћања у природу.

ЛОВАЧКА И РИБОЛОВАЧКА УДРУЖЕЊА – упознавање чланова ловачких и риболовачких удружења са активностима у вези са акцијама заштите и очувања биодиверзитета како би се укључили у спровођење одређених програма заштите угрожених врста.

НЕВЛАДИНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ – реализација различитих образовних облика у директној и електронској комуникацији у циљу укључивања невладиног сектора у систем заштите природе, био- и геодиверзитета и одрживог коришћења природних ресурса, успостављања еколошке мреже и коридора и мреже NATURA 2000, како би се створили механизми заједничког и координисаног деловања.

НОВИНАРЕ – обука за извештавање и информисање јавности о питањима и актуелностима из области заштите природе кроз редовне тематске сусрете, предавања, презентације, студијске посете, радионице, округле столове и трибине, како у директној, тако и електронској комуникацији.

САКУПЉАЧЕ И ОТКУПЉИВАЧЕ ДИВЉИХ БИЉНИХ И ЖИВОТИЊСКИХ ВРСТА у циљу обуке за правилно сакупљање врста и објективно извештавање о сакупљеним количинама и подручјима на којима се врши сакупљање.

СТУДЕНТЕ – реализација тематских образовних програма за студенте Биолошког, Шумарског, Географског и Рударско-геолошког факултета и других факултета који у оквиру свог академског програма имају за циљ припрему стручњака који ће у свом професионалном ангажовању бити усмерени на заштиту природе, очување и одрживо коришћење природних ресурса. Програми се реализују кроз предавања у просторијама факултета, организоване посете

студената Заводу и стручну помоћ у реализацији студентских истраживачких кампова и студијских обилазака природних добара, а све више кроз е-предавања путем Skype, Zoom и Google платформе.

НАЈШИРУ ЈАВНОСТ – организација најразноврснијих промотивних и образовних кампања како би се јавност информисала о програмима заштите.

СТРУЧЊАКЕ ЗАВОДА ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ СРБИЈЕ – полазећи од потреба за извршавањем професионалних обавеза и планираних активности у наредном десетогодишњем периоду неопходно је перманентно усавршавање кадрова кроз различите облике образовања. Усавршавањем кадрова стиче се један од основних услова за флексибилно обављање делатности у складу са потребама заштите на националном нивоу и имплементацији ЕУ директива и програма у заштити природе, као и координисаном деловању у области заштите био- и геодиверзитета на нивоу региона.

ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ

Издавачка делатност Завода биће комплементарна реализацији постављених стратешких циљева и активности заштите природе у трогодишњем периоду од 2022. до 2024. године. У наредном десетогодишњем периоду Завод ће публиковати издања која су у функцији афирмације заштите природе, заштићених подручја и дивљих врста, као и образовно-промотивних кампања у циљу заштите природе:

- Стручни часопис „Заштита природе“
- Црвене књиге („Црвена књига фауне Србије V –Рибе“, „Црвена књига фауне Србије VI – Сисари“)
- Монографије о природним добрима («Парк природе „Голија“ «Заштићени паркови Србије»и сл.)
- Монографије о врстама („Птице манастира Хиландар и Свете Горе“, „Строго заштићене врсте дрвећа Србије“, „Биљке Пчиње“, „Птице Пчиње“, „Васкуларна флора на подручју Голине и Турјачке Галме у ПП „Стара Панина“ итд.)
- Приручници за спровођење одређених правилника, уредби или конвенција (нпр. „Приручник за плантажно гајање дивљих врста под контролом промета“, приручници за идентификацију NATURA 2000 врста, Приручник заштићене дрвенасте врсте у Србији)
- Приручници за стручно усавршавање наставника као тематски материјал за професионално усавршавање наставног кадра у области заштите природе Промотивна издања: постери, лифлети, брошуре
- Образовна издања: „Кључеви за препознавање појединих врста“, тематске пазле и слагалице, игре меморије, образовне игре и интерактивне интернет игре
- Научно документарни и популарни филмови и промо спотови на тему заштите природе
- Информатор Завода за заштиту природе Србије
- Промотивни материјали и пословна кореспонденција

ПОСЛОВИ ПРЕВОЂЕЊА И ИНОКОРЕСПОНДЕНЦИЈЕ

И у наредном периоду Завод ће обезбедити превођење на енглески језик стручних текстова за потребе издавања стручног часописа „Заштита природе“, стручних и популарних текстова за интернет презентацију и публикације Завода (монографије, постери и друго), за објављивање

радова из области заштите природе у референтним европским и светским часописима и за презентације поводом учешћа стручних сарадника Завода на међународним конференцијама, симпозијумима, семинарима, радионицама и другим догађајима стручног и промотивног карактера.

Наставиће се и са учешћем у кореспонденцији у вези са припремањем, извођењем и извештавањем у делатностима у вези са међународним иницијативама и пројектима.

МУЗЕЈСКА ПОСТАВКА

Планирано је иновирање сталне изложбене поставке са елементима који ће допринети интерактивности и анимацији посетилаца, организација повremenih тематских изложби, као и репарација постојећих препарираних експоната и сакупљање нових материјала о природној баштини Србије, а поводом одржавања и обогаћивања сталне поставке „Заштита природе у Србији“.

Такође ће бити омогућене он-лајн посета изложбеној поставци Завода и организације тематских предавања путем интернет укључивања намењеног предшколцима, ученицима и студентима у сарадњи са предшколским установама, школама и факултетима.

БИБЛИОТЕЧКА ДЕЛАТНОСТ ПОКРАЈИНСКОГ ЗАВОДА

У склопу свог рада Завод поседује библиотеку која подржава унапређење образовног, истраживачког, стручног и научног рада запослених, студената, наставника и истраживача.

У оквиру библиотеке Завода а сходно Закону о библиотечко – информацијоној делатности („Сл. гласник РС“, бр. 52/2011 и 78/2021). Завод врши прикупљање, обраду, заштиту, чување, представљање и давање на коришћење библиотечке грађе и извора, а у циљу ширења знања, слободног приступа информацијама од јавног значаја и њихове промоције из области заштите природе.

У својој библиотечко-информационој грађи и изворима Завод поседује око 4.300 различитих штампаних издања, преко 500 наслова часописа, са по више стотина издатих бројева и преко 100 медија различитих носача аудио – видео садржаја. Наведени садржаји су из области заштите природе и области непосредно везаних за заштиту природе.

У наредном периоду Завод ће наставити рад на дигитализацији и осавремењавању рада, као и повећању обима библиотечке грађе у складу са Законом.



ЕДУКАТИВНА ДЕЛАТНОСТ

ПОКРАЈИНСКИ ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ

ЕДУКАТИВНА ДЕЛАТНОСТ

Едукативно-образовне активности - програми биће реализовани у складу са постављеним стратешким циљевима Завода везаним за унапређење праксе заштите природе кроз изграђивање потребних сазнања и вештина у области заштите природе. Активностима - програмима ће бити обухваћене различите групе јавности заинтересоване за учешће у очувању и развоју природних добара. Образовни програми ће бити комплементарни са другим стручним активностима Завода и у складу са актуелностима и задацима у заштити природе и реализовани у сарадњи са релевантним институцијама и организацијама.

Завод ће наставити са својим редовним едукативним активностима и пријемом деце и осталих посетилаца на Природњачкој изложби Завода у периоду 2022-2024. година. Очекује се да ће изложбу обићи око 30.000 посетилаца годишње, деце и др. социјално осетљивих група из целе Србије и региона, али и учесника бројних саветовања, семинара, тематских изложби, пројекција филмова, предавања, презентација, које ће бити периодично одржаване у Заводу. Планира се одржавање више тематских изложби са пратећим активностима у изложбеном простору Завода. Наставиће се са стручном праксом за студенте Универзитета из Новог Сада, Београда и Крагујевца. Завод ће наставити да сарађује са више факултета, кроз држање стручних предавања и праксе студентима ПМФ Нови Сад (Департман за биологију и екологију, Департман за географију, туризмологију и хотелијерство), Правног факултета (Правна клиника за заштиту животне средине), Факултета техничких наука - смер Заштита животне средине.

ПРОГРАМИ ЗА УПРАВЉАЧЕ ЗАШТИЋЕНИХ ПОДРУЧЈА ВОЈВОДИНЕ

Посебна пажња биће посвећена примерима добре праксе и обуци у моделима управљања заштићеним подручјима. Више стручних сарадника Завода је током последњих година имало прилику да се упозна за начином заштите природе у земљама Европе. Та искуства ће бити пренета управљачима у АПВ. У циљу установљавања стручних кадрова за заштиту и управљање природним добрима, неопходно је реализовати програме обуке чувара заштићених подручја.

ПРОГРАМИ ЗА НАСТАВНО ОСОБЉЕ БИОЛОГИЈЕ И ГЕОГРАФИЈЕ

У планском периоду по посебним пројектима ће бити реализовани програми на тему заштићених подручја Војводине и заштићених, ретких и угрожених биљних и животињских врста. Програми су намењени наставном особљу из области биологије и географије и обухватаће како теоретски део тако и стручни обилазак заштићених подручја у Војводини.

ПРОГРАМИ ЗА ПРЕДСТАВНИКЕ ОПШТИНА, КОРИСНИКЕ ЗАШТИЋЕНИХ ПОДРУЧЈА И ЛОКАЛНО СТАНОВНИШТВО

У плану су кратки тематски програми за представнике локалних самоуправа у општинама у којима се налазе заштићена подручја. Теме едукације ће бити из области управљања и мудрог коришћења ресурса заштићених подручја.

ПРИРОДЊАЧКА ИЗЛОЖБА И ЗБИРКА

Приоритетан рад за период 2022-2024. година, биће модернизација сталне изложбене поставке и очување постојећих музејских збирки. У претходном периоду урађен је Пројекат ентеријера нове изложбене поставке Завода, којим се предлаже ново визуелно - технолошко обликовање изложбеног простора у складу са савременим принципима изложбено- сценског дизајна и технологија. У 2019. години у делу изложбеног простора отворен је сегмент изложбене поставке под називом „Школа на реци“, резултат реализованог пројекта соор MDD у оквиру Дунавског транснационалног програма ЕУ. У наредном планском периоду наставиће се активности на одржавању постојеће сталне изложбене поставке и експоната изложених на њој. Планиране су активности на чишћењу и освежавању експоната изложених на сталној поставци, као и на замени трајно оштећених експоната новим на диорами. Излагачка активност одвијаће се као и претходних година, у складу са могућностима. Наставиће се сарадња са другим установама, организацијама и појединцима који су у досадашњем периоду користили изложбени простор Завода.

Модернизација изискује много времена и озбиљна финансијска улагања. Како је модернизација потребна у свим сегментима и обухвата послове од креирања новог концепта излагања до примене савремених техничких решења и нових медија за презентацију и излагање, цео поступак ће тећи у више етапа.

У планском периоду Завод ће наставити рад на чувању и унапређивању природњачких збирки, које се налазе смештене у наменски изграђеним депоима. Током теренских активности вршиће се прикупљање материјала за поуну природњачких збирки, који ће на прописан начин бити обрађен и заштићен. Одређени број примерака ће бити добијен од сарадника на терену (управљачи, шумари, ловци, риболовци, представници удружења грађана, љубитељи природе). Вршиће се преглед појединих збирки ради ревизије таксономског статуса и провере тачности података о музејском примерку. Такође ће се вршити третирање просторија где су збирке одговарајућим хемијским препаратима како би се спречило оштећивање збирки, кроз поступак дезинсекције, дезинфекције и фумигације депоа, лабораторија, радионица и приземних ходника.

САРАДЊА СА ИНСТИТУЦИЈАМА, ОРГАНИЗАЦИЈАМА И АСОЦИЈАЦИЈАМА У СРБИЈИ

Завод ће у планском периоду, као и до сада, наставити сарадњу са бројним државним институцијама, пре свега са Покрајинским секретаријатом за урбанизам и заштиту животне средине и ЈП „Завод за урбанизам Војводине“, као и са Заводом за заштиту природе Србије, Министарством заштите животне средине, Министарством пољопривреде, шумарства и водопривреде, Градском управом за заштиту животне средине Града Новог Сада, као и са многобројним локалним самоуправама на територији АПВ.

Наставиће се сарадња са стручним и научним институцијама, удружењима цивилног сектора која се баве животном средином, као и другим заинтересованим субјектима.

Посебно ће се обратити пажња унапређењу сарадње са управљачима заштићених подручја на територији АПВ, нарочито онима који управљају подручјима од посебног националног и међународног интереса. Управљачима ће се помагати у реализацији активности и пројеката на очувању и унапређењу природних вредности заштићених подручја.

Осим горе поменутих, посебно се у наставку наглашава сарадња са следећим партнерима:

МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ, ШУМАРСТВА И ВОДОПРИВРЕДЕ - УПРАВА ЗА ПОЉОПРИВРЕДНО ЗЕМЉИШТЕ

У оквиру развоја међуинституционалне сарадње, а након размотрених потреба и могућности, склопљен је Споразум о сарадњи (број 04028-2049 од 07.07.2021. године) између Завода и Управе за пољопривредно земљиште. Споразум дефинише оквир који омогућује савремен начин размене података и доприноси остваривању циљева у заштити природе и од значаја за уређење, заштиту и коришћење пољопривредног земљишта у државној својини, а посебно за спровођење поступка давања у закуп и на коришћење пољопривредног земљишта у државној својини. Поштујући споразум, од Завода према Управи пружени су просторни подаци о заштићеним подручјима (заштићеним актом и у поступку заштите) и стаништима строго заштићених и заштићених дивљих врста, док су од Управе према Заводу пружени просторни подаци о издатим/за издавање и датим на коришћење пољопривредно земљиште у државној својини.

ПОКРАЈИНСКИ ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ

Покрајински завод за заштиту споменика културе координира активности везане за уписивање културног предела Бача са окружењем на UNESCO Листу Светске природне и културне баштине. Ангажовани су Покрајински секретаријат за културу, јавно информисање и односе са верским заједницама, Покрајински завод за заштиту споменика културе и Завод учествују у процесу номинације "Културни предео Бача" кроз процесе истраживања, мере заштите и популаризацију културног предела.

ПОЉОПРИВРЕДНИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У НОВОМ САДУ

На основу заједнички утврђених интереса Завода и Пољопривредног факултета Универзитета у Новом Саду - Департмана за уређење вода, наставиће се сарадња, која подразумева размену искустава на пољу научних и стручних информација и литературе, рад на пројектима везаним за заштиту и очување природних добара и природе, учешће на научним и стручним скуповима, као и друге активности од заједничког интереса.

ПРИРОДНО-МАТЕМАТИЧКИ ФАКУЛТЕТ, УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ

Покрајински завод за заштиту природе и Природно-математички факултет, Универзитета у Крагујевцу, на основу уговора од 2021. – 2023. године, наставиће сарадњу у смислу размене искустава на пољу научних и стручних информација и литературе, рад на пројектима везаним за заштиту и очување природних добара и природе, учешће на научним и стручним скуповима, као и друге активности од заједничког интереса.

ИНСТИТУТ ЗА ПРОУЧАВАЊЕ ЛЕКОВИТОГ БИЉА „ДР ЈОСИФ ПАНЧИЋ“

Сврха је развијање сарадње у области заштите и одржања генофонда угрожених лековитих и ароматичних биљних (ЛАБ) врста са стаништем на подручју Војводине, која је од заједничког интереса за Институт и Завод.

Развој и спровођење активности реализоваће се договорно и по могућству заједничким учешћем Института и Завода, на следеће начине: учешћем у активностима на научно-истраживачкој и стручној проблематици заштите угрожених ЛАБ врста; учешћем у обради и публикавању резултата заједничких истраживања; учешћем у организацији заједничких научних и стручних манифестација из дате области; учешћем у припреми и у раду на пројектима из дате области.

УНИВЕРЗИТЕТ У НОВОМ САДУ, АКАДЕМИЈА УМЕТНОСТИ

Сарадња између Покрајинског завода и Академије уметности у Новом Саду усмерна је на област образовања и стручног усавршавања конзерватора. Сарадња ће се одвијати кроз подршку у реализацији практичног дела наставе, као и реализацији стручне праксе студената и стручну подршку у изради мастер радова који као тему имају предмете који се могу повезати са активностима Покрајинског завода за заштиту природе.

ЕЛЕКТРОМРЕЖА СРБИЈЕ (ЕМС)

У складу са заједничким активностима оствареним у претходној деценији, Завод планира наставак стратешке сарадње са ЕМС, пре свега кроз реализацију Споразума о сарадњи којим се омогућава постављање нових металних (алуминијумских) кутија за гнежђење степског сокола (*Falco cherrug*) на високонапонске далеководне тима „јела „ и „портал“, на подручју АПВ. Други важан сегмент сарадње је одржавање и санирање раније постављених 100 дрвених платформи за гнежђење степског сокола, као и 30 алуминијумских кутија, пре свега кроз њихово додатно учвршћивање на стубовима далеководна уколико је потребно и кроз постављање прикладне подлоге – итисона и досипање шљунка на дно кутије. Резултати ће се користити за вредновање ефикасности предузетих мера активне заштите, као и за издавање решења о условима заштите природе за подизање нових ветропаркова, соларних паркова, реконструкцију и одржавање далеководна, као и за друге намене. Током реализације активности пратиће се стање и других значајних врста које користе далеководне (соко ластавичар *Falco subbuteo*, ветрушка *Falco tinnunculus*, мишар *Buteo buteo* и гавран *Corvus corax*). Активности ће се реализовати у тесној сарадњи са ЕМС и Друштвом за заштиту и проучавање птица Србије, у складу са потписаним документом „Споразумом о сарадњи на реализацији заштите степског сокола“, за период 2020-2023. године.

ЈВП „ВОДЕ ВОЈВОДИНЕ“

Према потписаном споразуму из 2021. године, ЈВП „Воде Војводине“ и Завод ће остварити сарадњу кроз размену података у циљу ефикаснијег обављања послова из делатности Споразумних страна, а посебно за спровођење радова и активности на управљању водама усклађених са мерама очувања природних вредности посебно заштићених подручја и еколошке мреже, сарадњу на националном и међународном нивоу, као и на ефикаснијем управљању водама и одржавању и управљању водним објектима са циљем очувања биолошке разноврсности.

ПОКРЕТ ГОРАНА СРЕМСКЕ МИТРОВИЦЕ

Покрајински завод за заштиту природе на основу споразума из 2021. године је успоставио сарадњу са Покретом горана Сремске Митровице на пољу унапређења мониторинга биодиверзитета у заштићеним природним подручјима, коришћењем развијеног система за мониторинг – Водича за мониторинг биодиверзитета. Завод ће у будућем периоду управљачима заштићених природних добара на подручју Војводине препоручивати коришћење Водича за основни мониторинг биодиверзитета.

ВЕТЕРИНАРСКА АМБУЛАНТА „ДАРВИН“

Покрајински завод за заштиту природе и ВА „Дарвин“ наставиће сарадњу у циљу реализације заједничких активности на пољу заштите и добробити строго заштићених и заштићених врста дивљих животиња, са акцентом на хитне интервенцијеу смислу санирања повреда и лечења, дијагностике и хируршких интервенција.

ЗОО ВРТ ПАЛИЋ

Наставак континуиране сарадње на збрињавању живих јединки строго заштићених и заштићених дивљих врста животиња, којима је неопходна одговарајућа нега и надзор.

НАУЧНИ ИНСТИТУТ ЗА ВЕТЕРИНАРСТВО – НОВИ САД И ФАКУЛТЕТ ВЕТЕРИНАРСКЕ МЕДИЦИНЕ - БЕОГРАД

Наставиће се сарадња на анализи лешева строго заштићених и заштићених дивљих врста животиња, ради утврђивања узрока угинућа, што је од посебног значаја за даље поступање у поступку откривања прекршилаца. Прикупљаће се и брисеви са живих јединки строго заштићених и заштићених дивљих врста животиња, које буду у поступку збрињавања, а за потребе вирусолошких анализа.

ПОЉОПРИВРЕДНА ШКОЛА СА ДОМОМ УЧЕНИКА БАЧКА ТОПОЛА

Током јануара 2022. године потписан је Споразум о успостављању сарадње са Пољопривредном школом у Бачкој Тополи у циљу реализације заједничких активности на пољу заштите и добробити строго заштићених и заштићених врста дивљих животиња у складу са Правилником о проглашењу и заштити строго заштићених и са акцентом на интервенције у смислу санирања повреда и лечења.

УДРУЖЕЊА ЦИВИЛНОГ СЕКТОРА У ОБЛАСТИ ЗАШТИТЕ ПРИРОДЕ

Завод ће дати подршку и учествовати у програмима и активностима еколошких и студентских организација као што су: Друштво за заштиту и проучавање птица Србије, Покретом горана Војводине, НИДСБЕ „Јосиф Панчић“, ГИД „Бранислав Букуров“, Млади истраживачи Србије, Волонтерски Сервис Србије, Удружења „Распустилиште“, „ГЕА“ из Вршца, Еколошко удружење „Arkus“ из Бачке Тополе, Удружење љубитеља природе „Riparia“ из Суботице, Еко друштво „Protego“ Суботица, Удружења грађана „Зелени поглед“ из Купинова, Удружење грађана „Подунав“ и других организација које се баве заштитом природе.

ПРИЛОЗИ



**КАРТОГРАФСКИ
ПРИКАЗ**



ПРАТЕЋА ДЕЛАТНОСТ

ПОКРАЈИНСКОГ ЗАВОДА ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ

ПРАВНИ, ПЕРСОНАЛНИ И ОПШТИ ПОСЛОВИ

У оквиру Сектора правних и финансијских послова Завода у планском периоду реализоваће се задаци и послови који проистичу из одредаба Закона о заштити природе, ("Сл. гласник РС", бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010 - испр., 14/2016, 95/2018, 71/2021), Покрајинске скупштинске одлуке о оснивању Покрајинског завода за заштиту природе ("Сл. лист АПВ", бр. 2/2010 и 23/2018), Статута Покрајинског завода за заштиту природе („Службени лист АПВ”, бр. 9/2010, 22/2018, 48/2018 и 40/2021) као и других законских и подзаконских аката који регулишу рад установа као што је Завод (послује као установа, у складу са прописима о јавним службама).

На позив надлежних органа, Завод ће учествовати у изради законских и подзаконских аката из области заштите природе, обављати све послове везане за статусна питања Завода као и послове везане за извршавање управних овлашћења и реализацију годишњих планова заштите.

Иако, сагласно одредбама цитираног Закона, предлоге аката за стављање под заштиту припремају надлежне службе републичких, покрајинских и органа локалне самоуправе, за очекивати је да Завод буде непосредно укључен у израду предметних аката, као помоћ, најпре, органима локалне самоуправе.

По питању правних и општих послова, пружаће се стручна помоћ управљачима заштићених природних добара, органима локалне самоуправе, удружењима грађана, групама грађана и појединцима у вези са применом одредаба Закона о заштити природе и подзаконских аката.

У оквиру општих послова водиће се Покрајински регистар заштићених природних добара. Послови вођења регистра обухватају вођење базе података у области заштите природе као дела јединственог информационог система као и издавање извода (података) из овог регистра заинтересованим странама.

Истовремено обављаће се послови који се односе на персоналне послове, послови везани за радно-правни статус запослених, финансијско-рачуноводствене послове, послови израде писаних правилника и процедура у оквиру финансијског управљања и контроле, послови јавних набавки и послови везани за финансијско-материјално пословање Завода. послови информационог система, послови едукације, односа са јавношћу – маркетинга, промоције и доступности информација од јавног значаја, као и послови библиотечке делатности. Обављаће се послови безбедности здравља на раду, противпожарне заштите и канцеларијског пословања, као и послови магацинског пословања.

Припремаће се седнице Управног и Надзорног одбора Завода и сва акта која доноси Управни одбор и директор, у поступку извршавања својих права и обавеза.

ПРАВНИ И ПЕРСОНАЛНИ ПОСЛОВИ

У току трогодишњег периода правни послови у Покрајинском заводу за заштиту природе обављаће се у складу са утврђеним обавезама и правима који проистичу из одредаба закона који регулишу питања заштите природе, као и подзаконских аката из ове области и Статута Завода. Значајне активности одвијаће се у поступку имплементације одредаба ратификованих међународних конвенција у акта која доноси Завод.

Непосредно ће се ангажовати на израдама студија заштите (са правног аспекта - управљање и сл.), на изради општих акта и појединачних управних аката из надлежности Завода (мишљења, управно решење о условима заштите природе, стручне основе, уговори о сарадњи са

факултетима, институтима и другим правним и физичким лицима), као и на изради аката у процесу спровођења домаћих и међународних пројеката.

Питање статуса Завода и радно - правни статус запослених и радно ангажованих лица, обављање финансијских, рачуноводствених и административних послова, као и послова промоције, маркетинга и доступности информација од јавног значаја биће саставни део рада Завода.

ПРОГРАМИ УСАВРШАВАЊА КАДРОВА ЗАВОДА

Запослени Завода ће у оквиру неопходног стручног усавршавања, у области професионалног ангажовања, а у складу са могућностима, учествовати на домаћим и међународним научним и стручним скуповима, семинарима, радионицима и обукама, у земљи и иностранству.

ФИНАНСИРАЊЕ И УПРАВЉАЊЕ ФИНАНСИЈАМА ПОКРАЈИНСКОГ ЗАВОДА

Финансирање заштите природе подразумева планирање и управљање средствима у циљу заштите земљишта, воде, ваздуха и других ресурса.

Финансирање заштите природе у Републици Србији (РС) је децентрализовано и у ту сврху се користе следећи економски инструменти:

- Накнаде;
- Подстицајна средства;
- Субвенције.

Извори финансирања заштите природе у РС су:

- Приходи из буџета РС, АПВ и из буџета локалних самоуправа (градова и општина);
- Приходи од сектора привреде;
- Приходи од накнада (републичких и локалних) за коришћење природних вредности, за загађивања животне средине, за заштиту и унапређивање животне средине у складу са законском регулативом;
- Приходи од такси и накнада које остварују правна лица укључивши и индиректне кориснике буџета (сопствена средства) у складу са законском регулативом;
- Средства међународне финансијске помоћи и донација различитих међународних и домаћих донатора, укључујући и средства из предприступних фондова Европске уније, средства Уједињених нација и др. међународних организација.

Делатност Завода се највећим делом финансира из прихода Буџета АПВ. У периоду од оснивања Завода до појаве пандемије Covid19 износ средстава из Буџета АПВ додељен Заводу у оквиру програма 0405 Програм заштите природе, Функционалне класификације 560 Заштита природе не класификована на другом месту, бележио је стални тренд раста.

Очекујемо да ће се у наступајућем средњорочном периоду, а по завршетку пандемије Covid19 и са опоравком привреде РС и АПВ, наставити тренд раста средстава из Буџета АПВ.

Мањим делом рад Завода се финансирао из сопствених средстава. Сопствена средства се остварују по основу наплате такси за услове заштите природе у складу са Законом о заштити природе и Правилником о висини и начину обрачуна и наплате таксе за издавање акта о условима заштите природе („Службени гласник РС“, бр. 110/2013) на који је Завод добио

сагласност Министарства финансија. Изменама Закона о заштити природе, ова средства су укинута и дефинисана као буџетски приход.

Сопствена средства се остварују по основу наплате делова едукативних активности – програма, као што су програми и публикације везане за природњачку изложбу и пружање услуга из области заштите природе. Ова средства се остварују у складу са законском регулативом.

Очекујемо да се у складу са планираним активностима настави са овим видом финансирања, бележећи при том тренд раста.

Завод остварује и финансијска средства из којих се финансирају првенствено набавке потребне опреме и услуга по основу реализације пројеката у складу са поднетим и одобреним пројектним пријавама (апликацијама) различитих донатора.

Утрошак планираних и остварених средстава за финансирање рада Завода из свих извора финансирања ће се вршити у складу са важећом законском регулативом, важећим критеријумима, стандардима, правилима и процедурама, финансијског управљања и контроле у јавном сектору коме Завод припада, као и важећим међународним споразумима РС и правилима донатора.

У наредном периоду

Завод ће у оквиру својих овлашћења, у финансијском делу активно и ажурно поступати у складу важећом законском регулативом као и Преговарачком позицијом за Поглавље 27 – животна средина и климатске промене. С тим у вези Завод ће радити на повећању и јачању капацитета, повећању финансијске одрживости и ефикаснијем коришћењу расположивих средстава и капацитета.